

PREHRAMBENO-BIOTEHNOLOŠKI FAKULTET

Laboratorij za organsku kemiju

ZBIRKA ZADATAKA IZ ORGANSKE KEMIJE

INTerna SKRIPTA

Izv. prof. dr. sc. Lidija Barišić

Zagreb, 2018.

Recenzenti

Izv. prof. dr. sc. Veronika Kovač, Prehrambeno-biotehnološki fakultet

Izv. prof. dr. sc. Vesna Petrović Peroković, Prirodoslovno-matematički fakultet

Doc. dr. sc. Monika Kovačević, Prehrambeno -biotehnološki fakultet

Ova interna skripta napisana je prema nastavnom programu predmeta Organska kemija na osnovu odabralih poglavlja iz knjiga *S. H. Pine, Organska kemija (prijevod I. Bregovec i V. Rapić), Školska knjiga, Zagreb, 1994.*, *L. G. Wade, Organska kemija (prijevod O. Kronja, V. Rapić i I. Bregovec), Školska knjiga, Zagreb, 2017.* i *V. Rapić, Nomenklatura organskih spojeva, III. Izmijenjeno izdanje, Školska knjiga, Zagreb, 2004.* Namijenjena je studentima 1. godine Prehrambeno-biotehnološkog fakulteta kao pomoć pri svladavanju gradiva.

Izv. prof. dr. sc. Lidija Barišić

Sadržaj

1.	Nomenklatura i svojstva organskih spojeva	1.
2.	Rezonancija. Kiselo-bazne reakcije	15.
3.	Stereokemija	33.
4.	Alkeni. Elektrofilna adicija	46.
5.	Halogenalkani. Nukleofilna supstitucija. Eliminacija	53.
6.	Aldehidi i ketoni. Nukleofilna adicija	73.
7.	Ugljikohidrati	80.
8.	Karboksilne kiseline i derivati. Nukleofilna supstitucija	88.
9.	Aromatski spojevi. Elektrofilna aromatska supstitucija	93.

1. Nomenklatura i svojstva organskih spojeva

Imenovanje organskih spojeva provodi se prema preporukama Međunarodne unije za čistu i primjenjenu kemiju (IUPAC).

Pravila za imenovanje alkana

1. Izbor glavnog lanca

lanac s najvećim brojem C-atoma

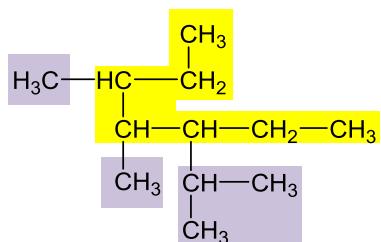
više lanaca jednake duljine → glavni lanac
sadrži više bočnih lanaca (alkila)!

2. Numeriranje glavnog lanca

alkilima se dodjeljuju što manji broevi

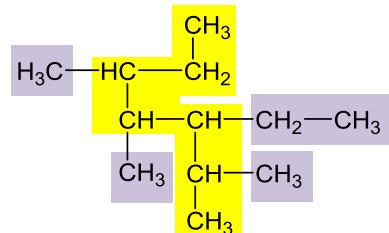
simetrično supstituirani alkani – abecedni kriterij!

Primjer:

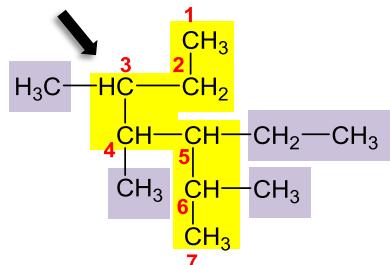
pogrešno

(sedmeročlani glavni lanac, četiri supstituenta)

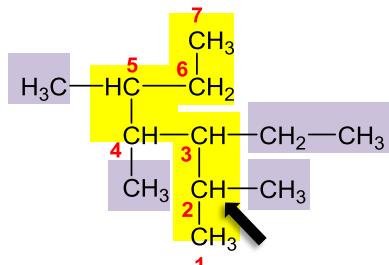

ispravno

(sedmeročlani glavni lanac, četiri supstituenta)

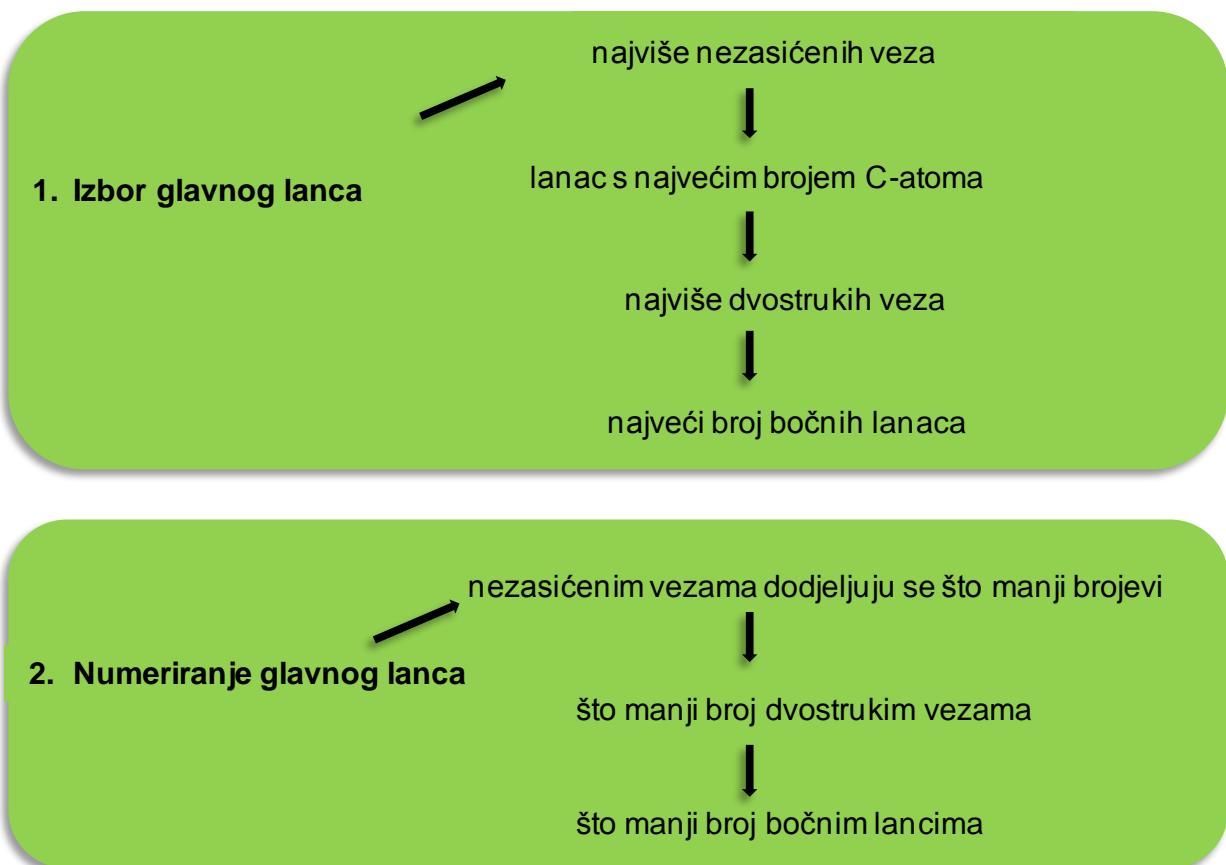

pogrešno

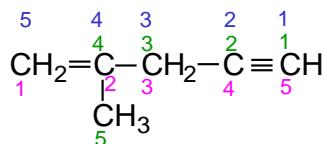

3-etyl-2,4,5-trimetilheptan

Pravila za imenovanje alkena i alkina

Primjer:

Ispravno: 2-metilpent-1-en-4-in

Pogrešno: 4-metilpentan-4-en-1-in

Pravila za imenovanje spojeva s karakterističnim skupinama

Spojevi koji sadrže karakteristične skupine navedene u tablici 1. imenuju se prema supstitucijskoj nomenklaturi tako da se imena karakterističnih skupina navode abecednim redoslijedom u prefiksima imena spoja.

Tablica 1. Karakteristične skupine koje se prema supstitucijskoj nomenklaturi navode u prefisku imena

Karakteristična skupina	Prefiks
-Br	brom-
-F	fluor-
-I	jod-
-Cl	klor-
-NO	nitrozo-
-NO ₂	nitro-

Primjer:

Imenovanje spojeva s karakterističnim skupinama navedenima u tablici 2. započinje određivanjem glavne skupine koja se navodi u sufiksu imena.

1. Izbor glavne skupine

molekula sadrži više karakterističnih skupina

glavna skupina je ona koja je bliža početku tablice

(sve ostale karakteristične skupine skupa sa supstituentima
navode se abecednim redoslijedom kao prefiksi)

2. Određivanje osnovnog spoja

osnovni spoj mora sadržavati glavnu skupinu
(ili veći broj glavnih skupina)

ako dva ili više dijelova molekule sadrže jednak
broj glavnih skupina, osnovni spoj se određuje
prema „seniornosti“ (kao kod alkana)

3. Numeriranje glavnog lanca

glavna funkcionalna skupina (sufiks)

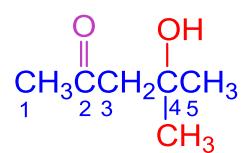
višestruke veze

prefiksi

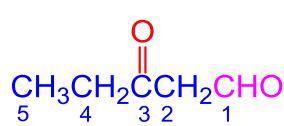
Tablica 2. Karakteristične skupine razvrstane prema opadajućim prioritetima

Vrsta spoja	Formula	Prefiks	Sufiks
karboksilne kiseline	-CO ₂ H	karboksi-	-karboksilna kiselina
	-(C)O ₂ H	-	-ska kiselina
sulfonske kiseline	-SO ₃ H	sulfo-	-sulfonska kiselina
esteri	-CO ₂ R	R-oksikarbonil-	R...-karboksilat
	-(C)O ₂ R	-	R...-oat
acil-halogenidi	-COHal	halogenkarbonil-	-karbonil-halogenid
	-(C)OHal	-	-oil-halogenid
amidi	-CONH ₂	-karbamoil-	-karboksamid
	-(C)ONH ₂	-	-amid
aldehidi	-CHO	formil-	-karbaldehid
	-(C)HO	okso-	-al
ketoni	(C)=O	okso-	-on
alkoholi	-OH	hidroksi-	-ol

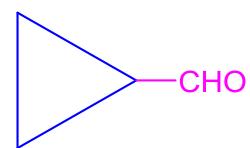
Primjeri:

4-hidroksi-4-metilpentan-2-on

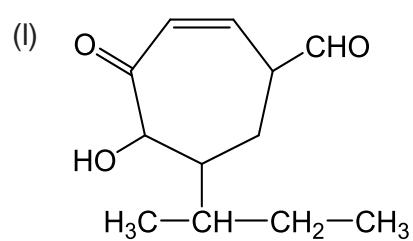
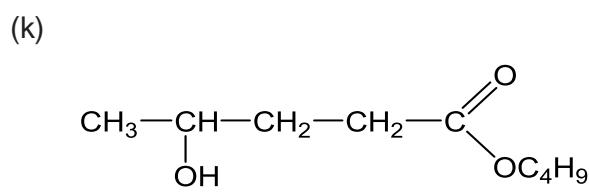
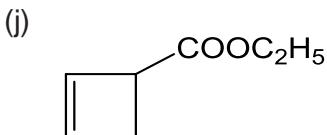
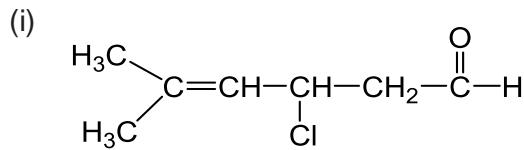
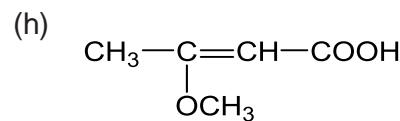
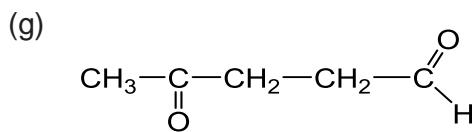
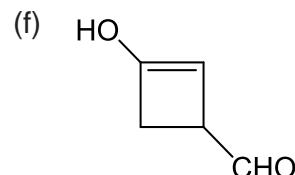
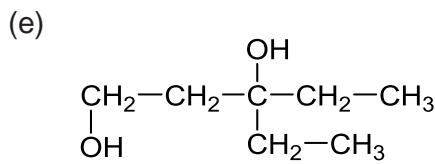
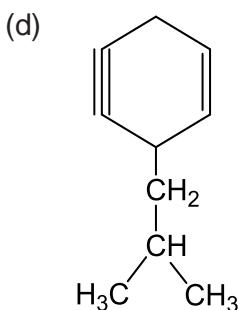
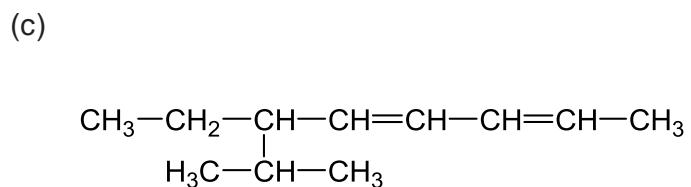
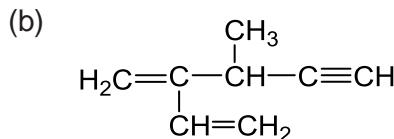
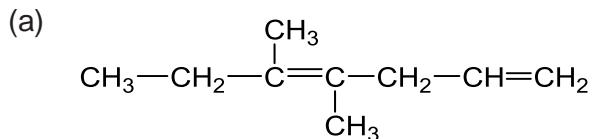
3-okspentan-1-al

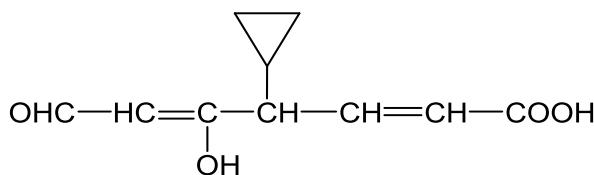
ciklopropankarbaldehid

Zadaci

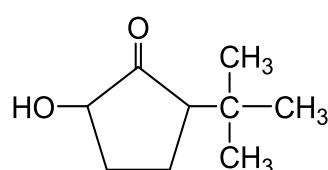
1.1. Imenujte prikazane organske spojeve:

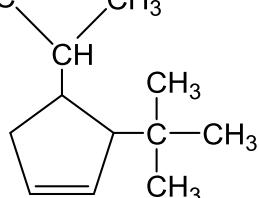
(m)

(n)

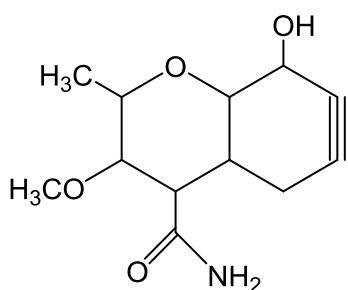

(o)

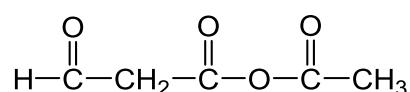

1.2. Označite funkcijске skupine i navedite kojim vrstama organskih spojeva pripadaju.

(a)

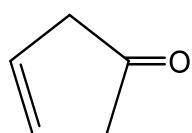

(b)

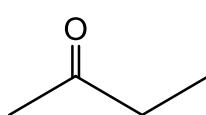

1.3. Označite vrstu hibridizacije atomâ u prikazanim molekulama:

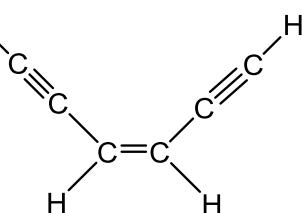
(a)

(b)

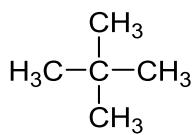
(c)

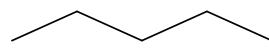
1.4. Prikažite hibridne orbitale u molekuli metil-prop-2-enoata.

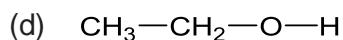
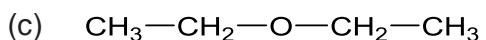
1.5. Poredajte prikazane spojeve prema rastućoj temperaturi vrelišta i objasnite svoj odabir.

(a)

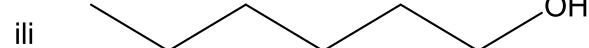
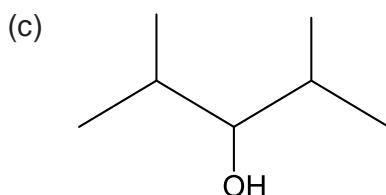
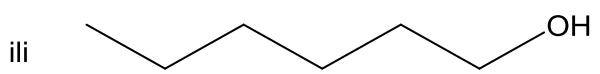
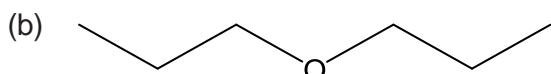
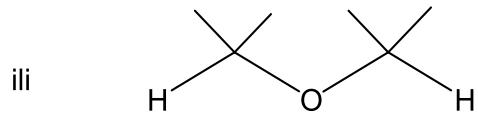
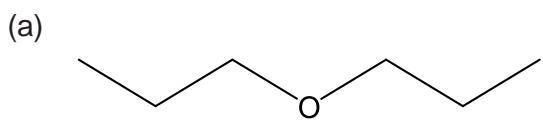

(b)

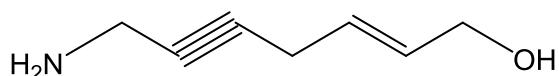

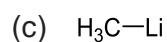
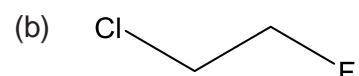
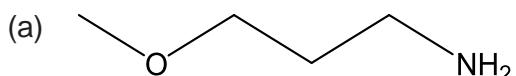
1.6. U prikazanim parovima molekula označite član koji ima višu temperaturu vrelišta i objasnite svoj odabir.

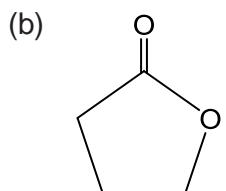
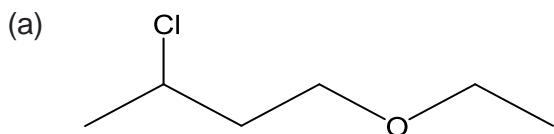
1.7. Navedite ukupan broj σ - i π -veza u prikazanoj molekuli.

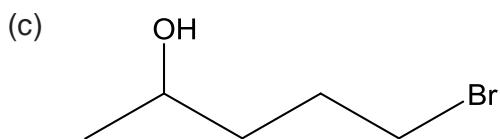

1.8. Označite najelektronegativniji element u prikazanim molekulama.

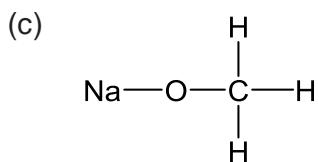
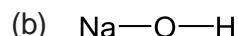
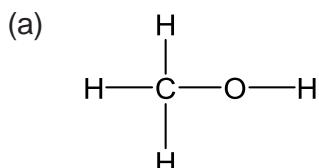

1.9. Označite parcijalno pozitivno nabijene ugljikove atome u prikazanim molekulama

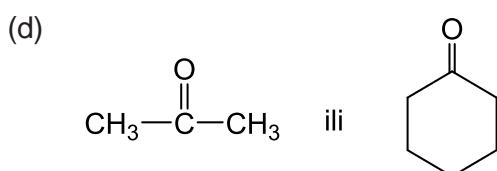
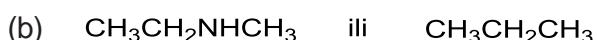

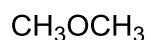
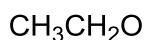
1.10. Označite ionske i kovalentne veze u prikazanim molekulama.

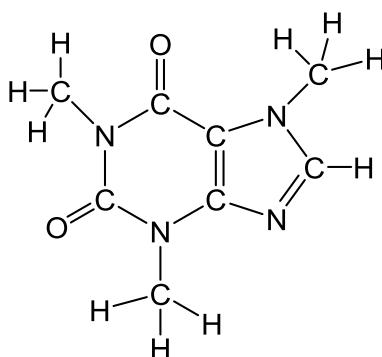
1.11. U prikazanim parovima molekula označite član topljiviji u vodi i objasnite svoj odabir.

1.12. Označite spojeve čije se molekule mogu međusobno mogu povezivati vodikovim vezama.

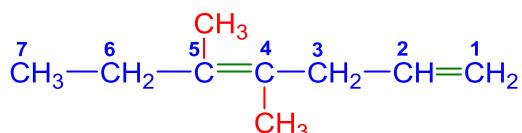
1.13. Označite nevezne elektrone u molekuli kafeina.

Rješenja

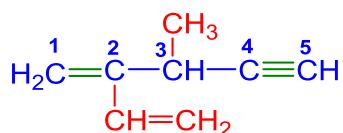
1.1.

(a)

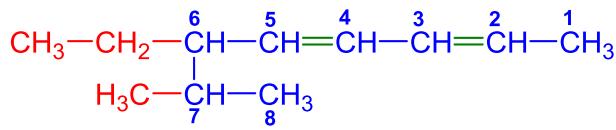
4,5-dimetilhepta-1,4-dien

(b)

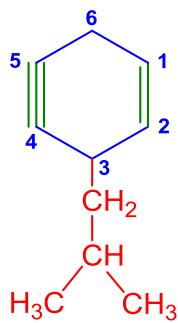
3-metil-2-vinilpent-1-en-4-in

(c)

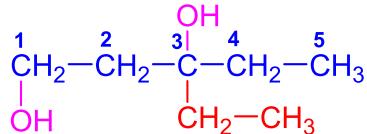
6-etil-7-metilokta-2,4-dien

(d)

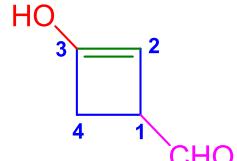
3-isobutylcikloheks-1-en-4-in

(e)

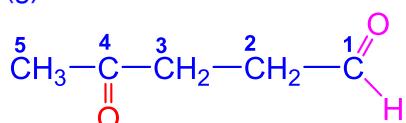
3-etylpentan-1,3-diol

(f)

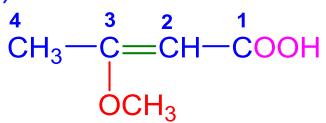
3-hidroksiciklobut-2-en-1-karbaldehid

(g)

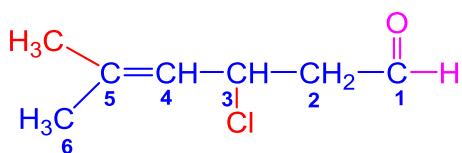
4-okspentan-1-al

(h)

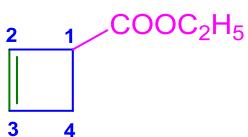

3-metoksibut-2-enska kiselina

(i)

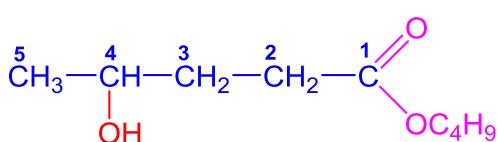

(j)

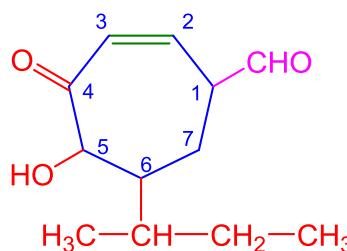
etyl-ciklobut-2-en-1-karboksilat

(k)

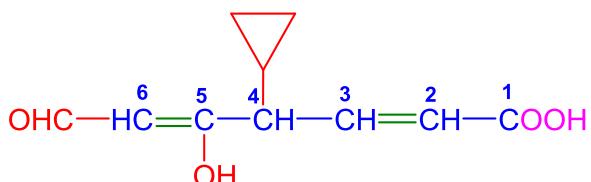
butil-4-hidroksipentanoat

(l)

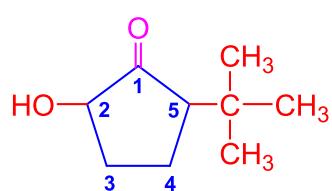
6-sec-butyl-5-hidroksi-4-oksociklohept-2-en-1-karbaldehid

(m)

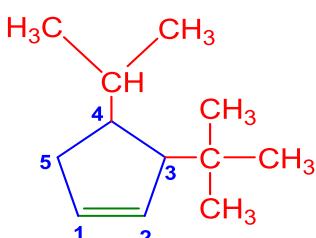
4-ciklopropil-6-formil-5-hidroksiheksa-2,5-dienska kiselina

(n)

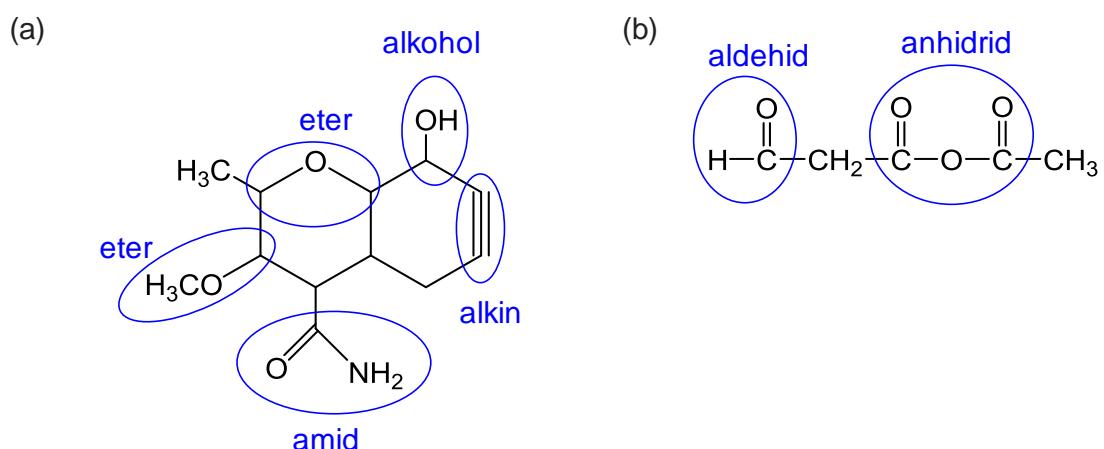
5-tert-butyl-2-hidroksiciklopantan-1-on

(o)

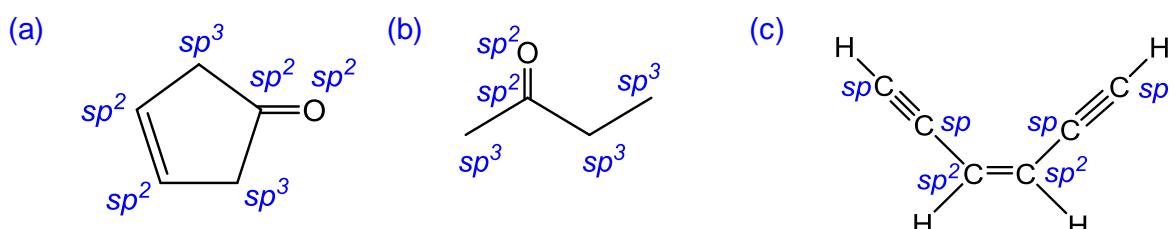

3-tert-butyl-4-izopropilciklopent-1-en

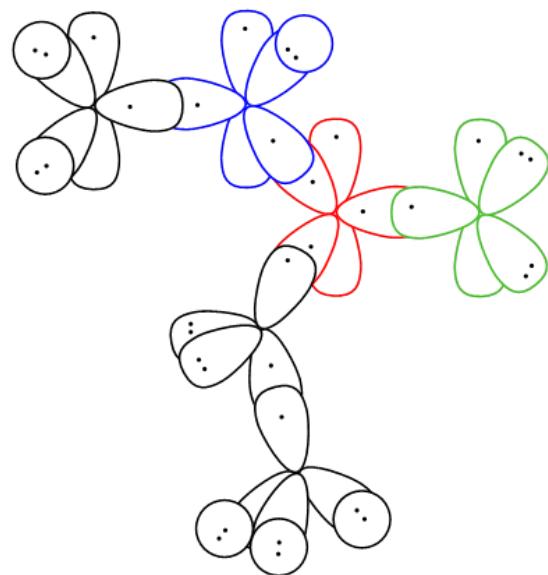
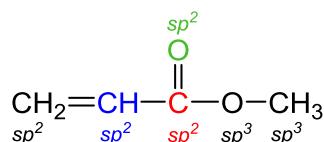
1.2.

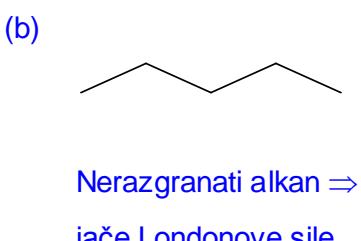
1.3.

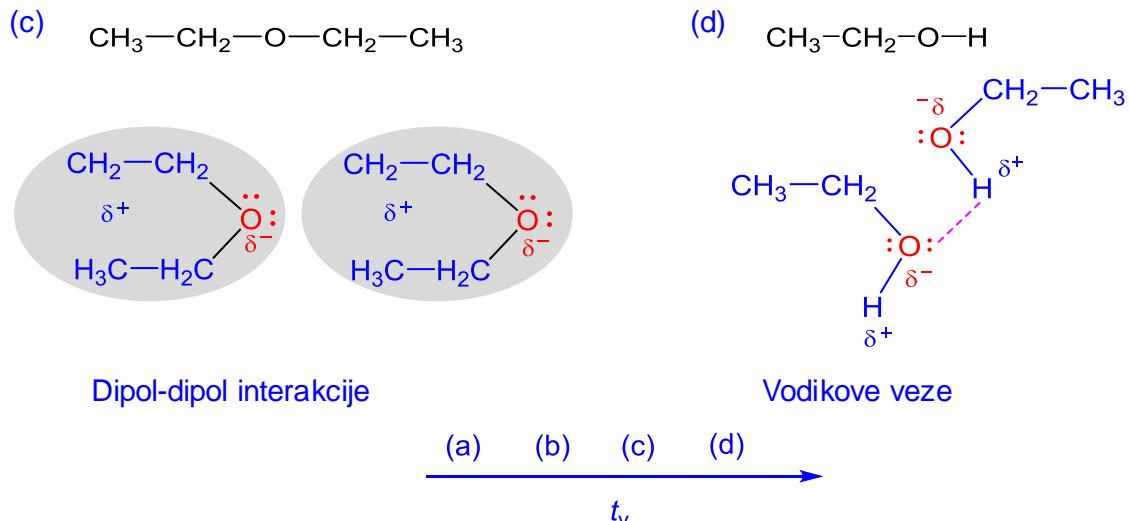

1.4.

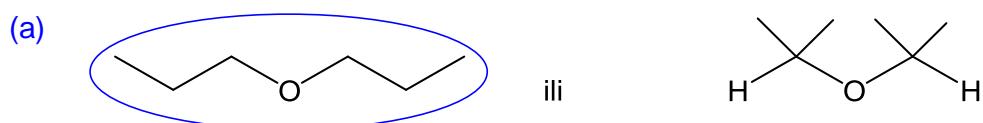

1.5.

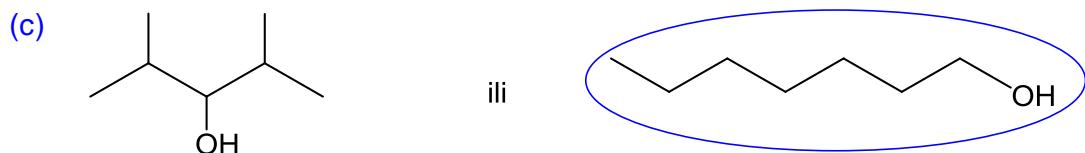
1.6.

Nerazgranati eter \Rightarrow jače privlačne sile (dipol-dipol interakcije)

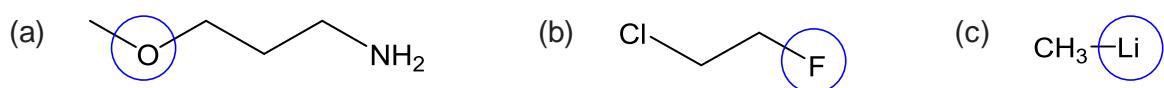
Alkoholi imaju višu temperaturu vrelišta jer se povezuju vodikovim vezama, jačim međumolekulskim interakcijama u odnosu na dipol-dipol inetrakcije kojima se međusobno povezuju eteri.

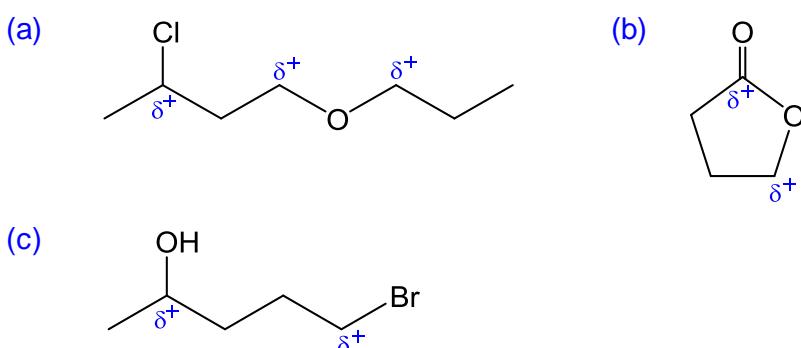
Nerazgranati alkohol \Rightarrow jače privlačne sile (vodikove veze).

1.7. 11 σ-veza i 3 π-veze.

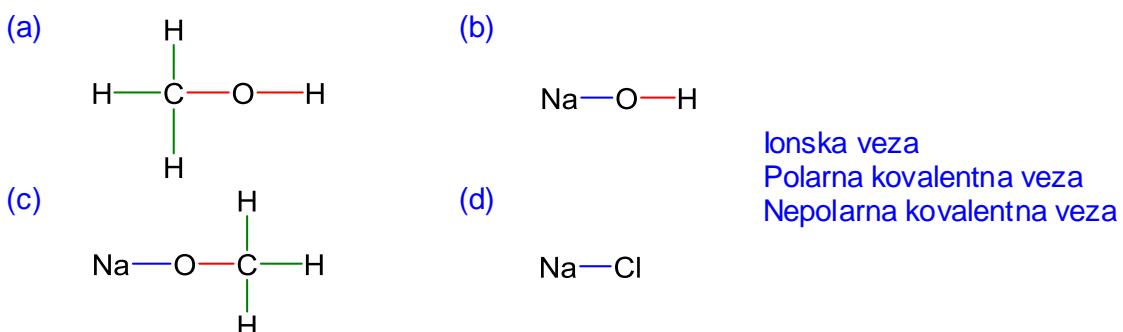
1.8.

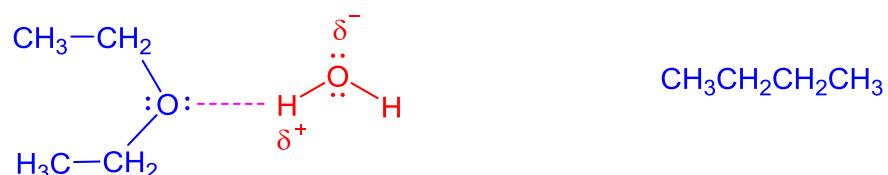
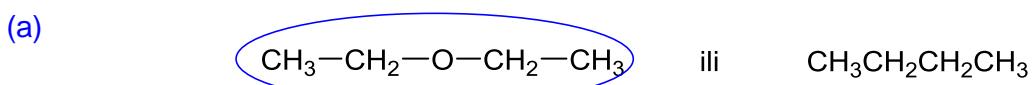
1.9.

1.10.

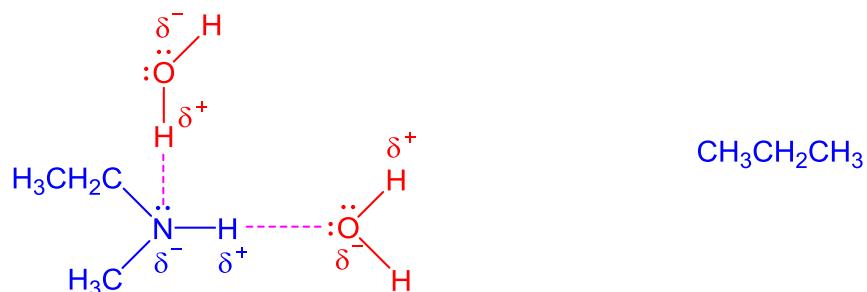

1.11.

Eter je akceptor vodikove veze.

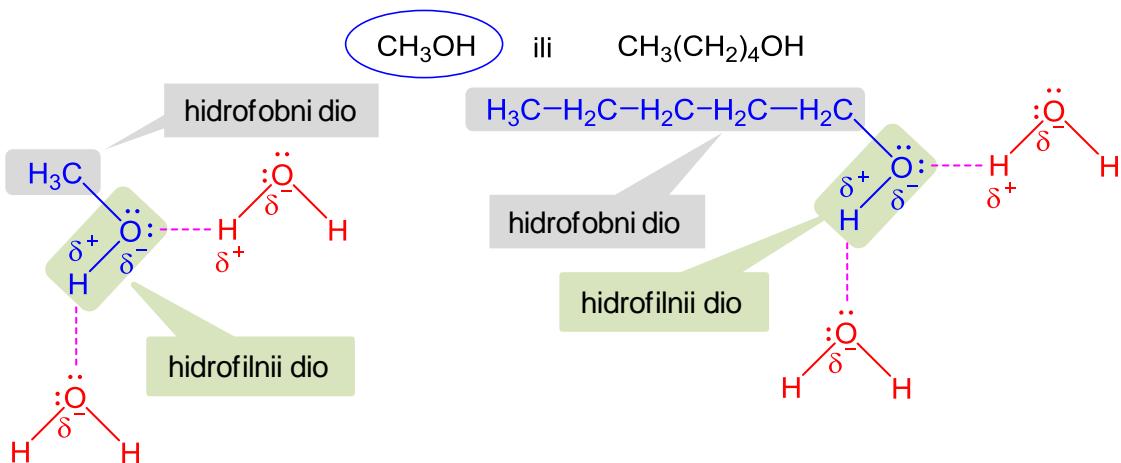
Alkan nije niti akceptor niti donor vodikove veze.

2° amin je i akceptor i donor vodikove veze.

Alkan nije niti akceptor niti donor vodikove veze.

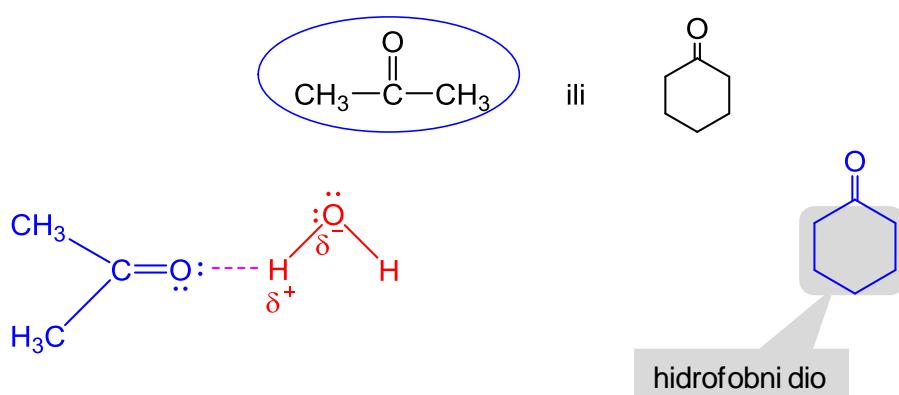
(c)

Alkoholi su akceptori i donori vodikove veze.

Alkoholi većih molekulskih masa ne miješaju se s vodom zbog prevladavajućeg hidrofobnog karaktera velike alkilne skupine.

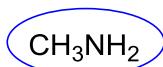
(d)

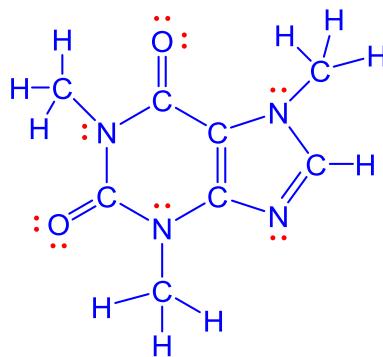
Ktoni su akceptori vodikove veze.

Ktoni većih molekulskih masa ne miješaju se s vodom zbog prevladavajućeg hidrofobnog karaktera ugljikovodičnog dijela molekule.

1.12.

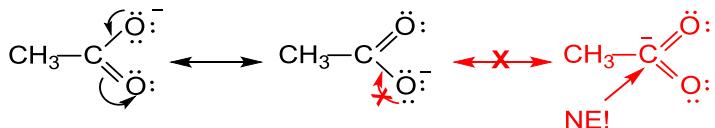
1.13.

2. Rezonancija. Kiselo-bazne reakcije

Strukture nekih molekula moguće je prikazati pomoću više Lewisovih struktura. Takve se strukture nazivaju **rezonancijskim strukturama** ili **rezonancijskim oblicima**. Rezonancijske strukture ne prikazuju različite spojeve, već predstavljaju različite prikaze ISTOG spoja. Rezonancijske strukture ne prelaze jedna u drugu!

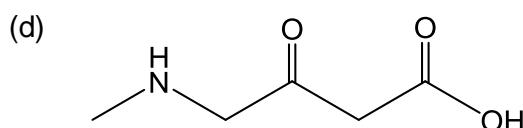
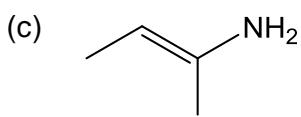
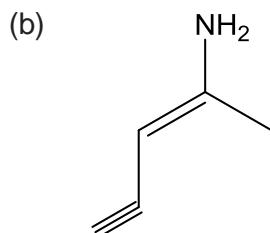
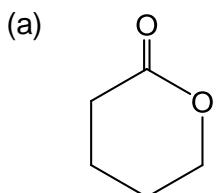
- I. Sve rezonancijske strukture moraju biti ispravne Lewisove strukture (oktet!).

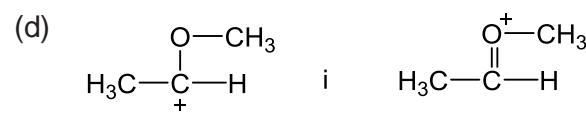
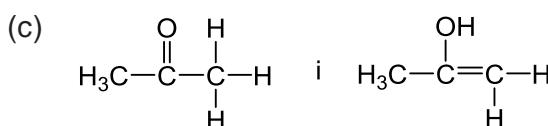
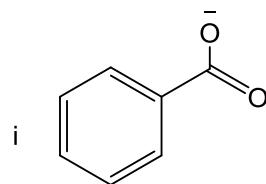
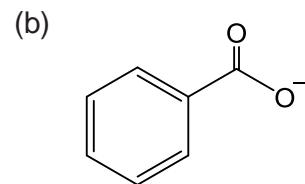
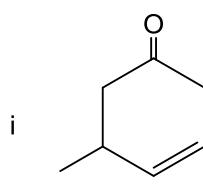
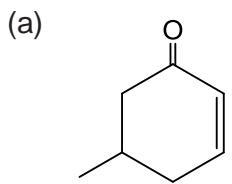
- II. Jedina razlika među rezonancijskim strukturama jest položaj njihovih π i neveznih elektrona. Jezgre atoma se ne pomiču niti se mijenjaju vezni kutovi. Sve rezonancijske strukture imaju jednak ukupni naboј.
- III. Rezonanciji najviše doprinosi struktura najmanje energije. Takve strukture imaju (i) atome s elektronskim oktetima, (ii) što veći broj veza i (iii) što je moguće manje odijeljenih naboja. Najstabilnije rezonancijske strukture imaju negativni naboј na elektronegativnim atomima (O, S i N).
- IV. Delokalizacija naboja preko dvaju ili više atoma stabilizira ion u usporedbi s oblicima u kojima je naboј lokaliziran.

Zadaci

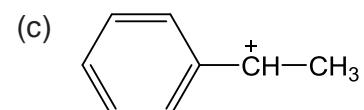
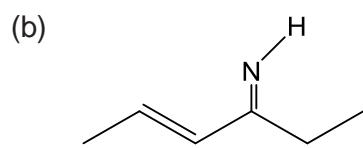
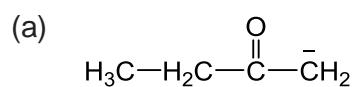
- 2.1. Prikažite rezonancijske strukture molekula (a) do (d). Označite strukture koje najviše pridonose rezonancijskom hibridu.

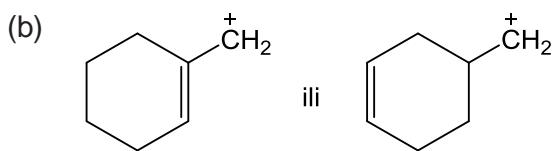
2.2. Navedite jesu li molekule u prikazanim parovima predstavljaju različite spojeve ili rezonancijske strukture istog spoja.

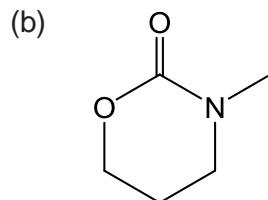
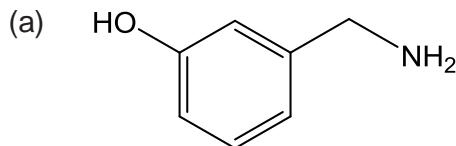
2.3. Prikažite rezonancijske strukture sljedećih molekula i označite one koje najviše doprinose rezonancijskom hibridu.

2.4. Označite stabilniji kation u prikazanim parovima.

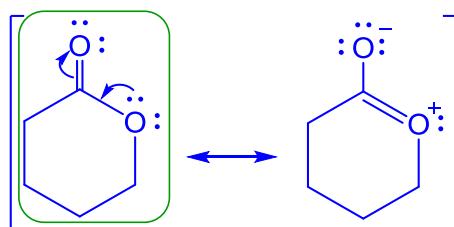
2.5. U prikazanim molekulama označite nevezne elektronske parove i objasnite radi li se o lokaliziranim ili delokaliziranim elektronima. Označite hibridizaciju atoma s neveznim elektronskim parovima.

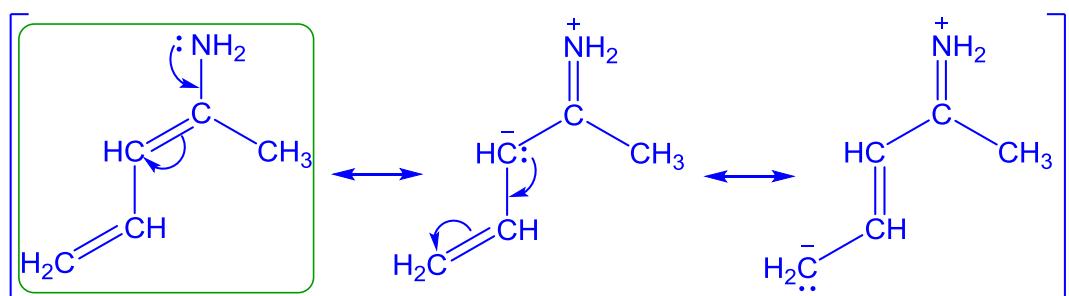
Rješenja

2.1.

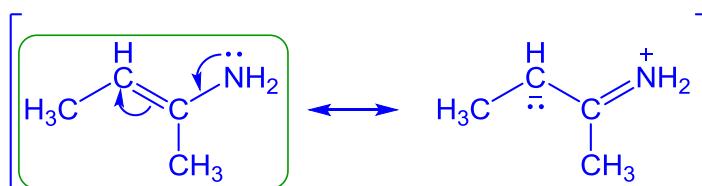
(a)

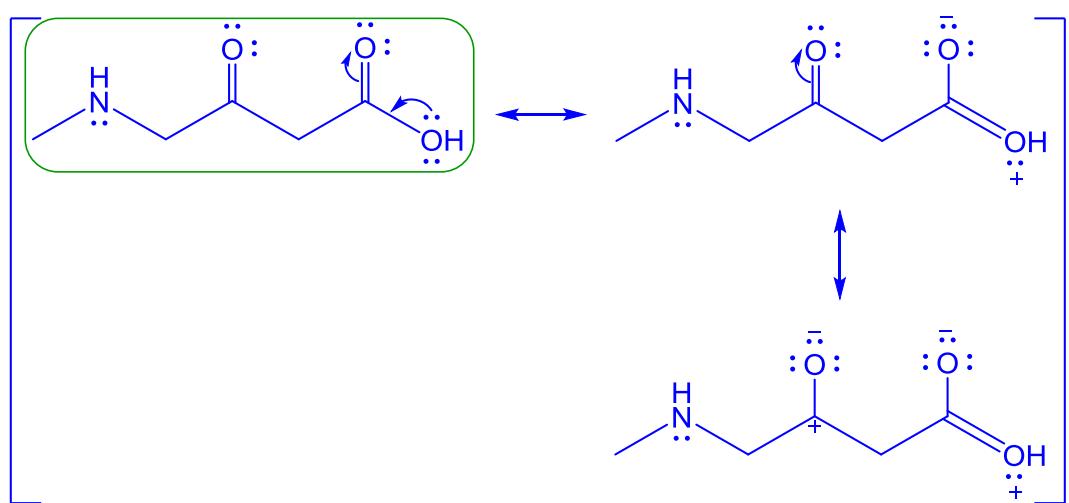
(b)

(c)

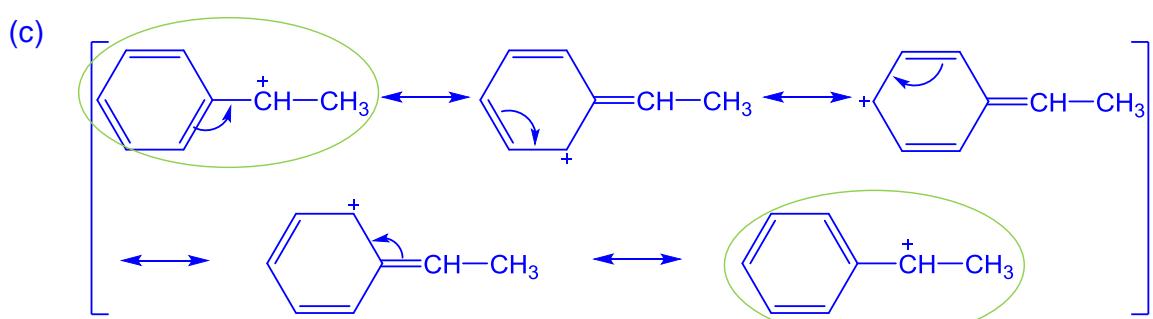
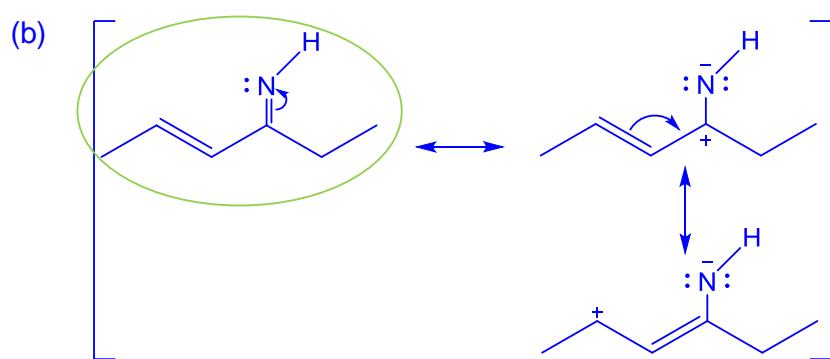
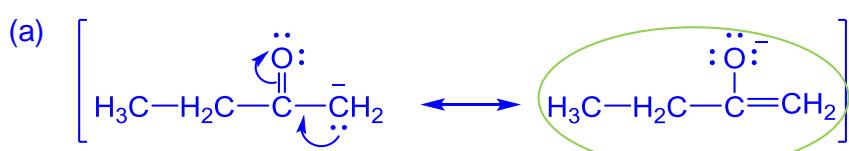
(d)

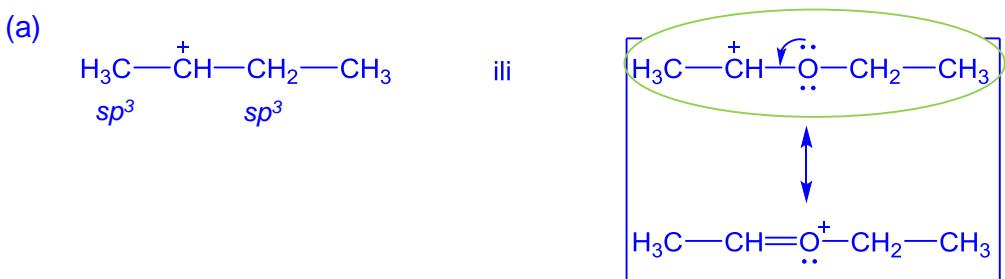
2.2.

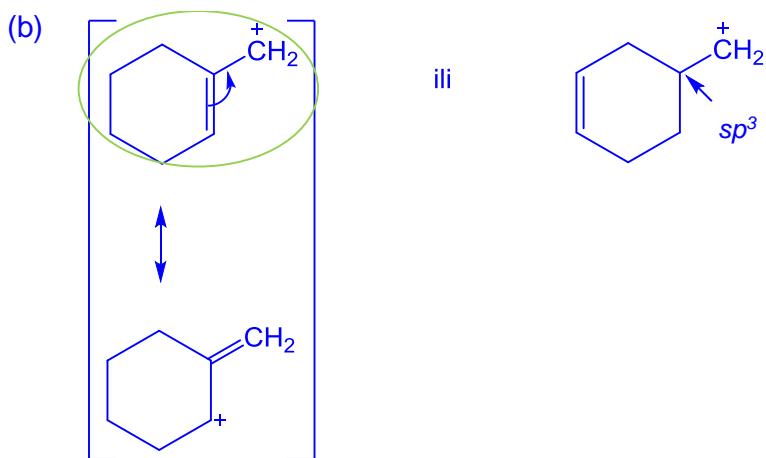
- (a) različiti spojevi (b) rezonancijske strukture istog spoja
 (c) različiti spojevi (d) rezonancijske strukture istog spoja

2.3.

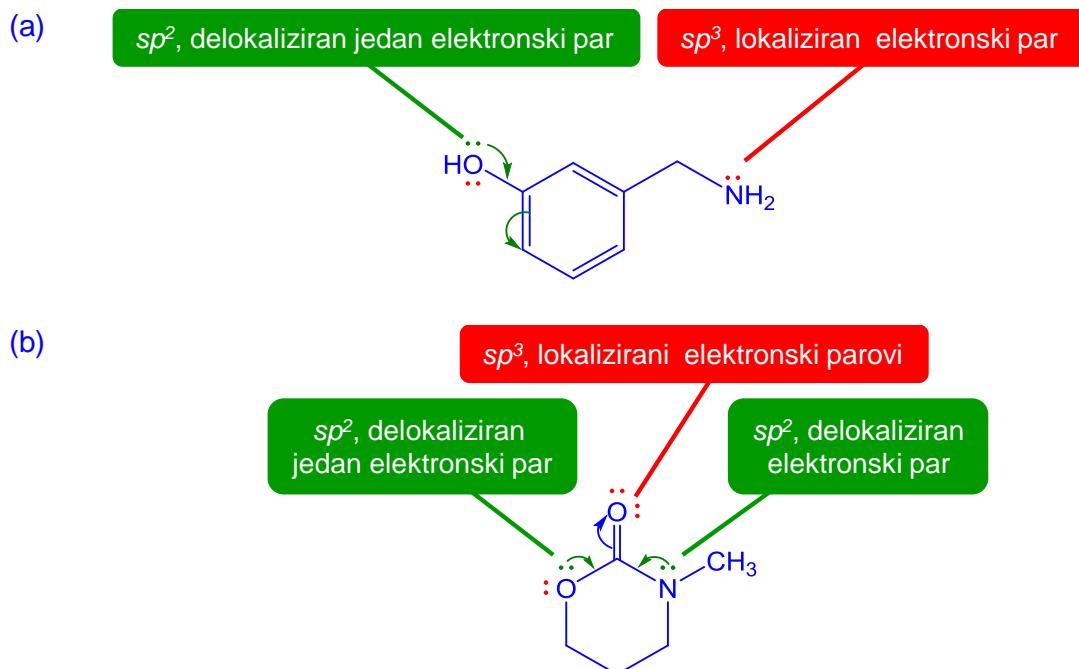

2.4.

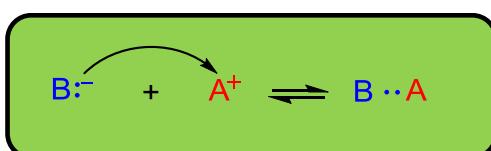

2.5.

Kiselo-bazne reakcije

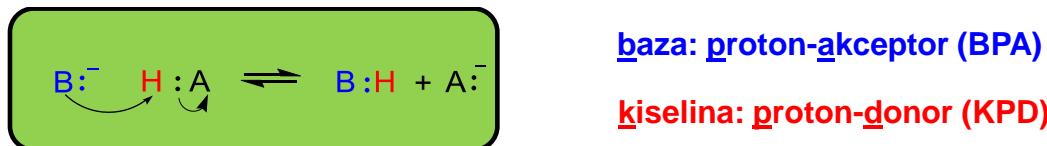
Lewisove baze su kemijske vrste koje **mogu donirati elektrone** drugoj jezgri pri čemu nastaje nova veza (**nukleofili**, “vole nukleus”).

Lewisove kiseline mogu **prihvatići te elektronske parove** da bi stvorile nove veze (**elektrofili**, “vole elektrone”).

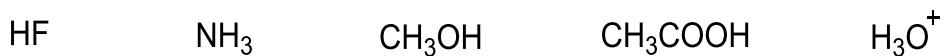
baza: elektron-donor (BED)
kiselina: elektron-akceptor (KEA)

Brønsted-Lowryjeva kiselina je bilo koja kemijska vrsta koja može **dati proton**.
Brønsted-Lowryjeva baza je bilo koja kemijska vrsta koja može **primiti proton**.

Zadaci

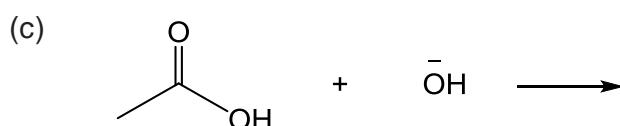
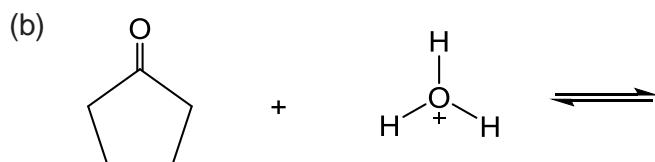
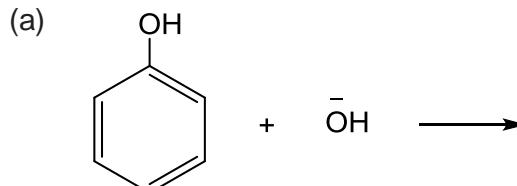
- 2.6. Razvrstajte prikazane kemijske vrste prema rastućoj kiselosti:

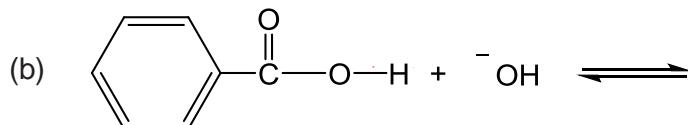
- 2.7. Razvrstajte prikazane kemijske vrste prema rastućoj bazičnosti.

- 2.8. Dovršite prikazane kiselo-bazne reakcije. Označite kiseline, baze, konjugirane kiseline i konjugirane baze.

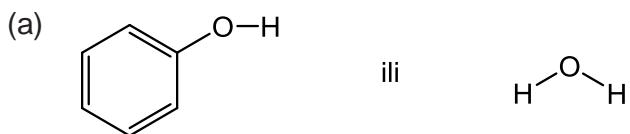

- 2.9. Prikažite produkte kiselo-baznih reakcija.

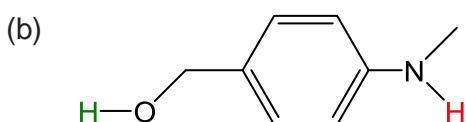
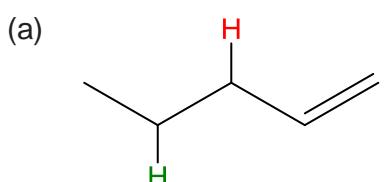
2.10. U prikazanim parovima označite kiseliji spoj i objasnite svoj odabir.

2.11. U prikazanim parovima označite jače baze i objasnite svoj odabir..

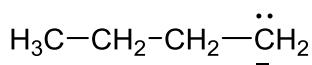

2.12. Objasnite koji je od dvaju označenih protona kiseliji.

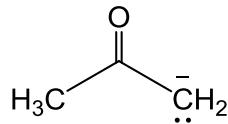

2.13. Nacrtajte konjugirane kiseline prikazanih baza.

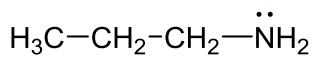
(a)

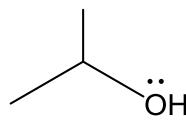
(b)

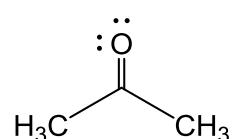
(c)

(d)

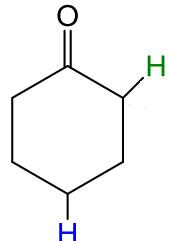

(e)

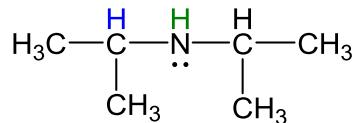

2.14. Nacrtajte konjugirane baze prikazanih kiselina.

(a)

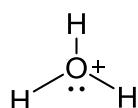
(b)

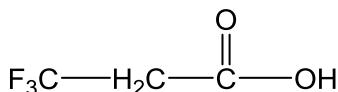
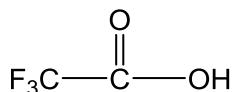
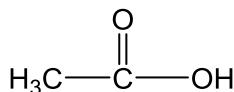
(c)

(d)

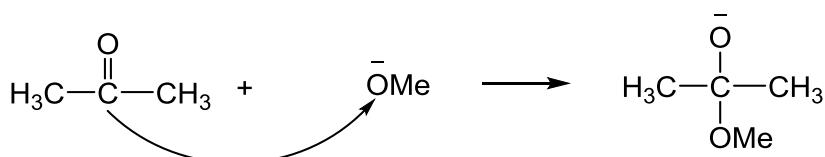

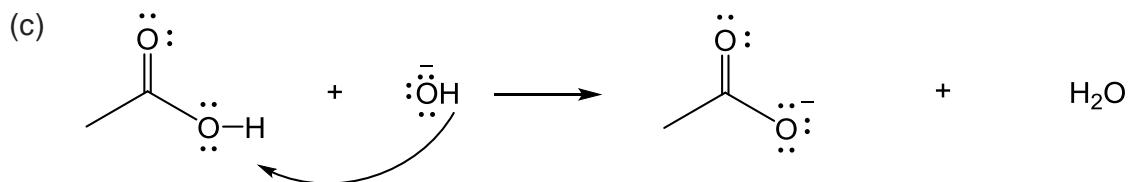
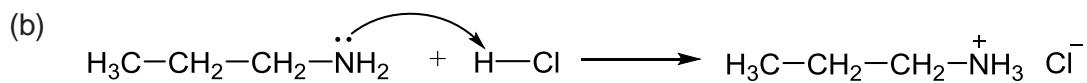
2.15. Razvrstajte prema jakosti prikazane kiseline. Objasnite.

2.16. Uočite pogreške u prikazanim mehanizmima i predložite korekcije.

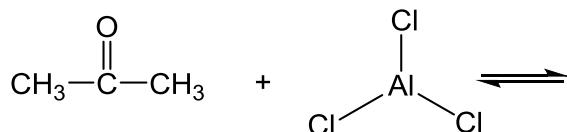
(a)

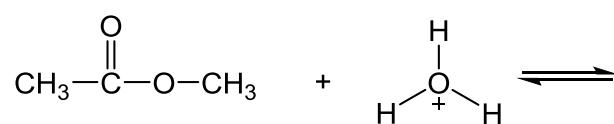

2.17. Napišite produkte prikazanih kiselo-baznih reakcija. Označite Lewisove kiseline i baze.

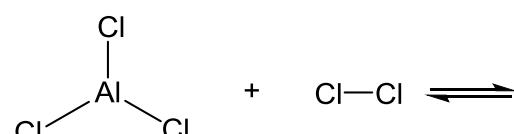
(a)

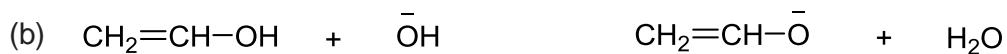
(b)

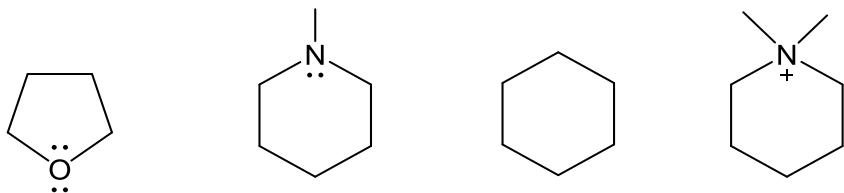
(c)

2.18. Naznačite ravnotežni položaj prikazanih kiselo-baznih reakcija.

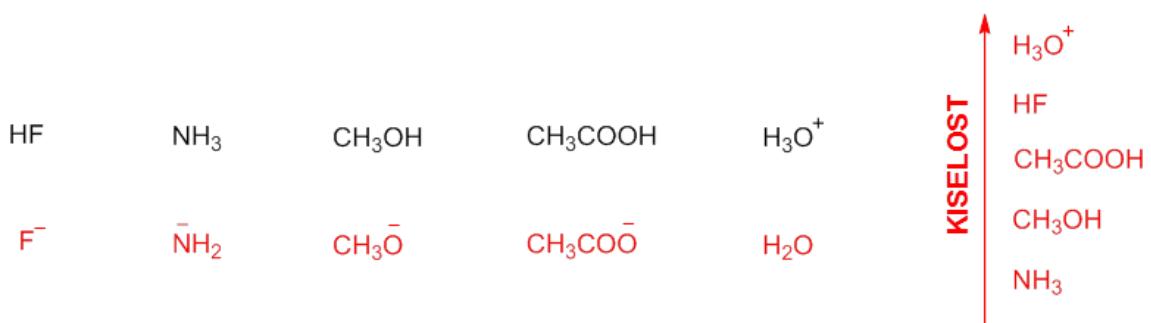

2.19. Zaokružite Lewisove baze među prikazanim spojevima.

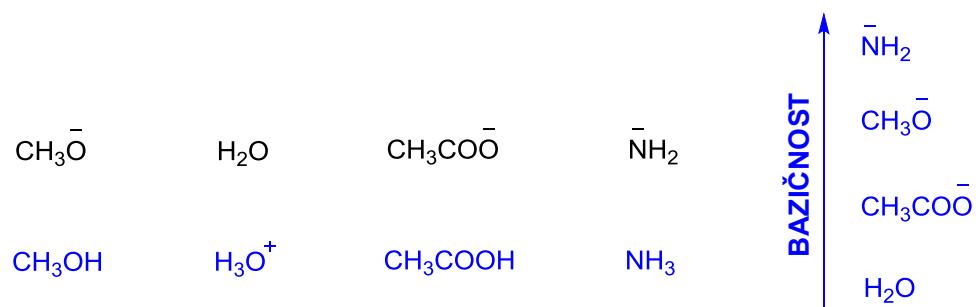

Rješenja

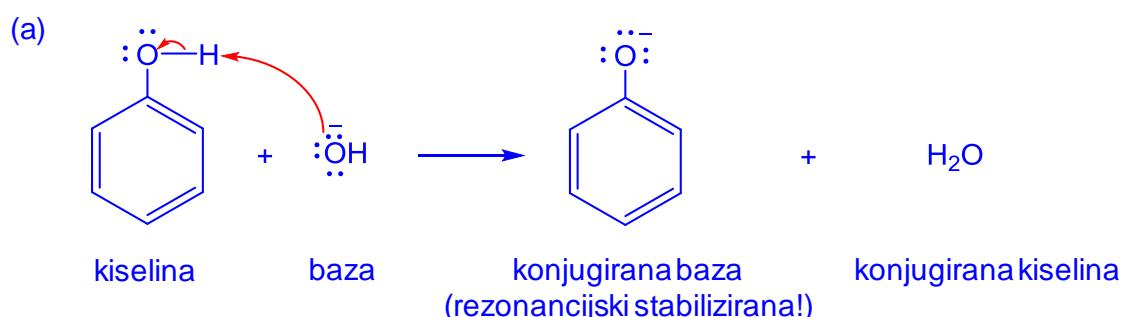
2.6.

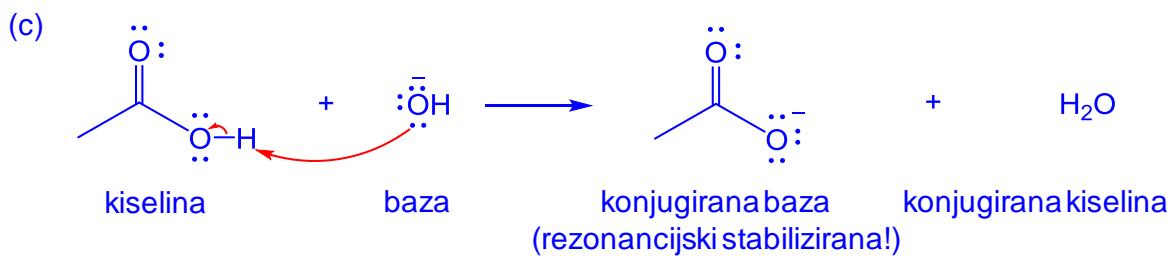
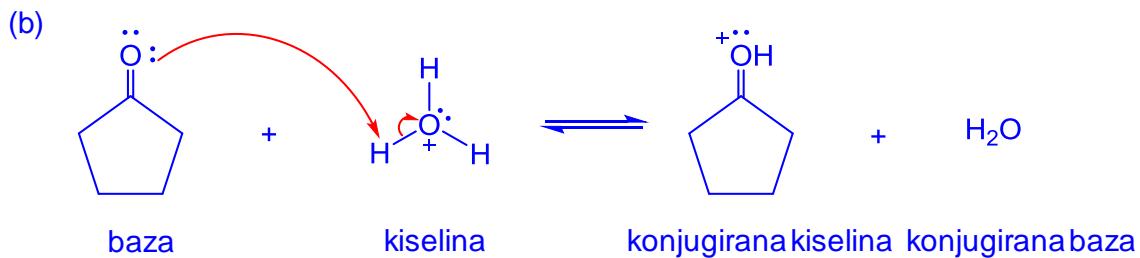

2.7.

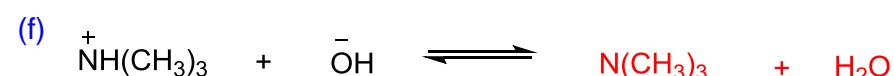
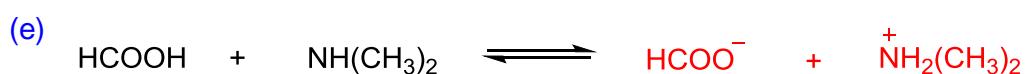
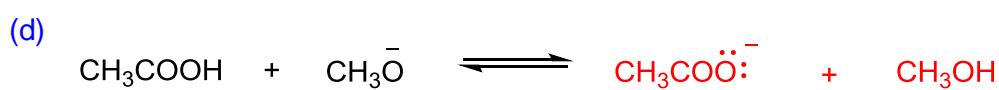
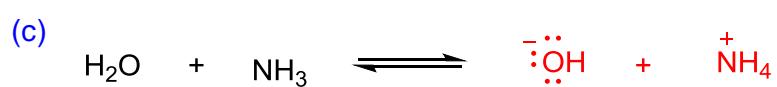
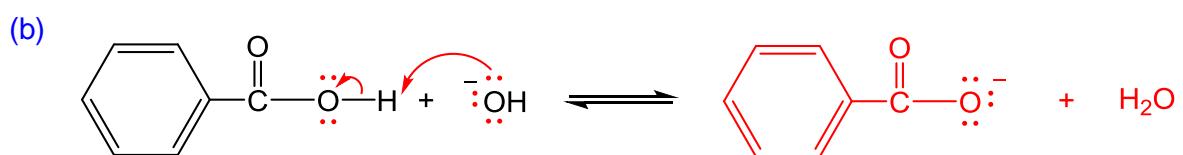
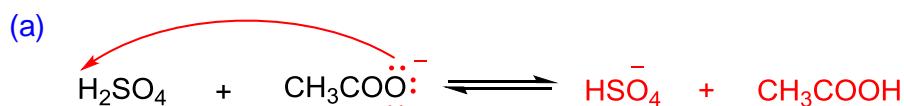

2.8.

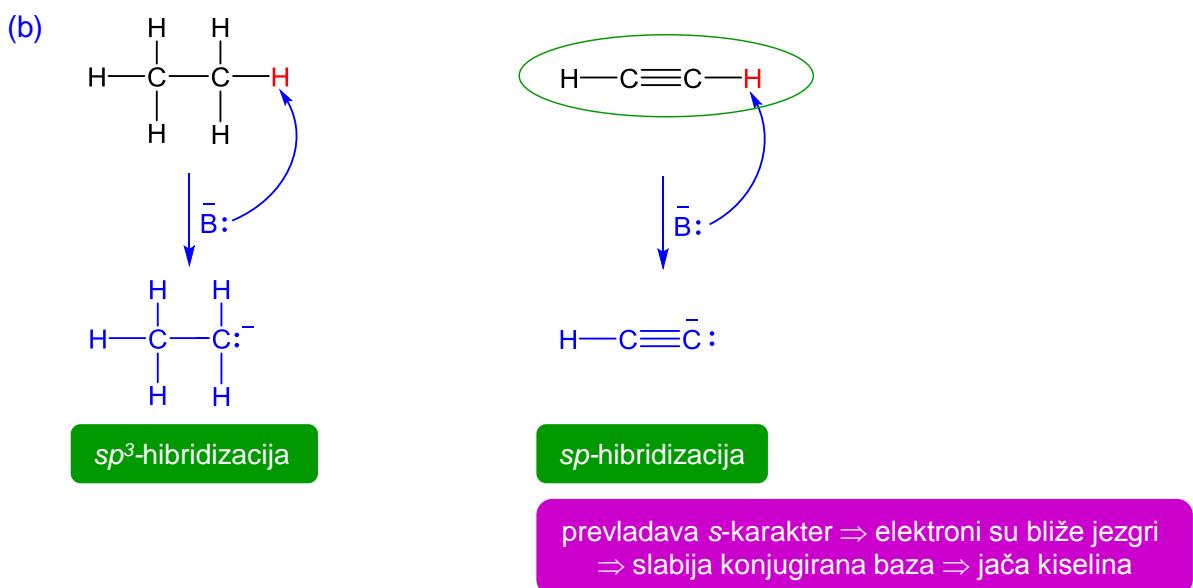
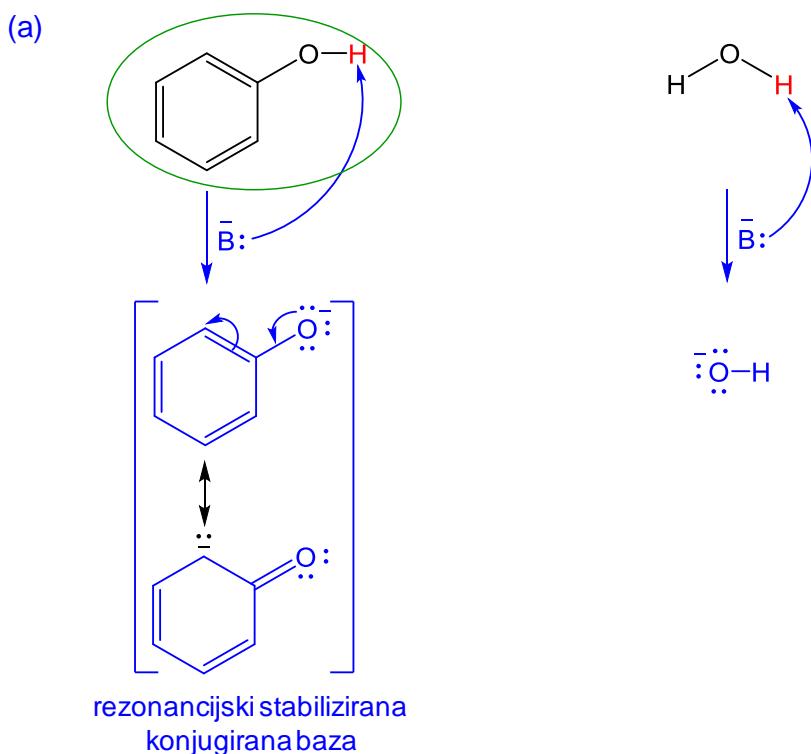

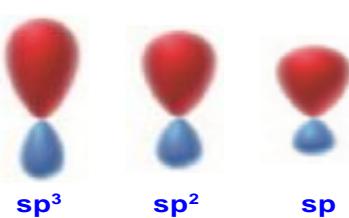
2.9.

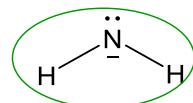
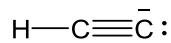
2.10.

2.11.

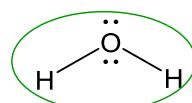
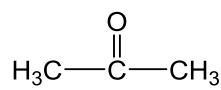

(a)

sp-hibridizacija*sp*³-hibridizacija

prevladava *s*-karakter \Rightarrow elektroni su bliže jezgri
 \Rightarrow slabija stabilnija konjugirana baza

(b)

*sp*²-hibridizacija*sp*³-hibridizacija

prevladava *s*-karakter \Rightarrow elektroni su bliže jezgri
 \Rightarrow slabija stabilnija konjugirana baza

(c)

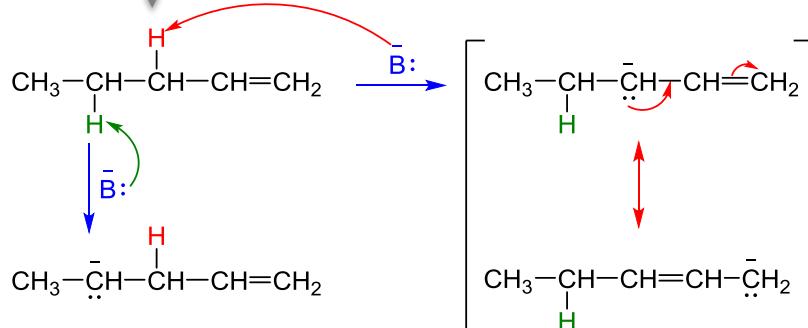

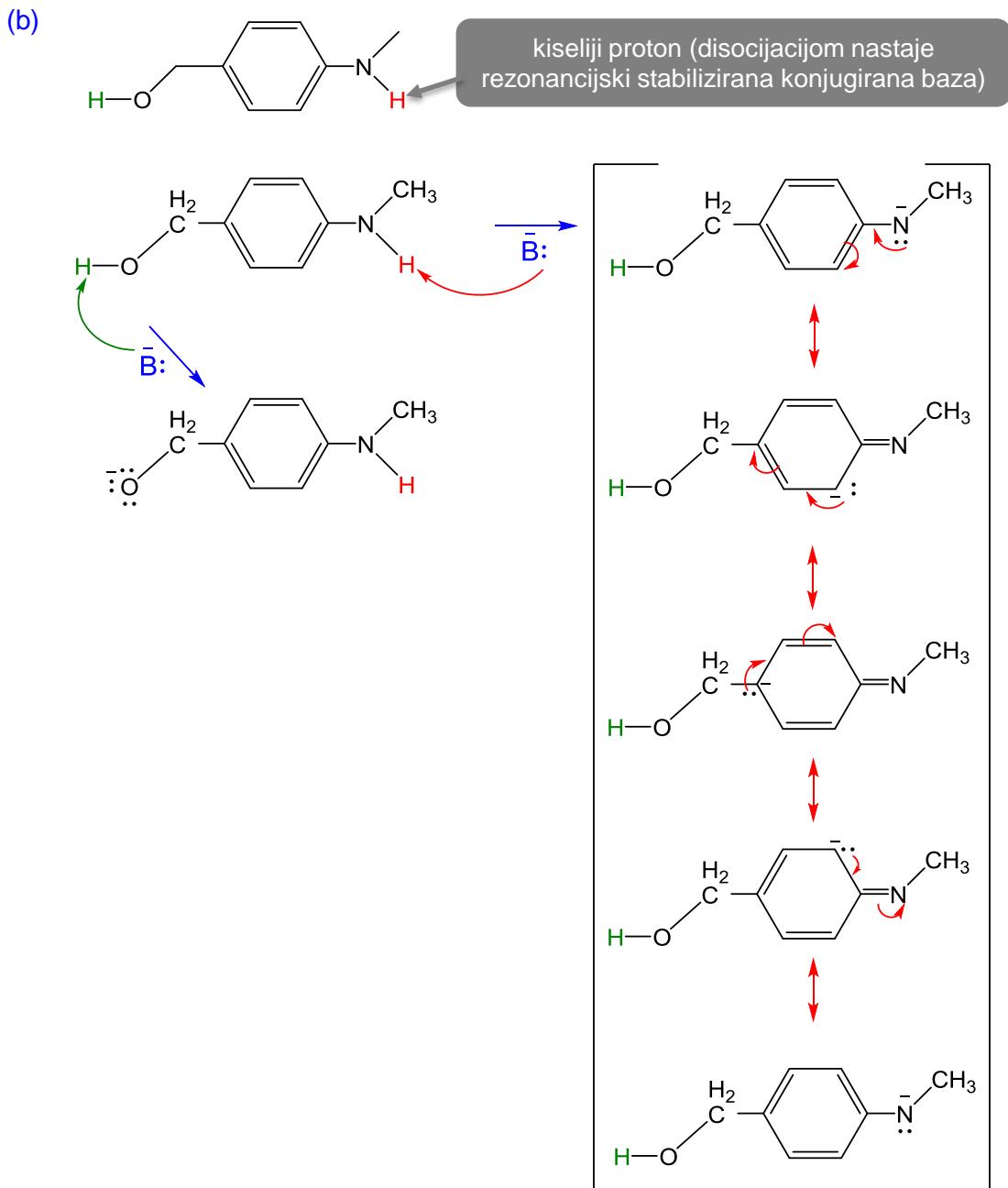
klor je elektronegativniji \Rightarrow njegova jezgra jače privlači elektrone
 \Rightarrow slabija stabilnija konjugirana baza

2.12.

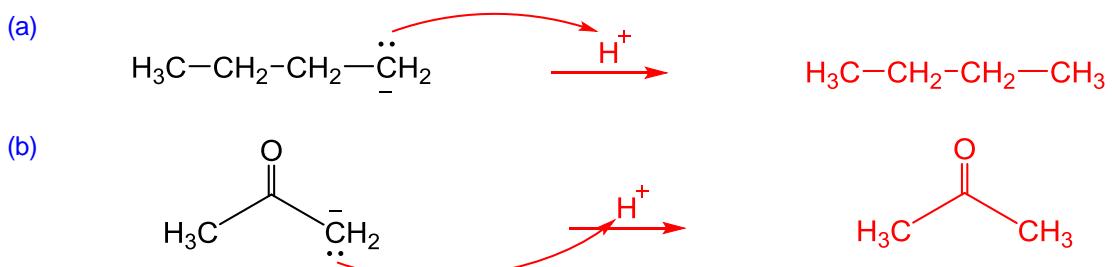
(a)

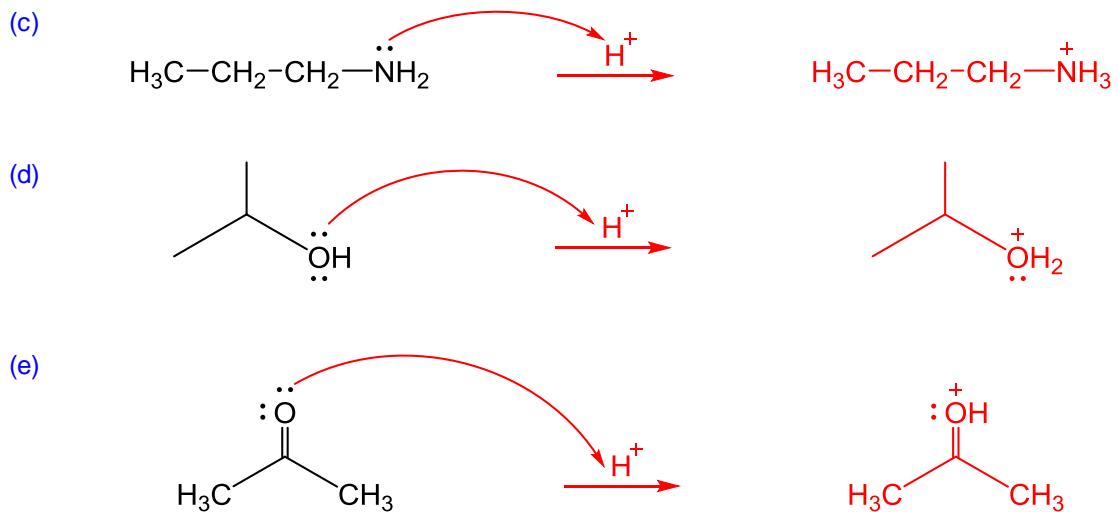
kiseliji proton (disocijacijom nastaje rezonancijski stabilizirana konjugirana baza)

2.13.

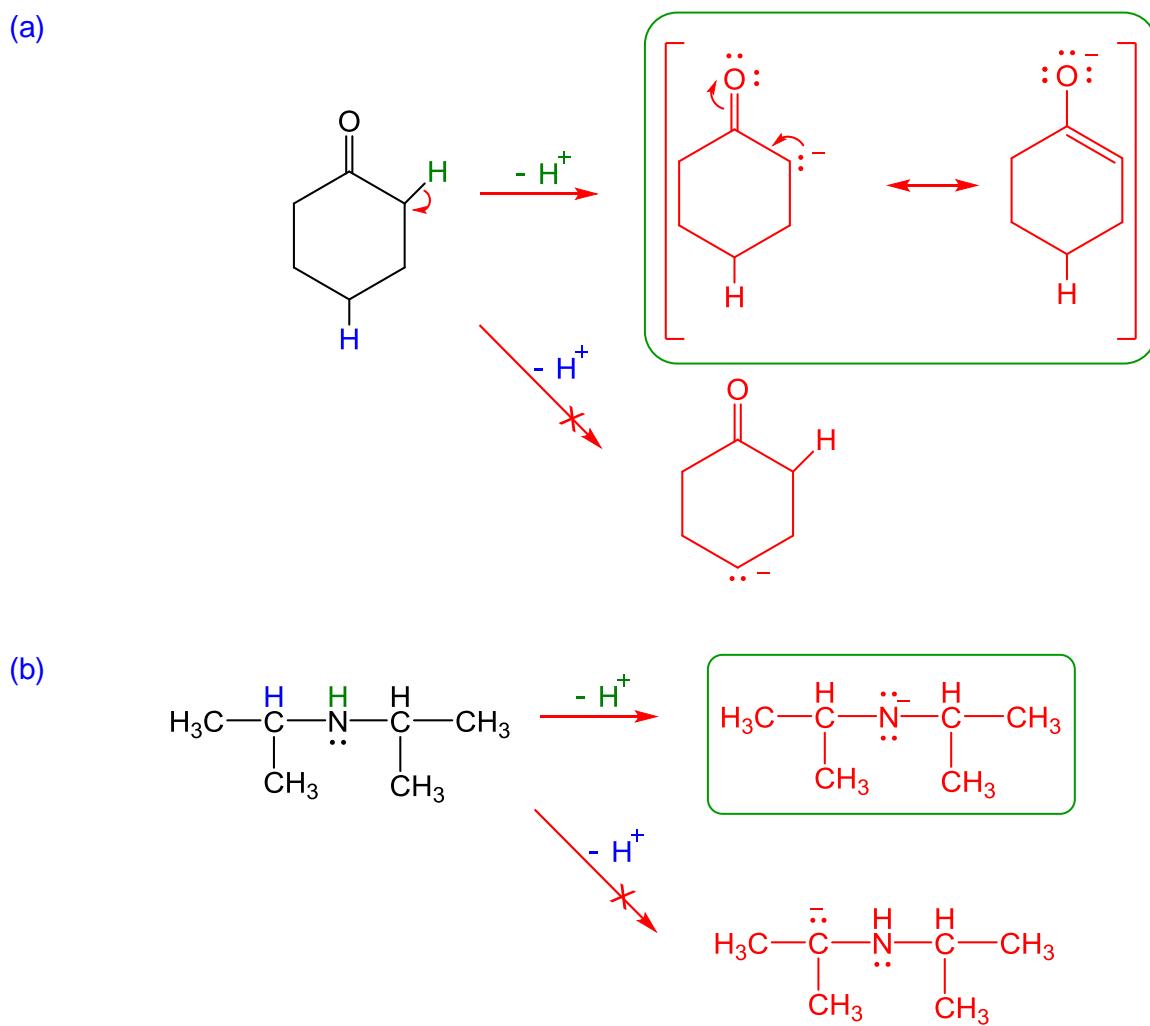
Baza**Konjugirana kiselina**

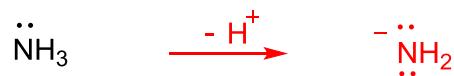
2.14.

Kiselina

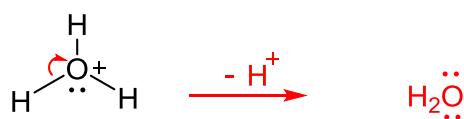
Konjugirana baza

(c)

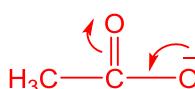
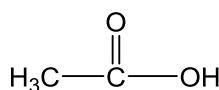

(d)

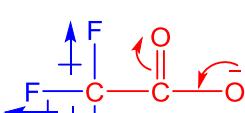
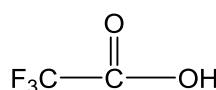
2.15.

3.

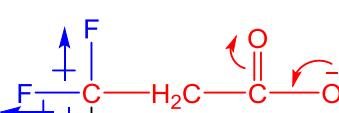
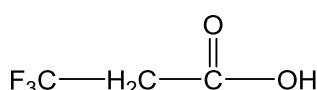
rezonancijska stabilizacija

1.

induktivni utjecaj

2.

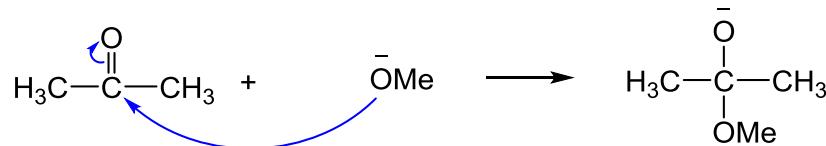
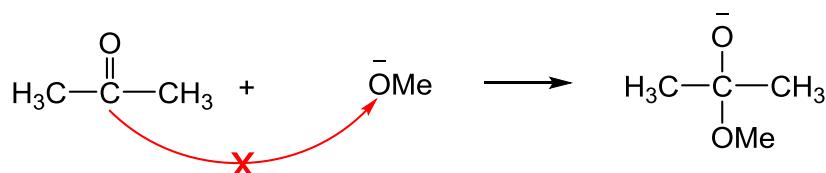

4.

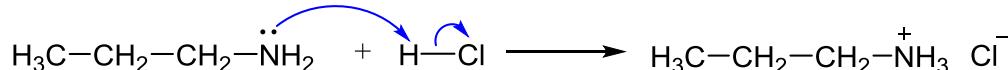
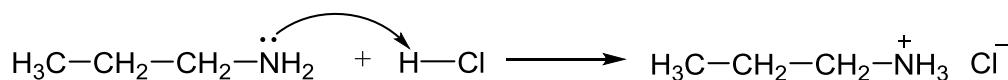

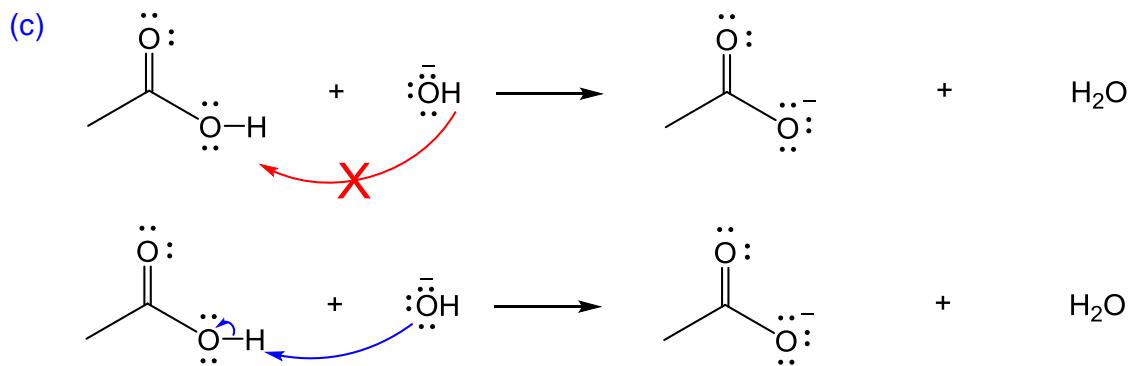
2.16.

(a)

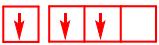
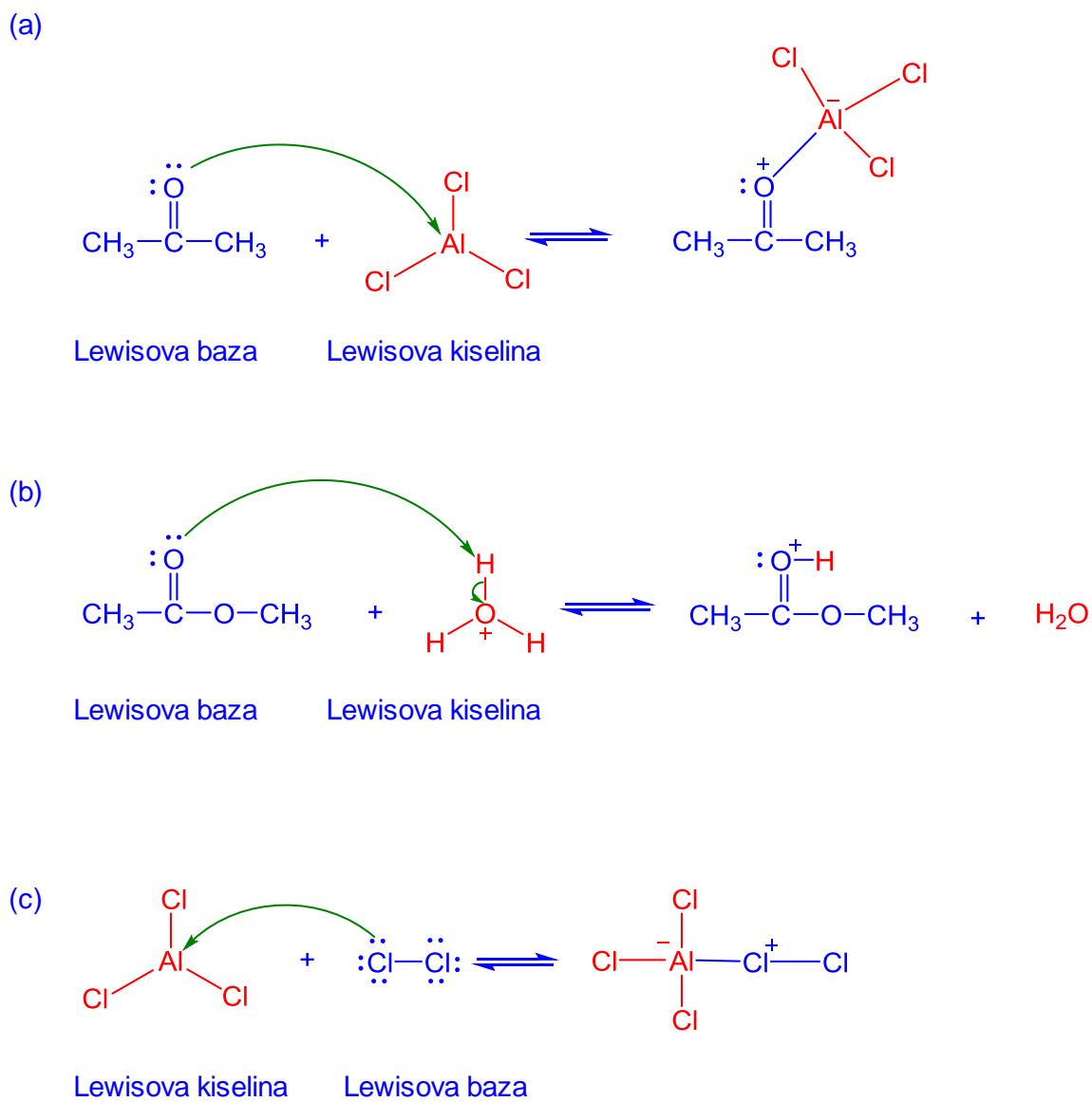

(b)

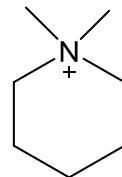
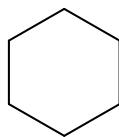
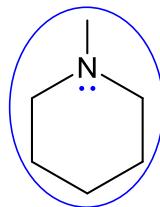
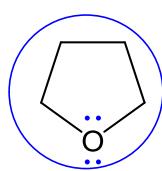
2.17.

 ${}^{13}\text{Al}$ $3s^2 3p^1$ Lewisova kiselina (elektron-akceptor)

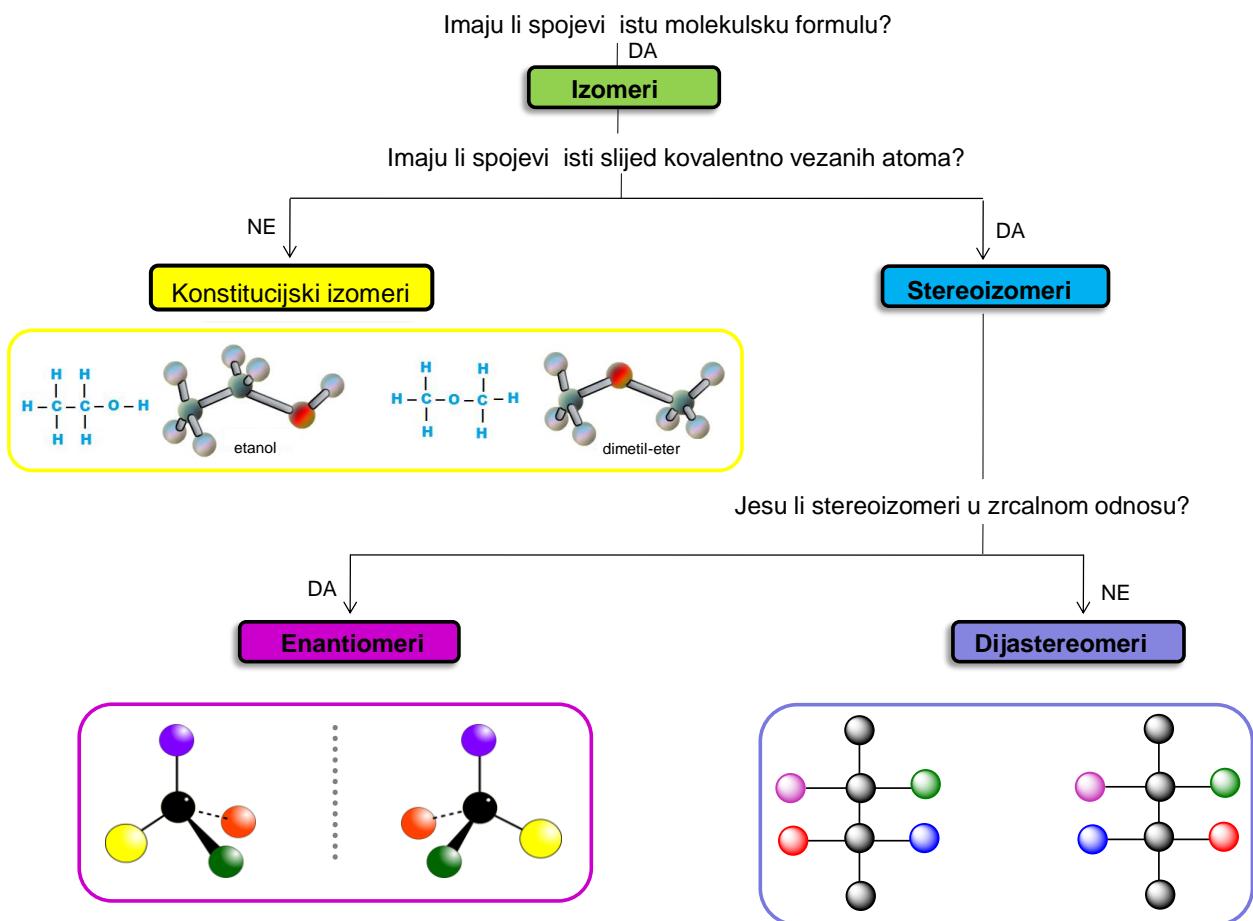
2.18.

2.19. Zaokružte Lewisove baze među prikazanim spojevima.

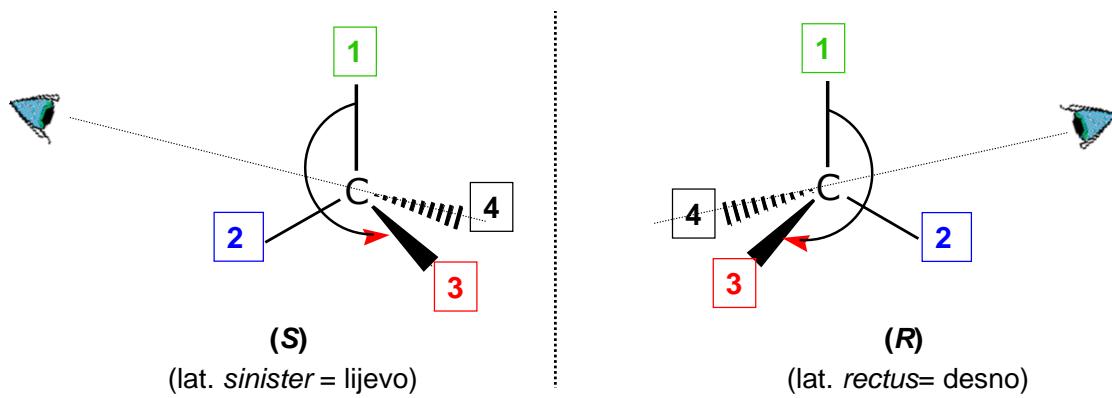
3. Stereokemija

Cahn-Ingold-Prelogova konvencija predstavlja najšire prihvaćen sustav za obilježavanje konfiguracija kiralnih središta. Postupak određivanja konfiguracije uključuje nekoliko koraka:

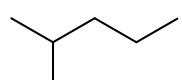
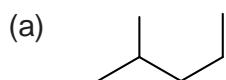
1. Identifikacija četiriju atoma izravno vezanih za kiralni centar.
2. Dodjeljivanje prioriteta svakom atomu prema njegovom atomskom broju [atom najvišeg atomskog broja poprima najviši prioritet (1), dok najmanji atomski broj poprima najniži prioritet (4)].
3. Ako su atomi izravno vezani na kiralni centar (atomi 1. pojasa) jednaki, uspoređuju se atomi koji su na njih neposredno vezani (atomi 2. pojasa), itd.
4. Dvostrukе i trostrukе veze promatramo kao veze s odvojenim atomima (cijepanje i udvostručavanje).

Skupinu najnižeg prioriteta usmjerava se od sebe, a molekula se promatra duž veze između kiralnog centra i skupine najnižeg prioriteta. Ukoliko slijed 1-2-3- prati smjer kazaljke na satu, asimetrični ugljikov atom dobiva oznaku (*R*). U suprotnom se dodjeljuje oznaka (*S*).

Zadaci

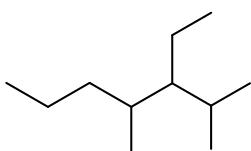
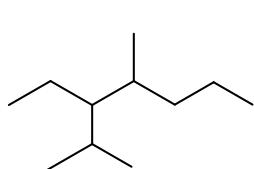
- 3.1. Navedite jesu li članovi u prikazanim parovima konstitucijski izomeri ili je riječ o istim spojevima.

(b)

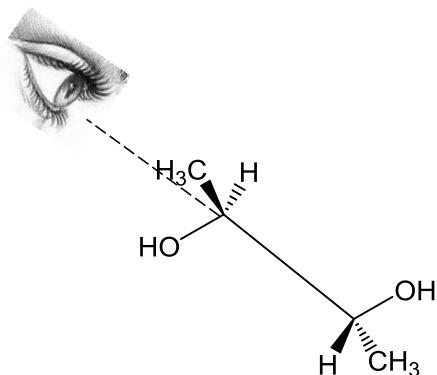

(c)

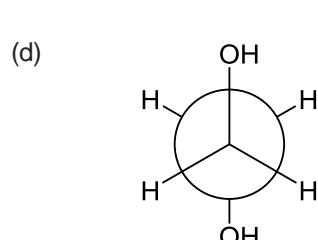
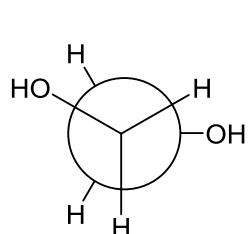
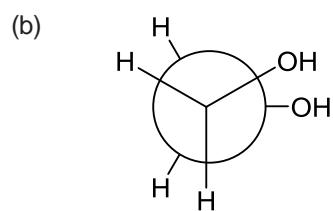
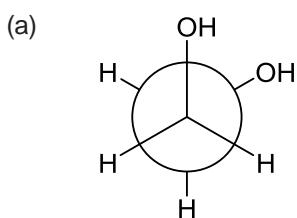

- 3.2. Klinastom, perspektivnom i Newmanovom projekcijskom formulom prikažite najstabilniju konformaciju pentana gledajući kroz vezu C₂–C₃.

- 3.3. Nacrtajte Newmanovom formulom trodimenzijsku strukturu prikazanog spoja.

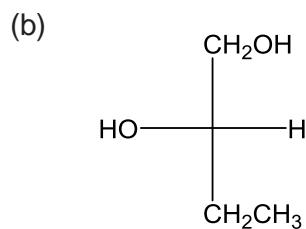
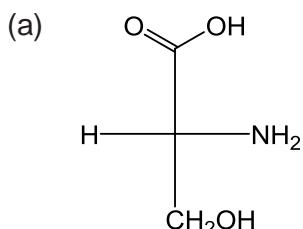

3.4. Razvrstajte prikazane konformacije prema rastućoj energiji.

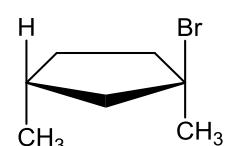
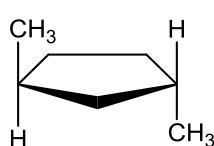
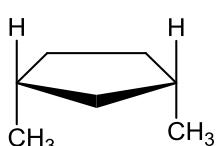
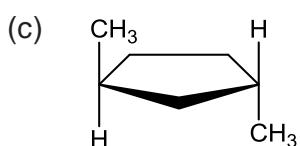
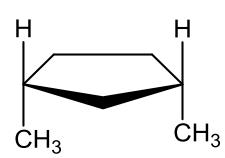
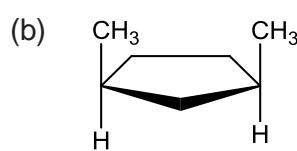
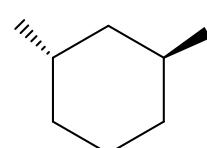
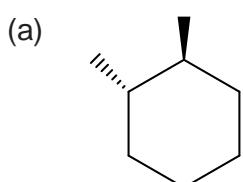

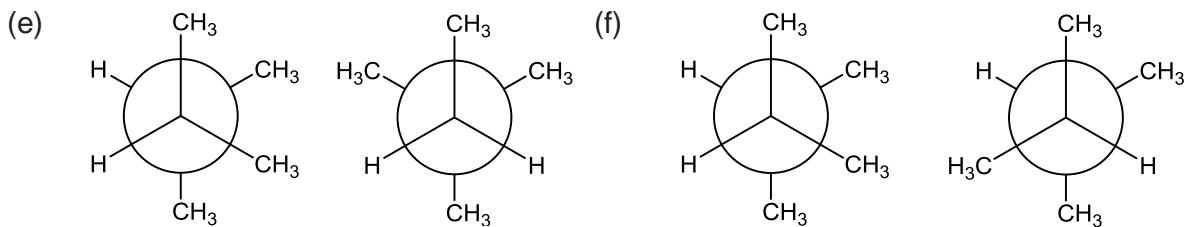
3.5. Nacrtajte četiri konstitucijska izomera molekulske formule C_4H_9Br i označite kiralne centre.

3.6. Odredite konfiguraciju kiralnih centara u prikazanim molekulama.

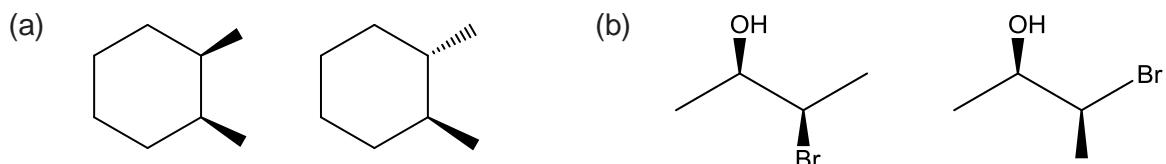

3.7. Za članove u prikazanim parovima označite radi li se o identičnim spojevima, konstitucijskim izomerima, stereoizomerima ili spojevima koji nisu u izomernom odnosu.

- 3.8. Navedite jesu li prikazani parovi molekula u enantiomernom ili dijastereomernom odnosu.

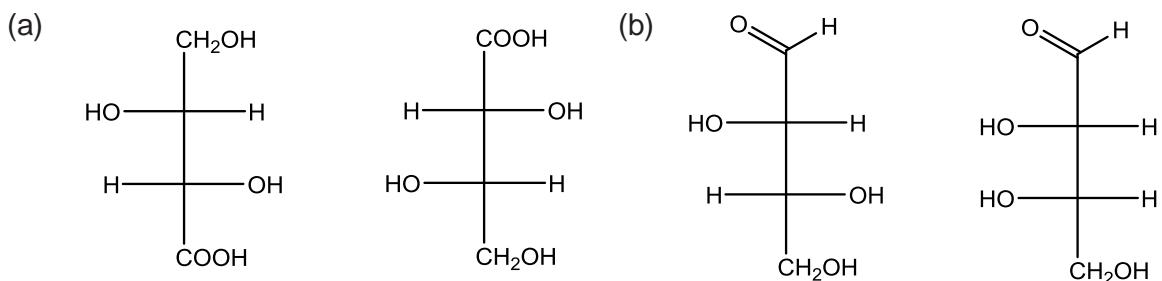
- 3.9. Nacrtajte sve moguće stereoizomere prikazanih molekula.

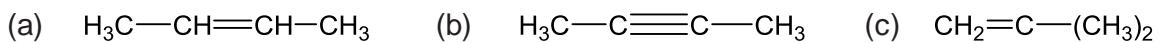
- 3.10. Odredite konfiguraciju kiralnih centara u prikazanim molekulama.

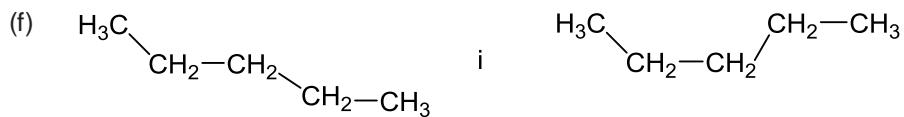
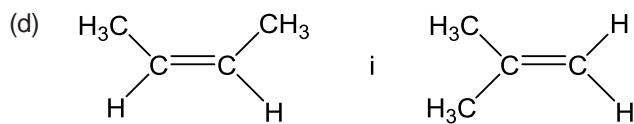
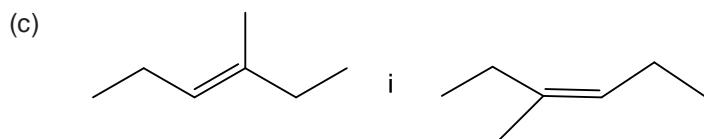
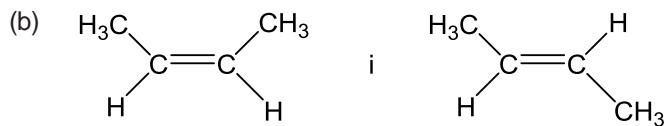
- 3.11. Označite u kakvom su odnosu prikazani parovi. Odredite konfiguraciju kiralnih centara molekula prikazanih pod (a).

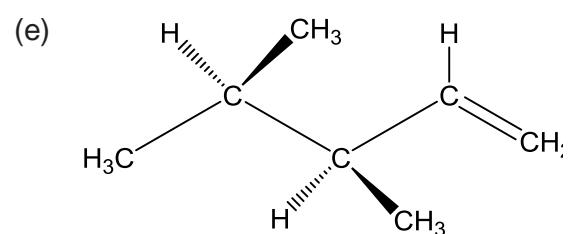
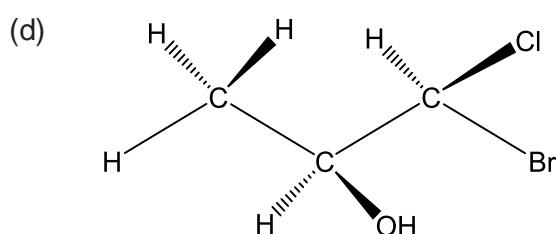
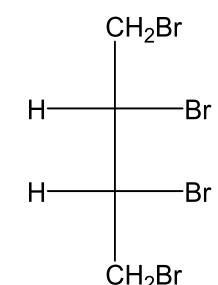
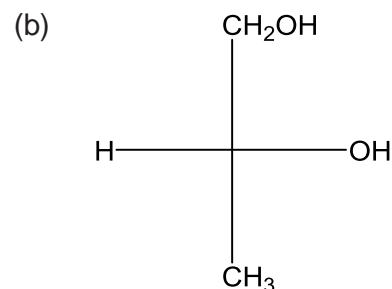
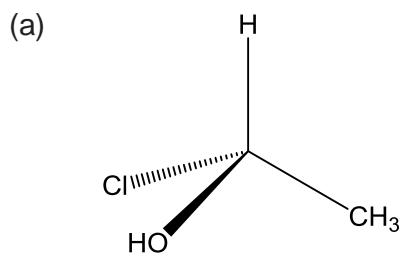
- 3.12. Koje od prikazanih molekula pokazuju *cis-trans* izomeriju? Prikažite *cis* i *trans* izomere.

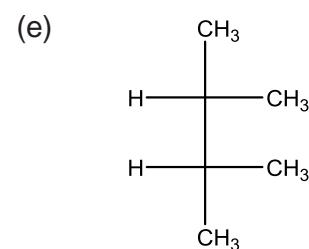
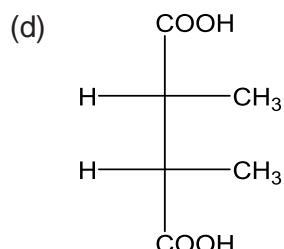
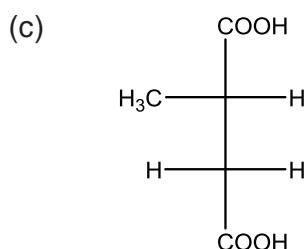
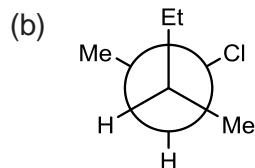
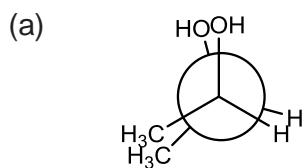
3.13. U kakvom su odnosu (isti, *cis-trans* izomeri, konstitucijski izomeri, različiti) članovi u prikazanim parovima?

3.14. U prikazanim strukturama označite kiralne atome i odredite njihovu konfiguraciju. Označite strukture kao kiralne ili akiralne.

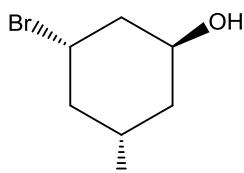

3.15. Objasnite jesu li prikazane molekule optički aktivne.

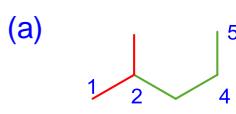
3.16. Fischerovim formulama prikažite: (a)) meso-heksan-3,4-diola i (b) (2R, 3S)-2,3-dibromheksana. Označite kiralne centre, ravnine simetrije, enantiomere i dijastereomere prikazanih struktura. Označite kiralne i akiralne molekule.

3.17. Nacrtajte enantiomer prikazane molekule.

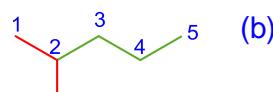

Rješenja

3.1.

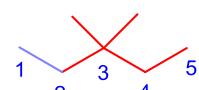
2-metylpentan

2-metylpentan

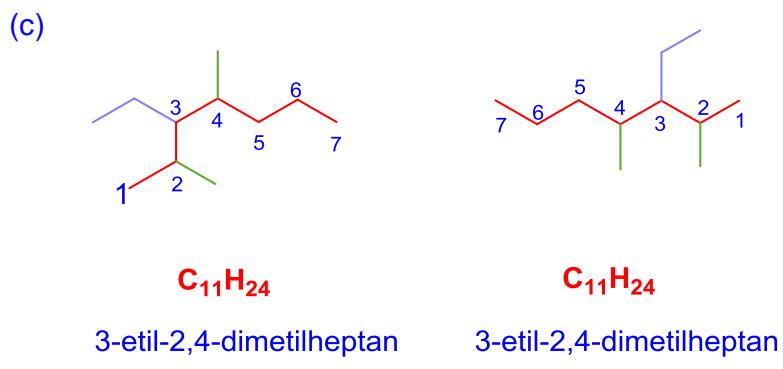
2,2-dimetilpentan

3,3-dimetilpentan

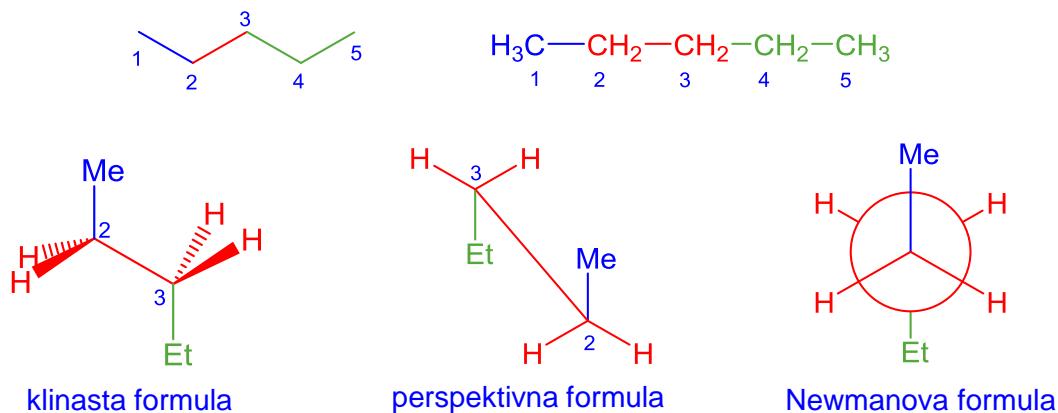
ISTI SPOJEVI

KONSTITUCIJSKI IZOMERI

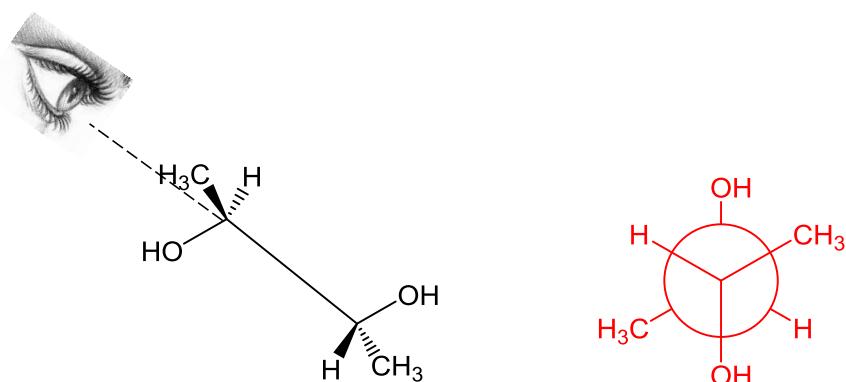

ISTI SPOJEVI

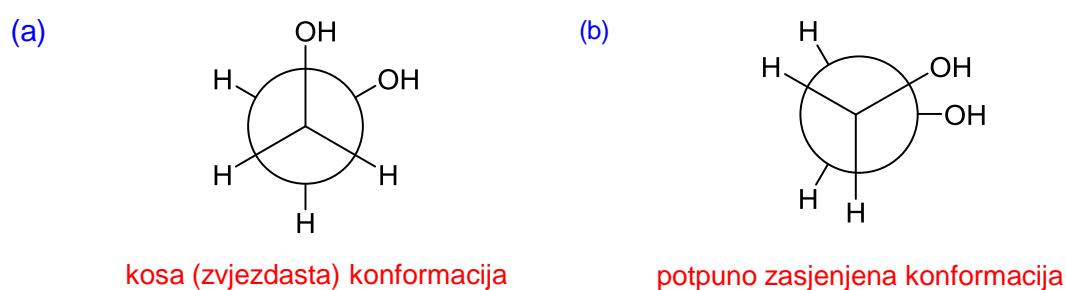
3.2.

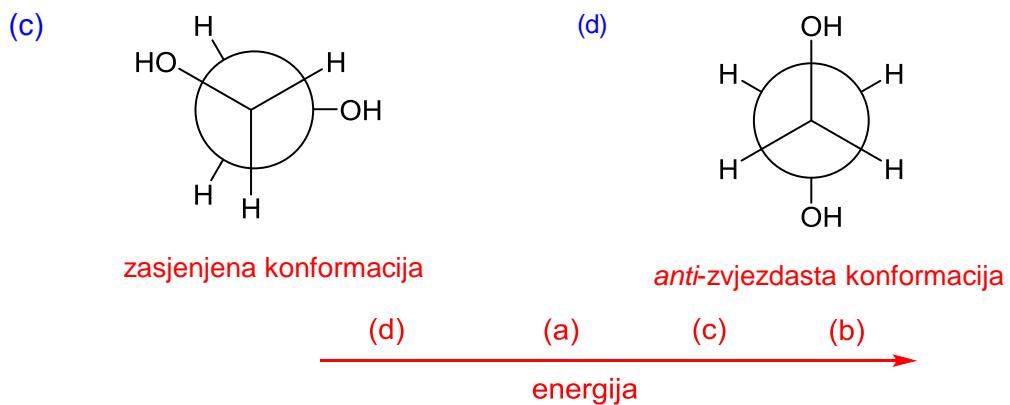

3.3.

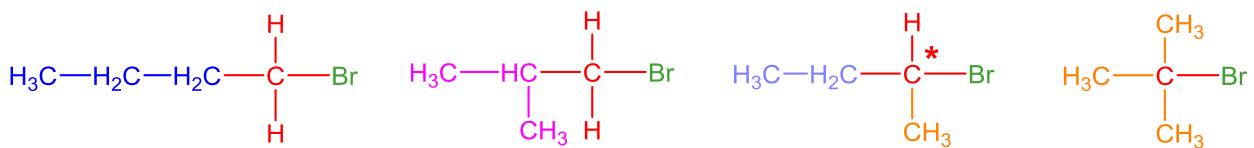

3.4.

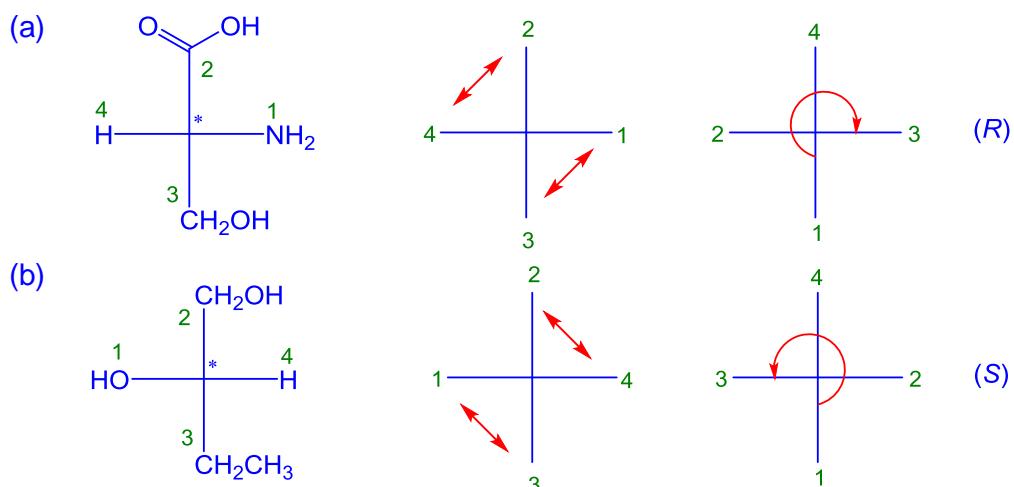

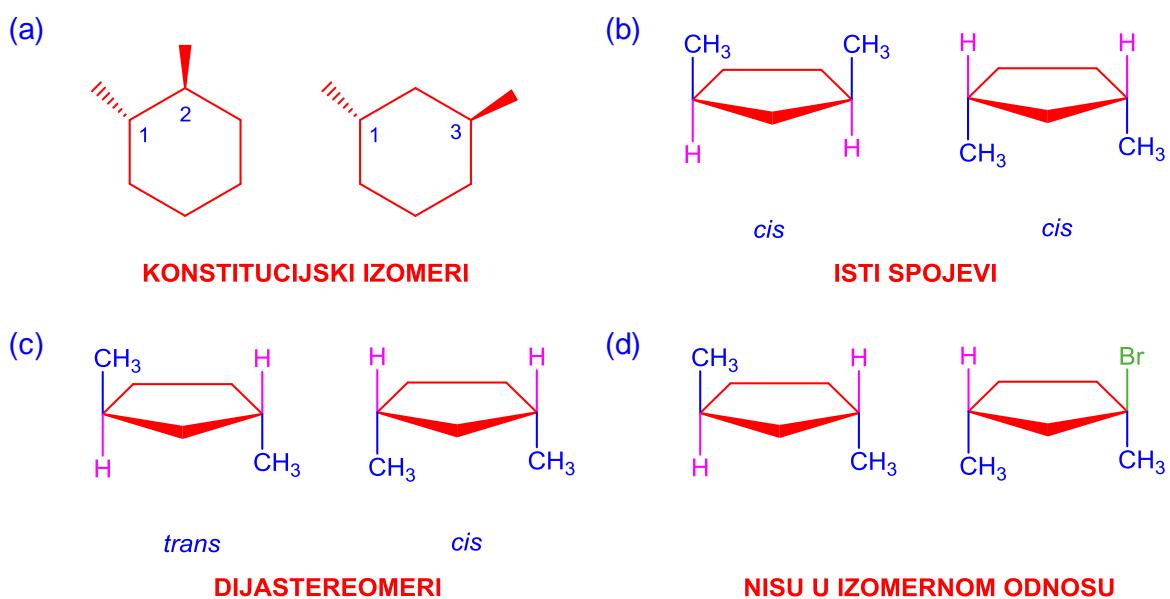
3.5.

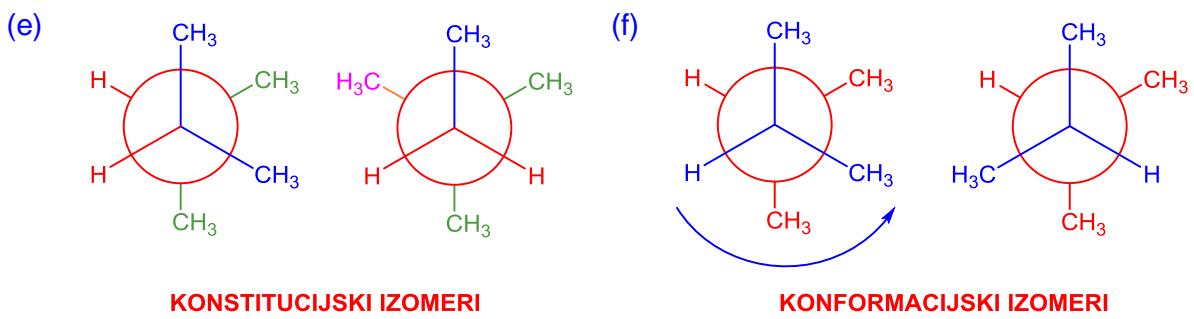

3.6.

3.7.

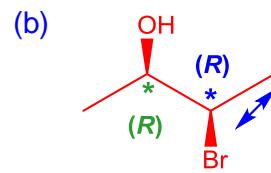

3.8.

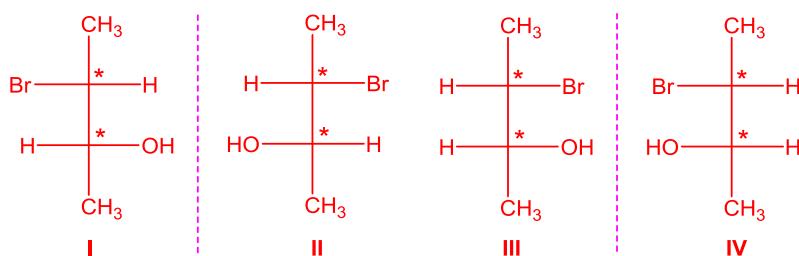
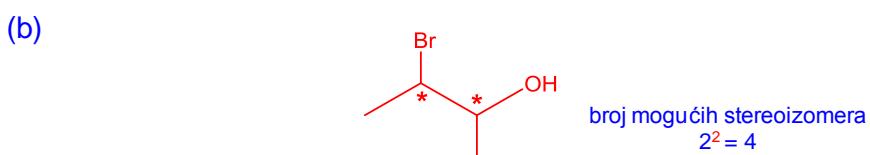
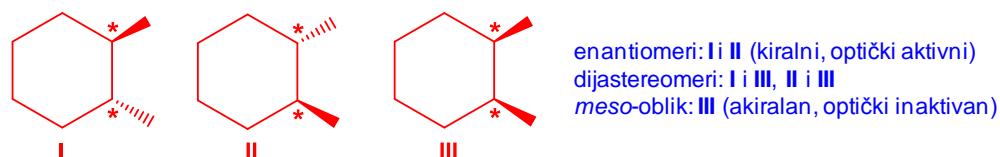

jednostruka zamjena mijenja konfiguraciju!
DIJASTEREOMERI

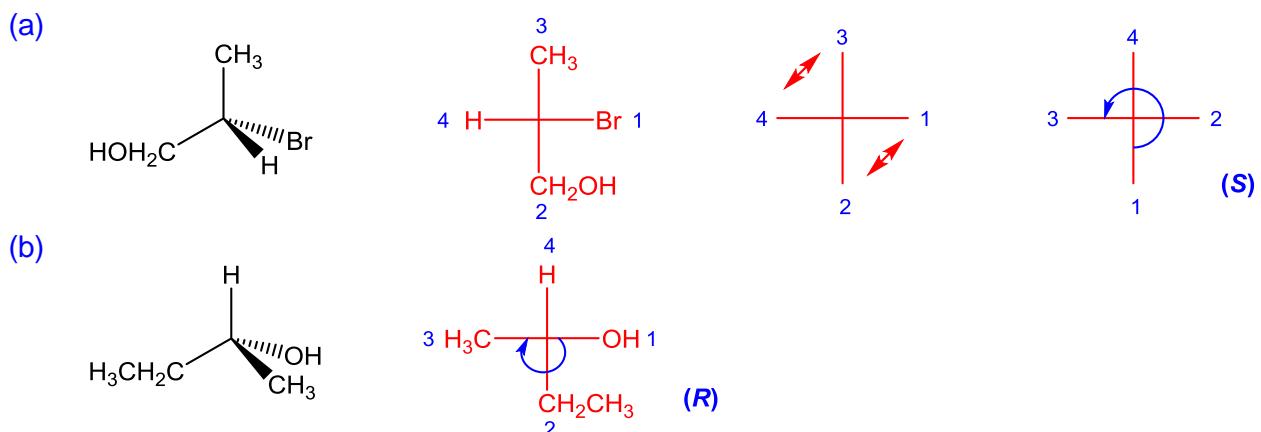
jednostruka zamjena mijenja konfiguraciju!
DIJASTEREOMERI

3.9.

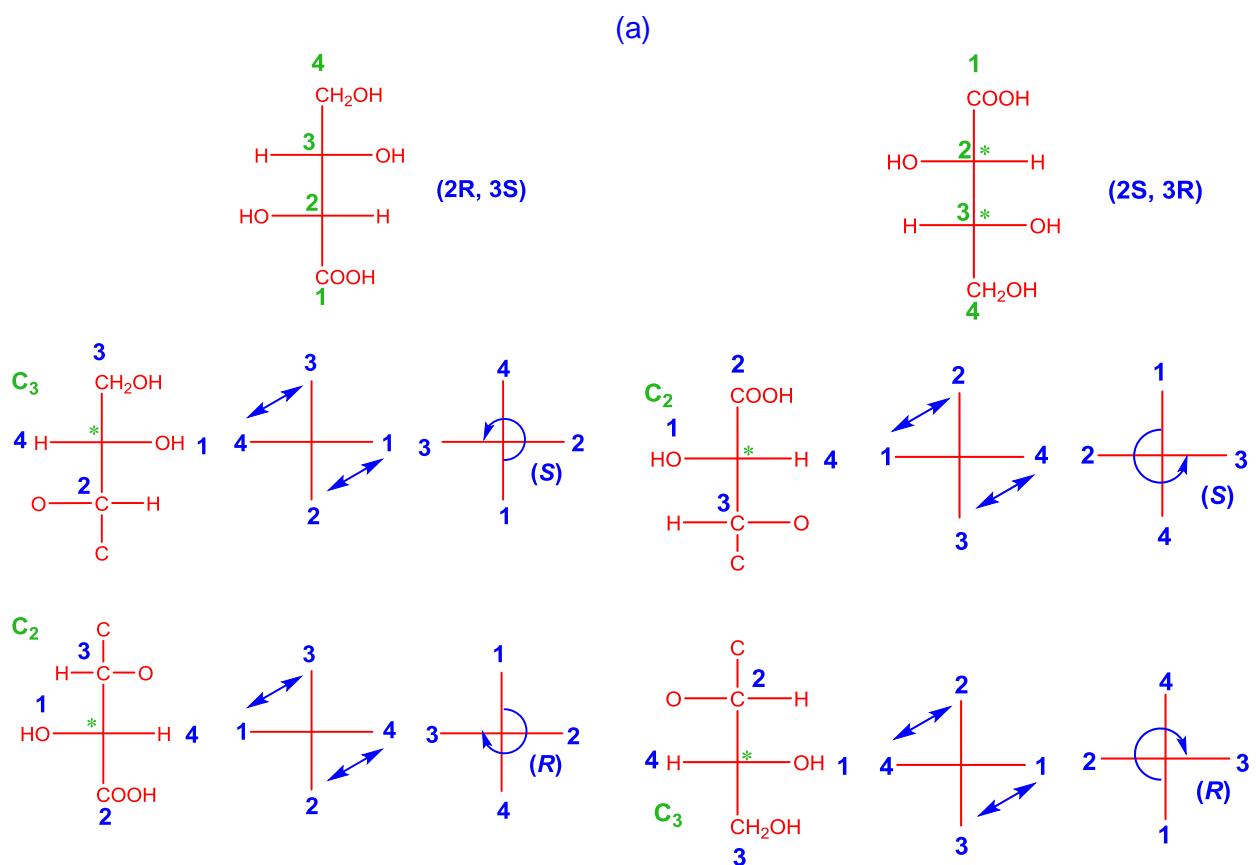

enantiomeri: I i II, III i IV (kiralni, optički aktivni)
dijastereomeri: I i III, II i III, I i IV, II i IV

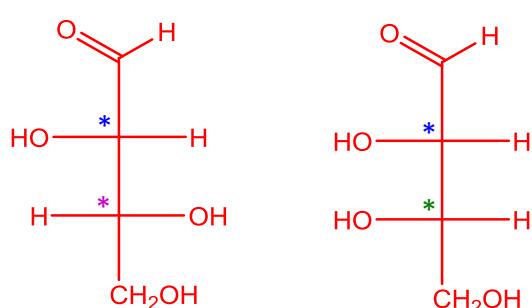
3.10.

3.11.

ENANTIOMERI

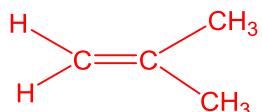
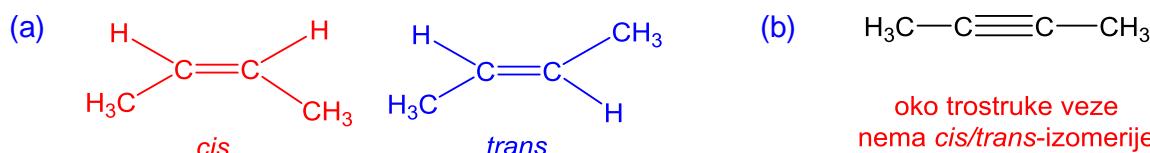
(b)

Konfiguracija gornjeg kiralnog centra je nepromijenjena.

Jednostruka zamjena na kiralnom centru mijenja njegovu konfiguraciju

DIASTEREOMERI

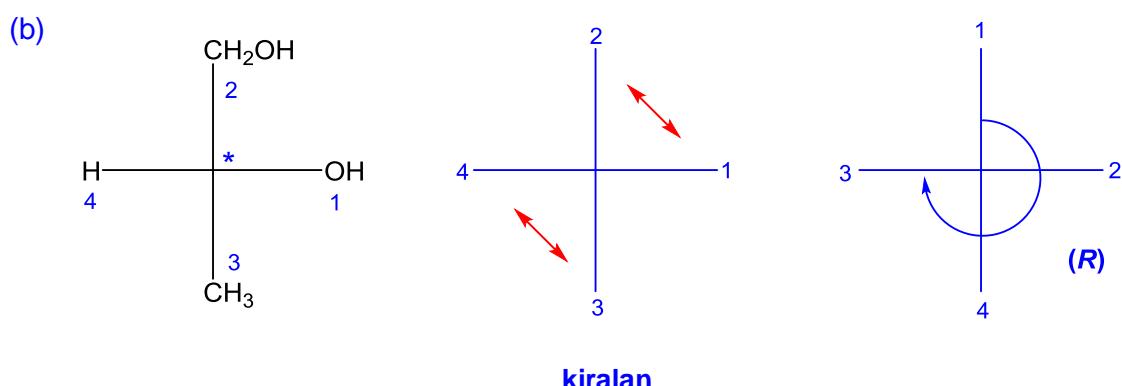
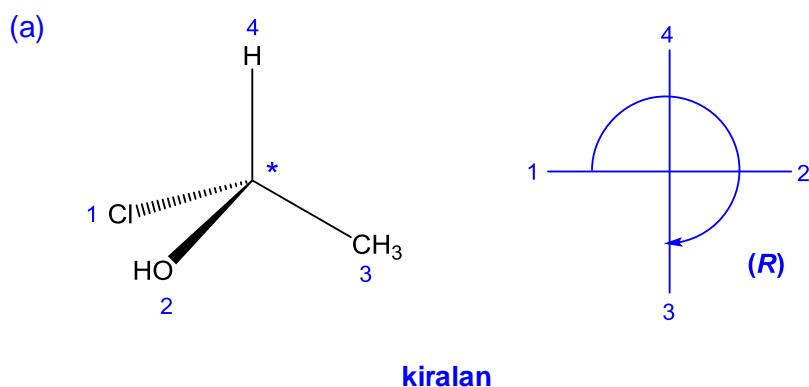
3.12.

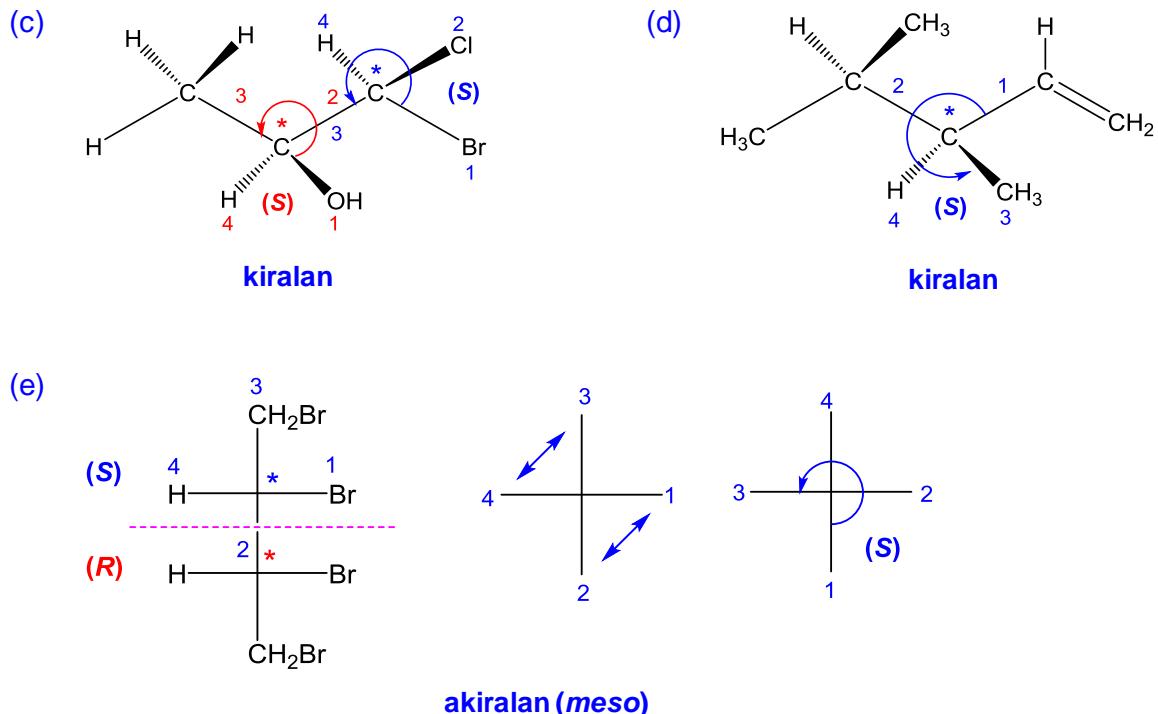

na krajnjim C-atomima vezane iste skupine - nema *cis/trans*-izomerije

- 3.13. (a) konstitucijski izomeri, (b) *cis/trans* izomeri, (c) *cis/trans* izomeri, (d) konstitucijski izomeri, (e) konstitucijski izomeri, (f) isti spojevi.

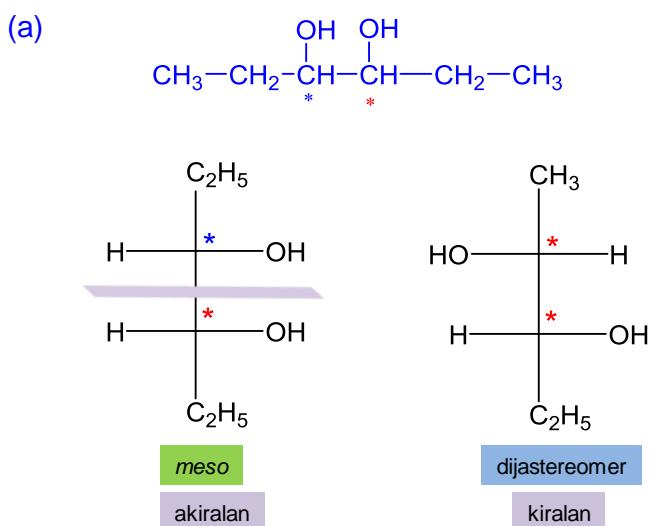
3.14.

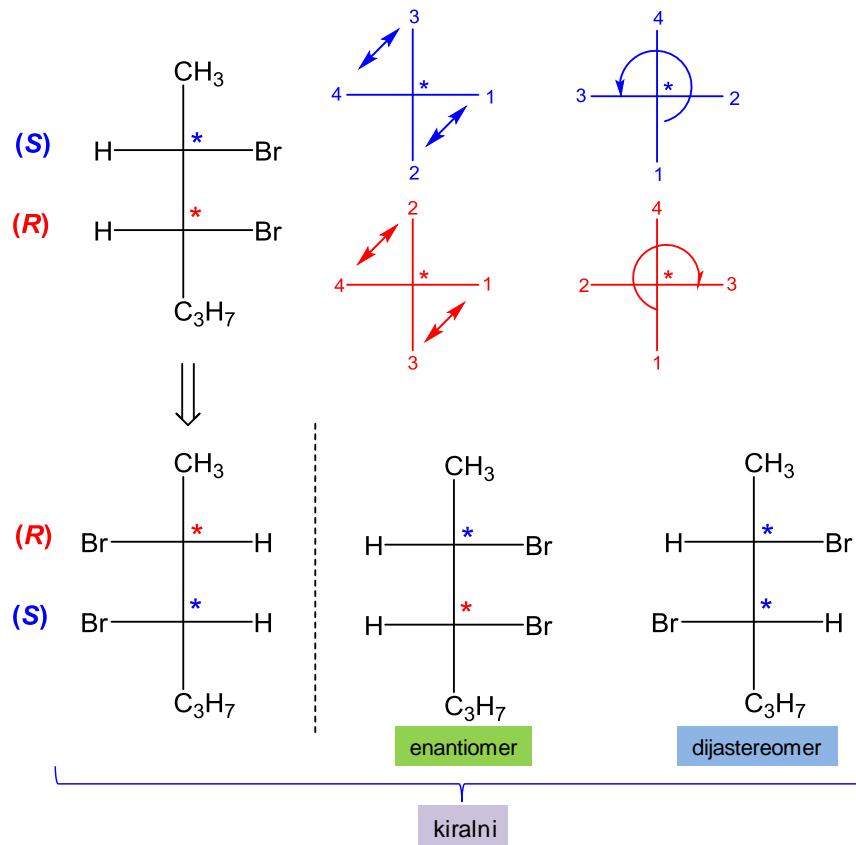
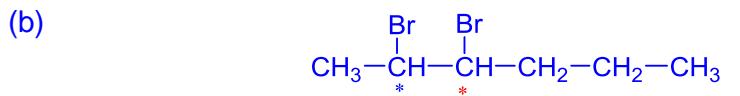

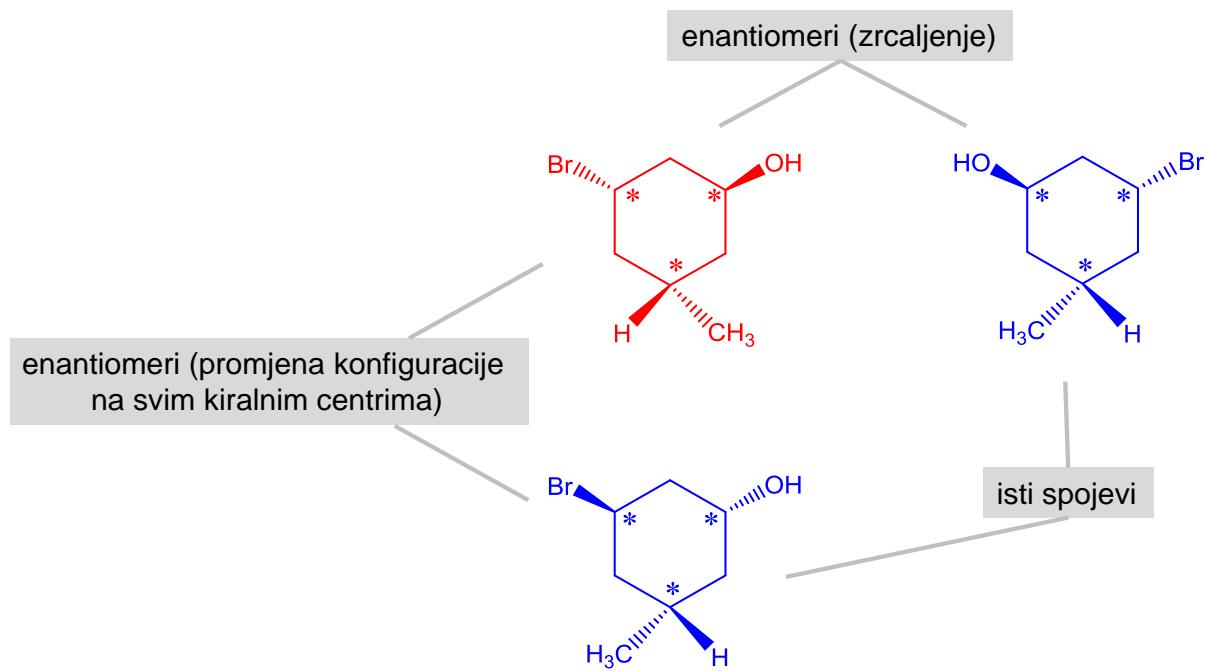
- 3.15. (a) optički inaktivna (dva kiralna centra, ravina simetrije, *meso*-oblik), (b) optički aktivna (dva kiralna centra, nema ravninu simetrije), (c) optički aktivna (jedan kiralni centar, nema ravninu simetrije), (d) optički inaktivna (dva kiralna centra, ravina simetrije, *meso*-oblik), (e) optički inaktivna (nema kiralnih centara).

3.16.

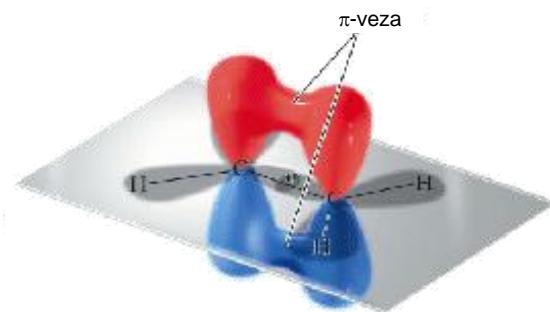

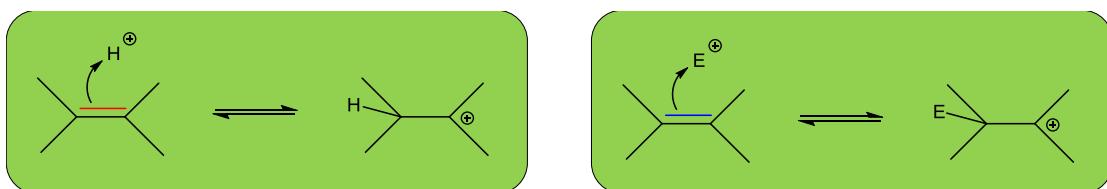
3.17.

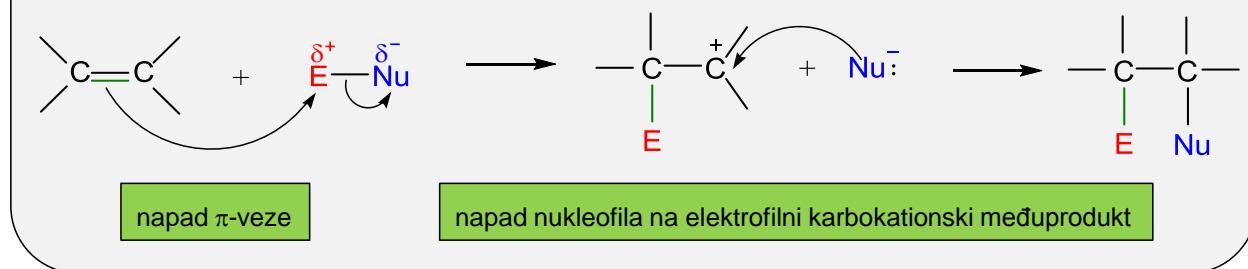
4. Alkeni – elektrofilna adicija

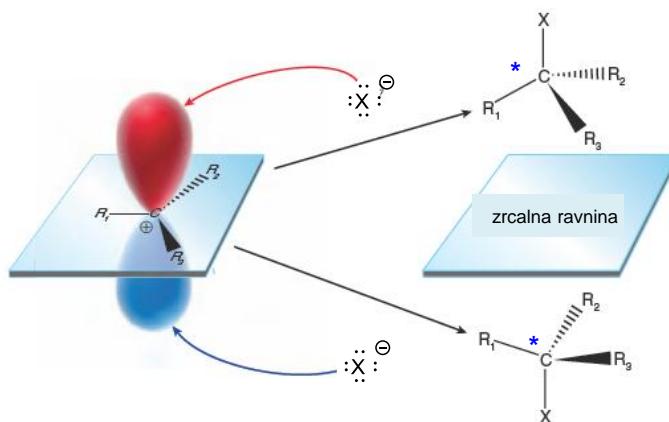
Dvostruka veza u alkenima predstavlja funkciju skupinu. π -Veza ima svojstva slabe baze i slabog nukleofila.

Mehanizam elektrofilne adicije

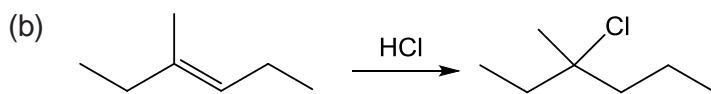
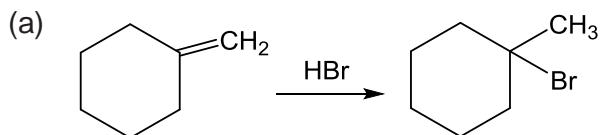

Stereokemijski ishod reakcije: nukleofil napada planarni karbokation s obje strane njegove ravnine s podjednakom vjerojatnošću. Najčešće dolazi do tvorbe dvaju enantiomernih produkata u jednakim količinama – **racemizacija!**

Zadaci

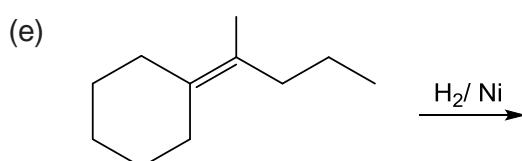
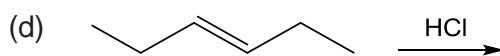
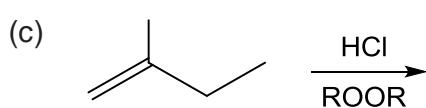
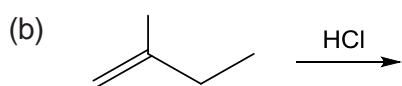
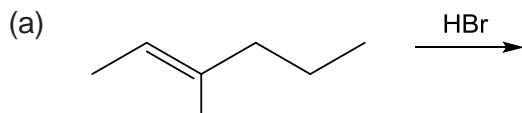
4.1. Predložite reakcijske mehanizme sljedećih pretvorbi.

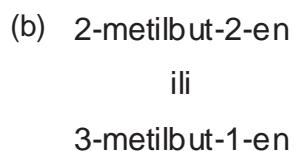
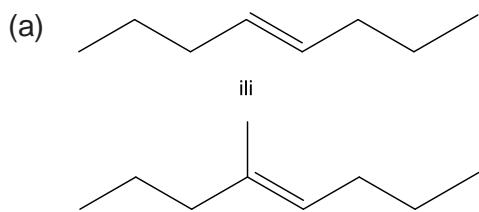
4.2. Predložite pripravu 2-brom-4-metilpentana (**B**) te 1-brom-4-metilpentana (**C**) iz odgovarajućeg alkena (**A**), uz prikaz odgovarajućih reakcijskih mehanizama.

4.3. Prikažite reakciju hidrobromiranja 3-metilbut-2-ena (**A**) kojom se pripravlja sekundarni halogenalkan **B**. Prikažite strukturne formule dvaju konstitucijskih izomerâ halogenalkana **B**.

4.4. Predvidite stereokemijske ishode sljedećih pretvorbi:

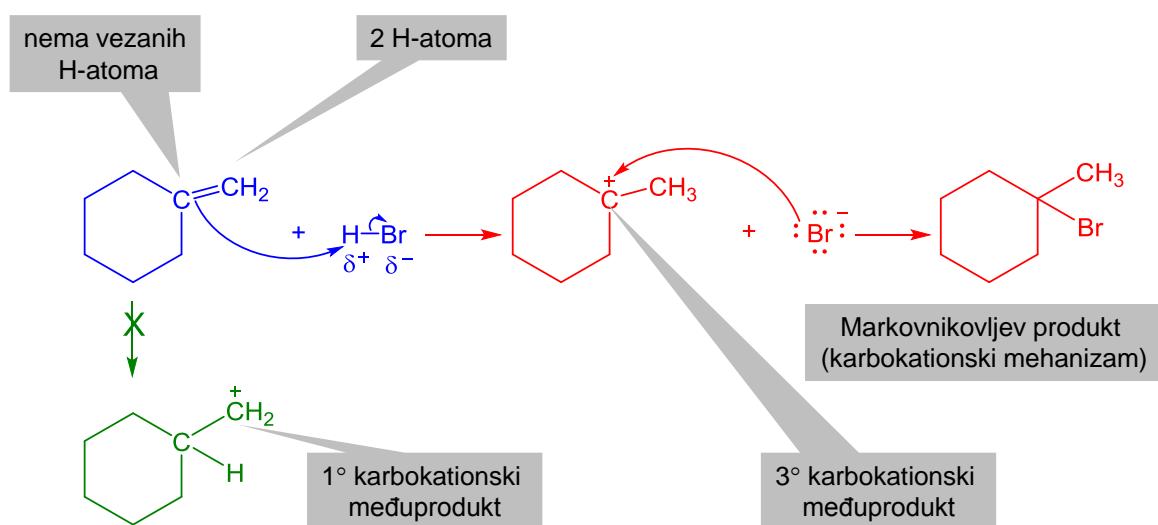
- 4.5. U prikazanim parovima označite alken koji je reaktivniji u reakciji kiselo-kataliziranog hidratiranja.

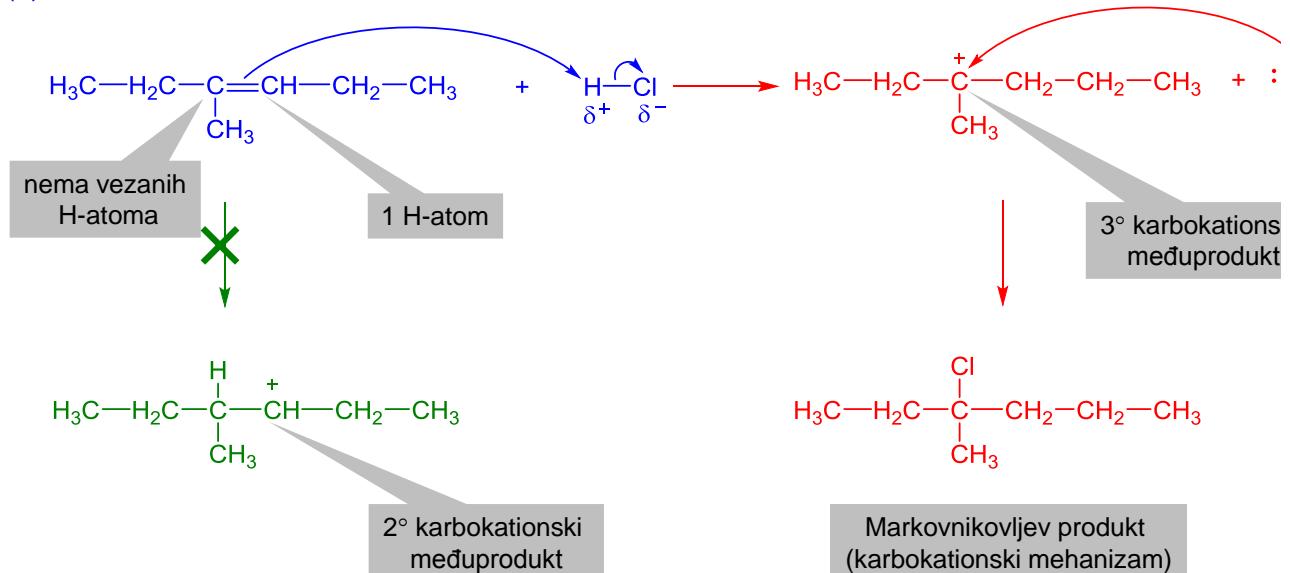
Rješenja

4.1.

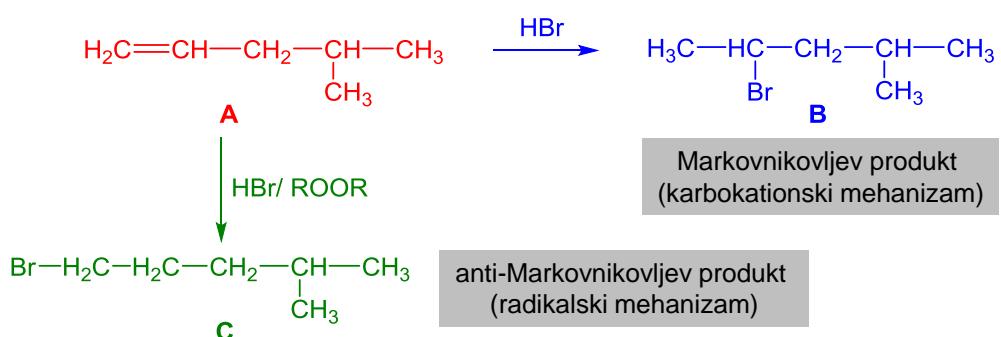
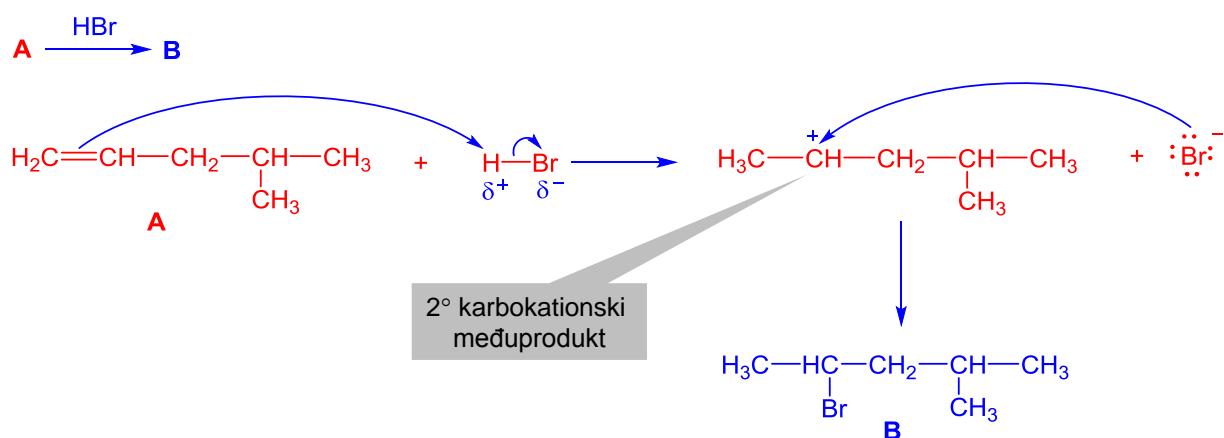
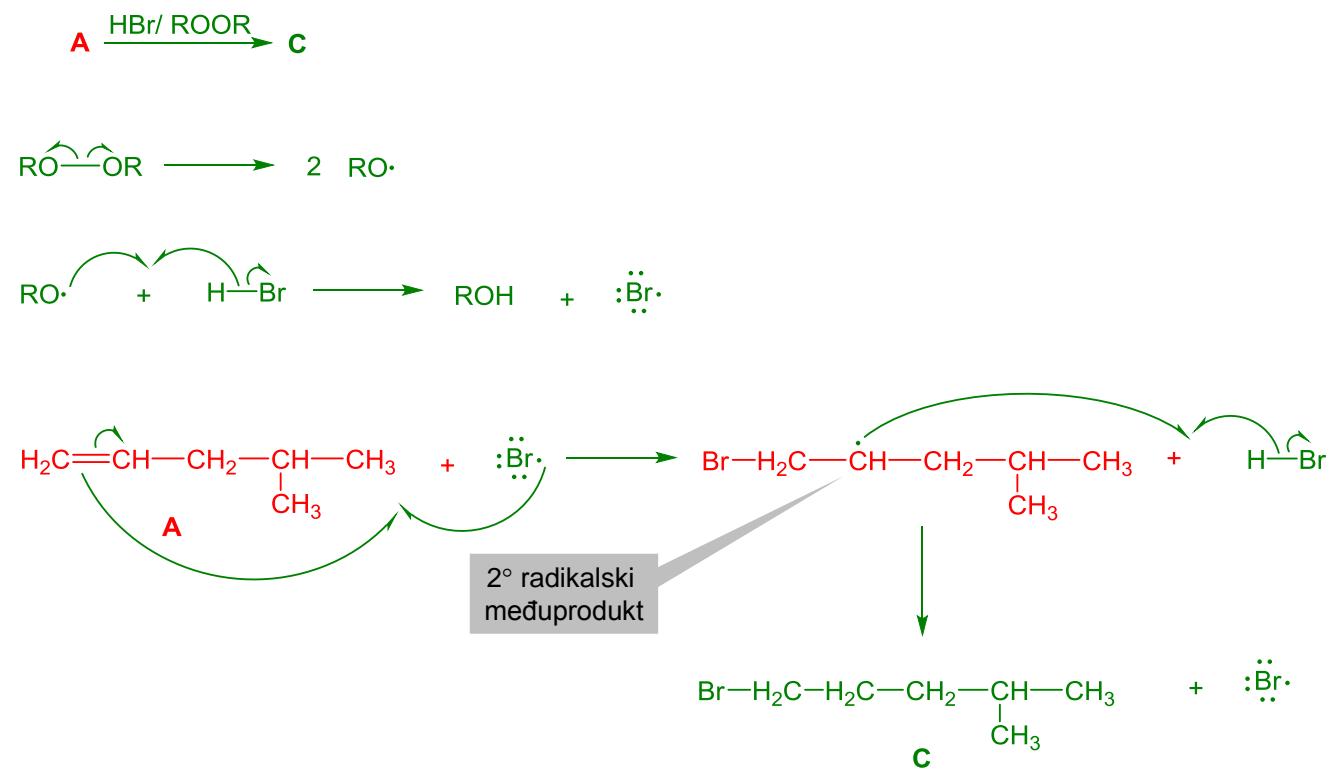
(a)

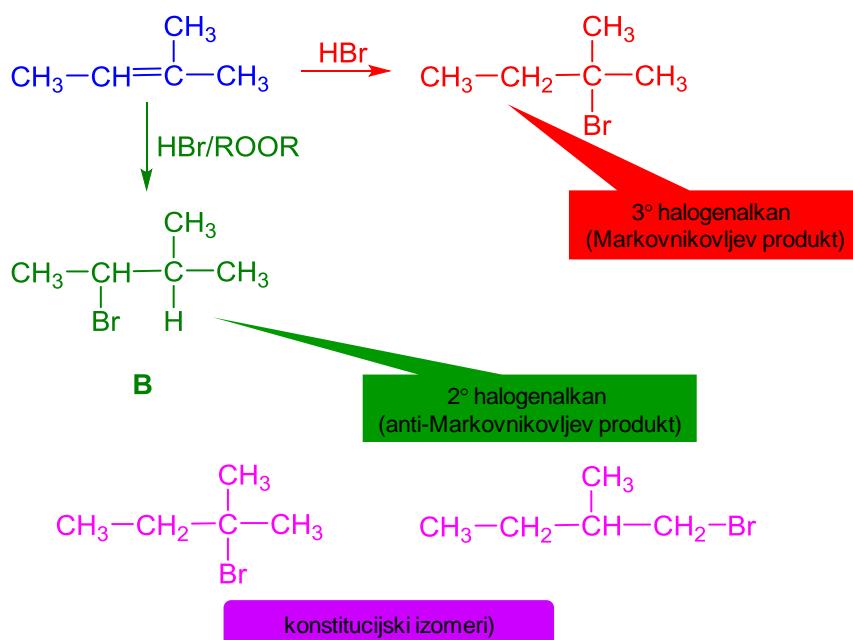
(b)

4.2.

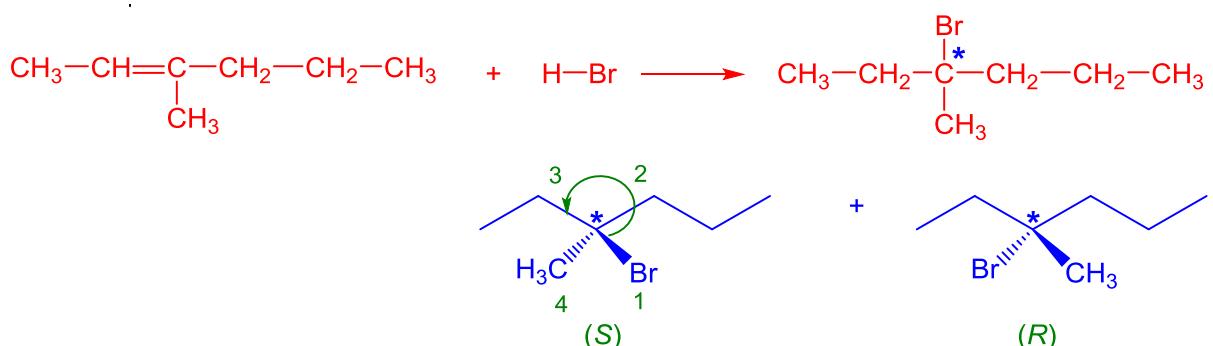
Mehanizam pretvorbe A \rightarrow BMehanizam pretvorbe A \rightarrow C

4.3.

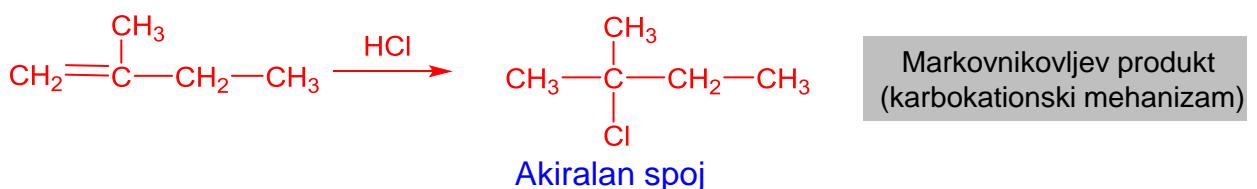

4.4.

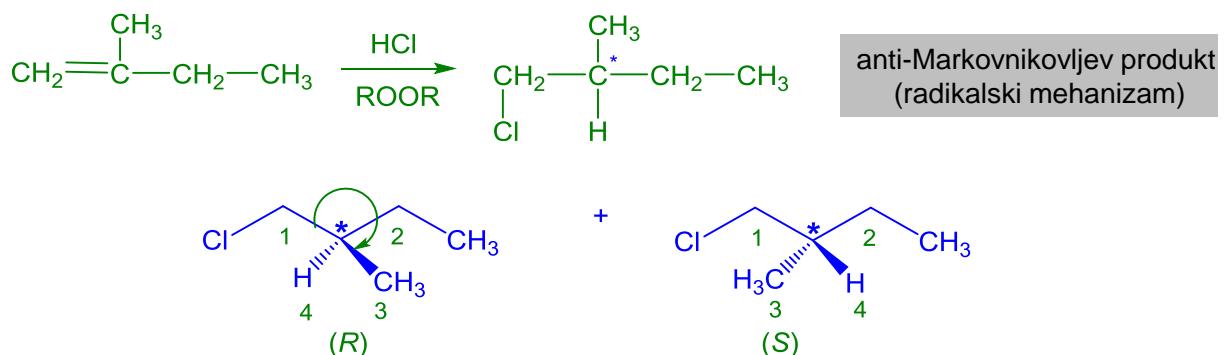
(a)

(b)

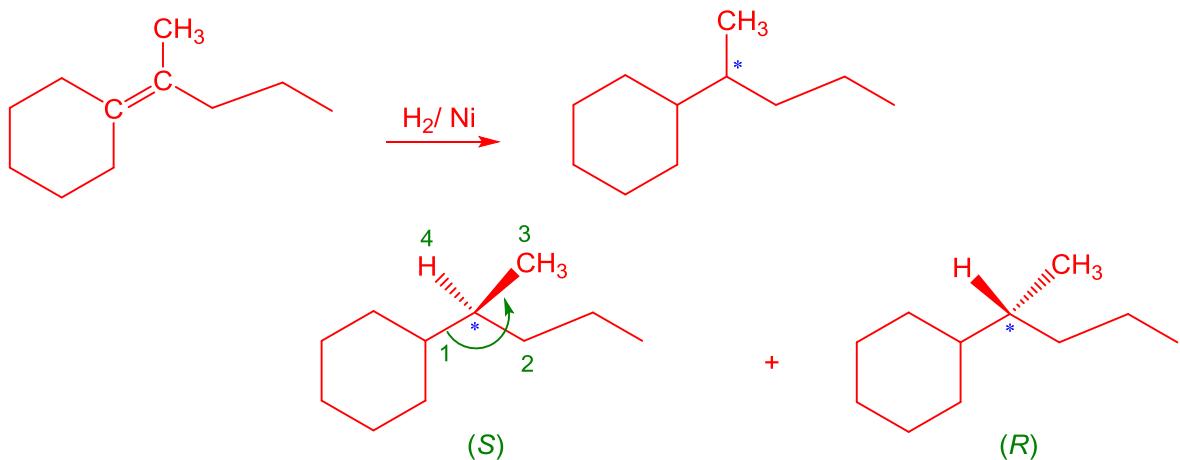
(c)

(d)

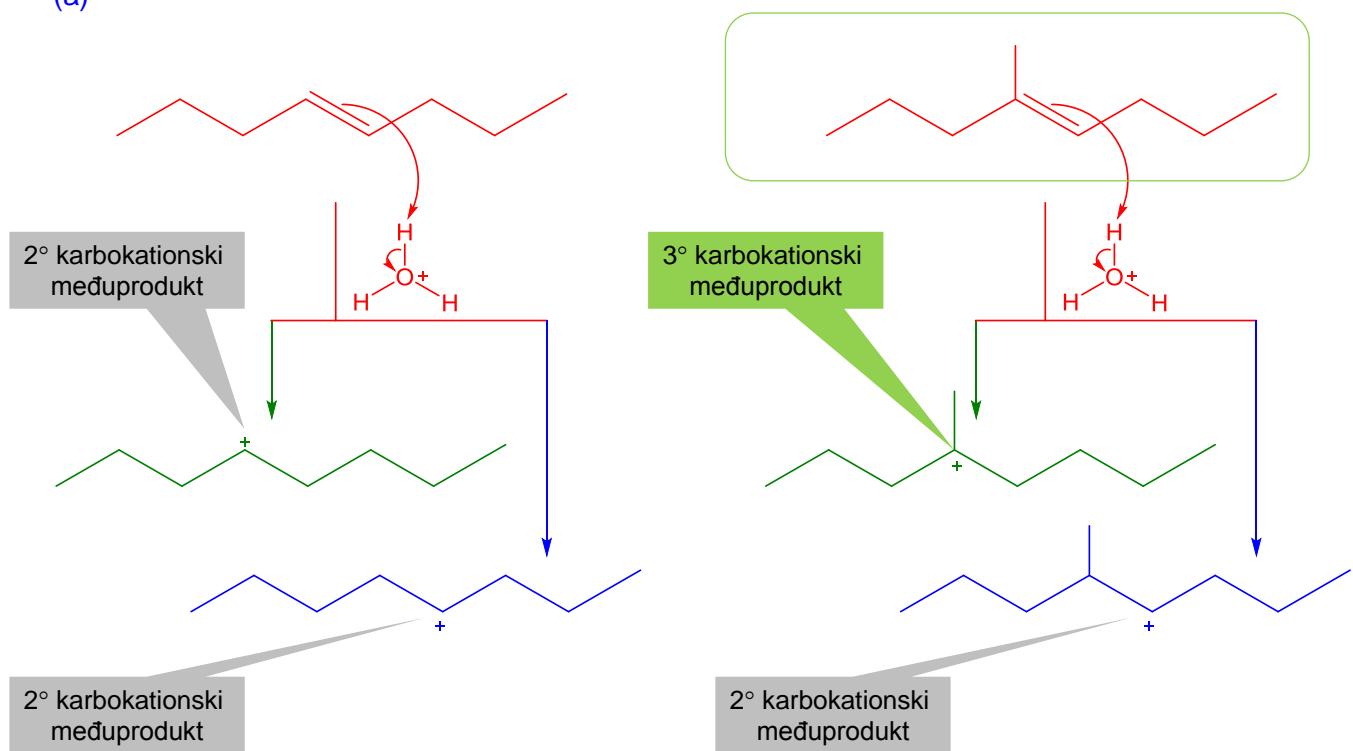

(e)

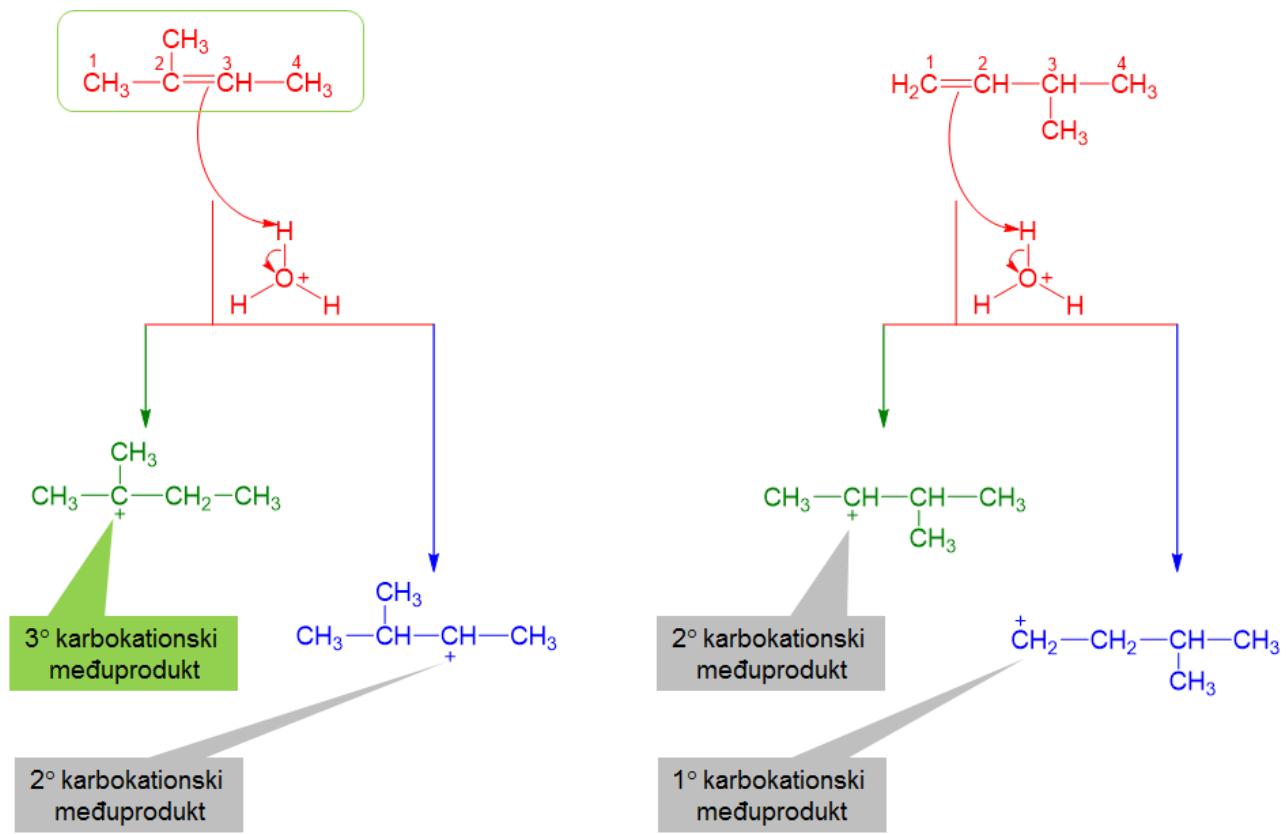

4.5.

(a)

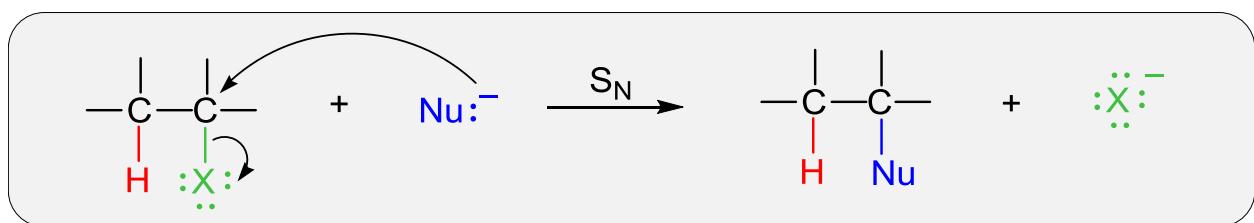
(b)

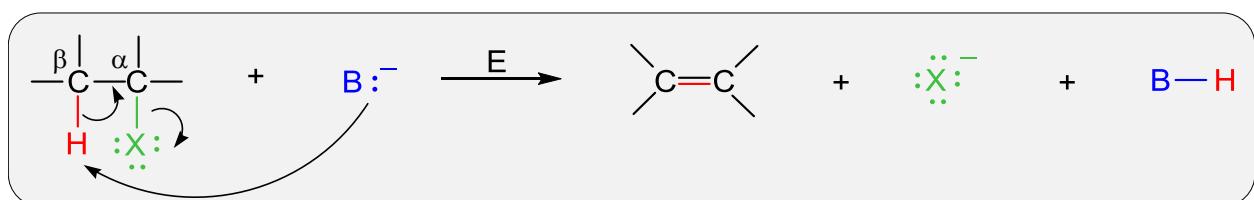
5. Halogenalkani. Nukleofilna supstitucija. Eliminacija.

Halogenalkani su organski spojevi u kojima je na sp^3 -hibridizirani ugljikov atom vezan elektronegativni atom halogena, a podliježu reakcijama supstitucije (S_N) i/ili eliminacije (E).

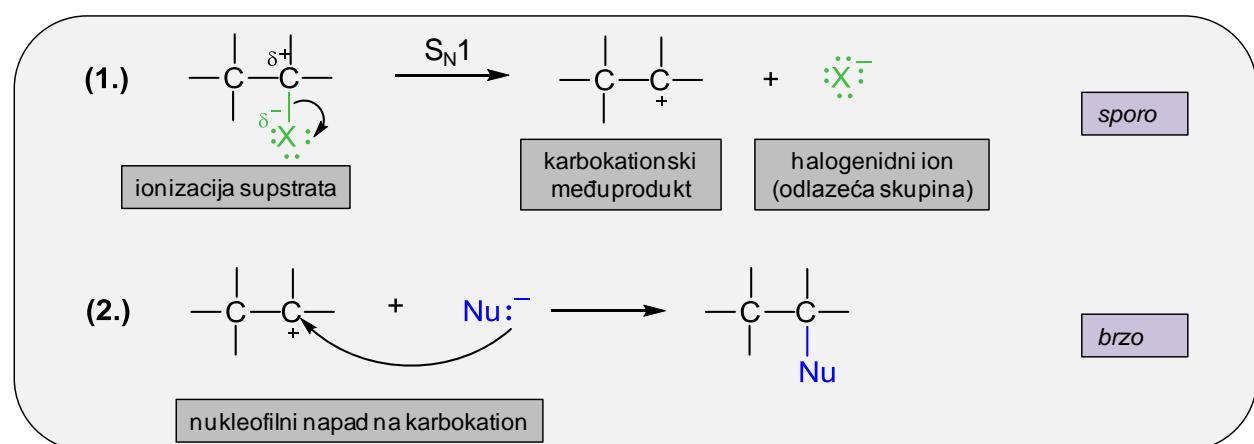
U supstitucijskim reakcijama halogenalkana, elektronegativni atom halogena X (F, Cl, Br, I) zamjenjuje se (supstituira) drugim atomom ili skupinom (nukleofilom). Nukleofil koristi svoj nevezni elektronski par za tvorbu nove veze s C-atomom.

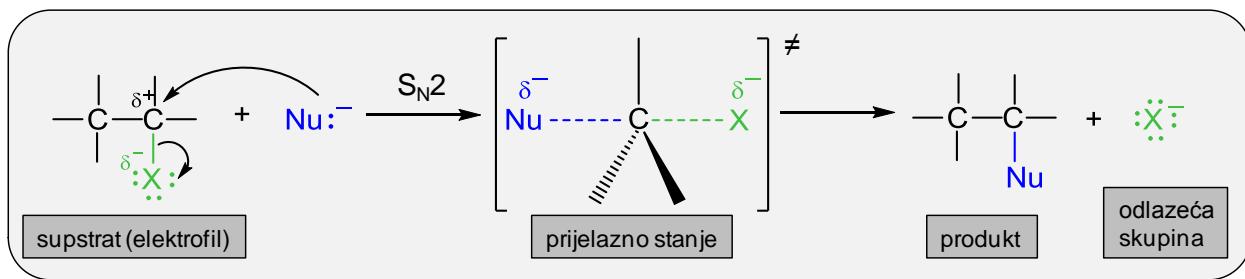
U reakcijama eliminacije, molekulu halogenalkana osim halogenog atoma X napušta i vodikov atom sa susjednog C_β -atoma uslijed akceptorskog utjecaja baze (dehidrohalogeniranje). Pri tom nastaje π -veza. Dakle, u reakcijama eliminacije reagens ima svojstvo baze (proton-akceptora).

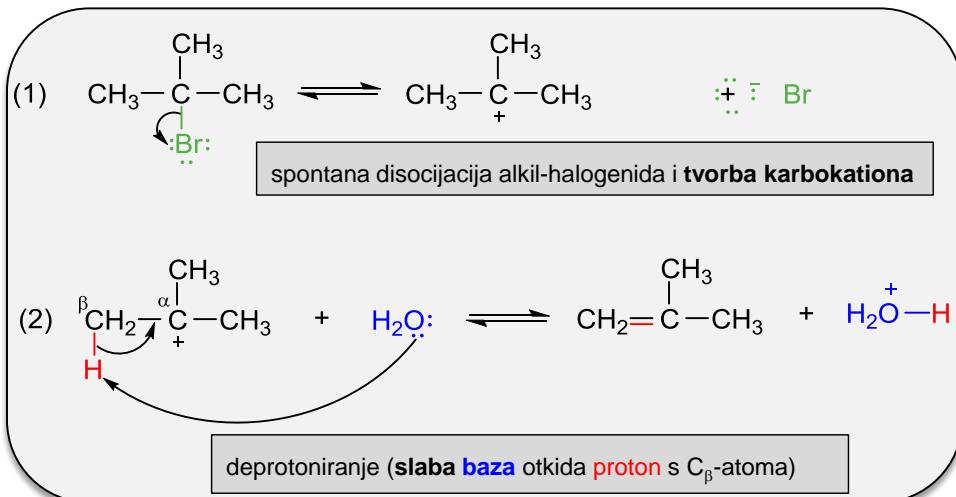
S_N1 -reakcija (dvostupanska, monomolekulska)

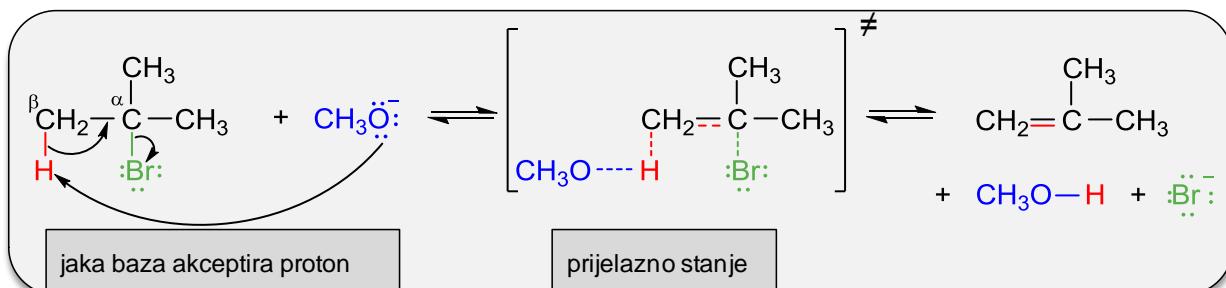
S_N2-reakcija (jednostupanjska, bimolekulska)

E1-reakcija (dvostupanjska, monomolekulska)

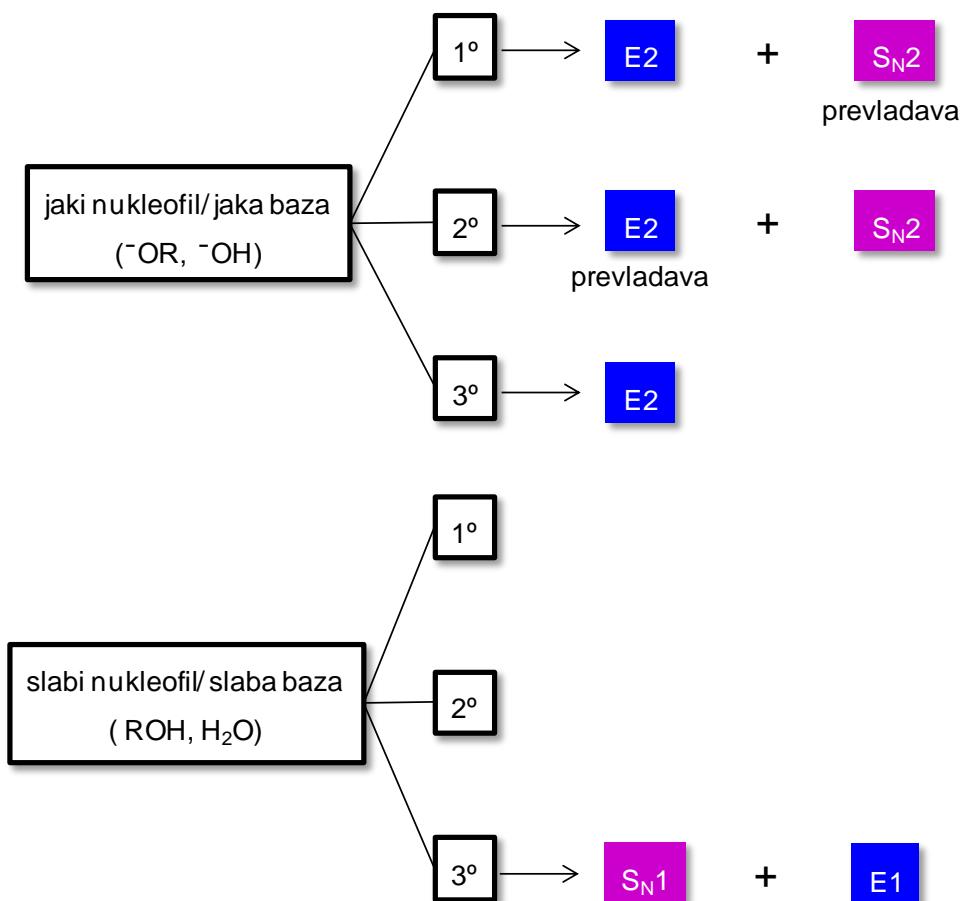

E2-reakcija (jednostupanjska, bimolekulska)

	Regiokemijski ishod	Stereokemijski ishod
S_N2	nukleofil napada C _α -atom na kojeg je vezana odlazeća skupina	nukleofil supstituira odlazeću skupinu uz inverziju konfiguracije
S_N1	nukleofil napada karbokation nastao nakon odcjepljenja odlazeće skupine	nukleofil supstituira odlazeću skupinu uz racemizaciju
E2	općenito prevladava Zajcevljev produkt (Hofmannov produkt je favoriziran u prisutnosti voluminozne baze)	stereoselektivna i stereospecifična reakcija; favoriziran je <i>trans</i> -disupstituirani alken.
E1	uvijek prevladava Zajcevljev produkt	stereoselektivna reakcija; favoriziran je <i>trans</i> -disupstituirani alken

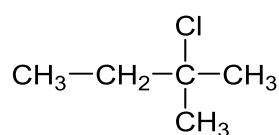
Procjena dolazi li do supstitucije ili eliminacije

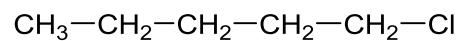
Zadaci

5.1. Koji će član u prikazanim parovima brže reagirati u S_N1 reakcijama?

(a)

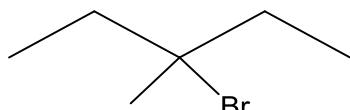
ili

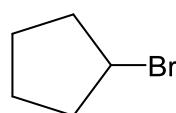
(b)

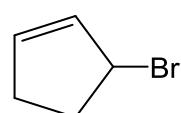
ili

(c)

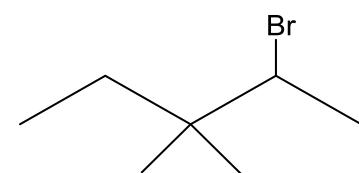

ili

5.2. Koji će član u prikazanim parovima brže reagirati u S_N2 reakcijama?

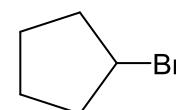
(a)

ili

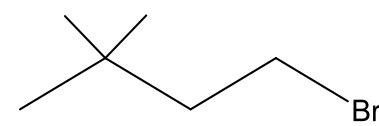
(b)

ili

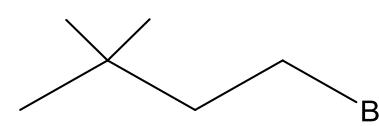
(c)

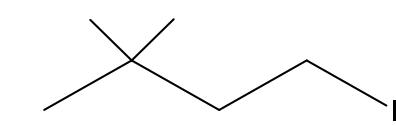
ili

(d)

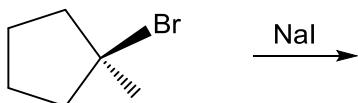
ili

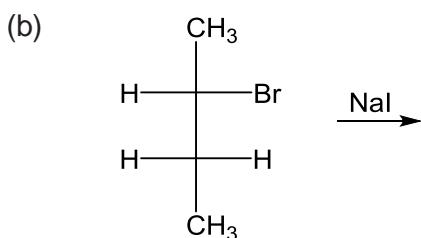
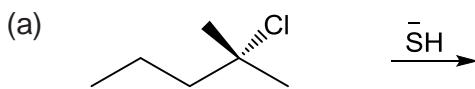
5.3. Označite prikazana otapala kao protična ili aprotična.

otapalo	DMF	DMSO	voda	etanol	amonijak
protično					
aprotično	-				

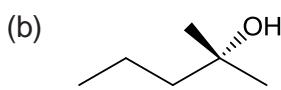
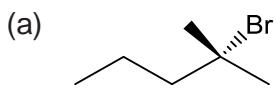
5.4. Predvidite reakcijski mehanizam i prikažite stereokemijski ishod sljedeće reakcije:

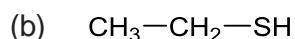
5.5. Prikažite produkte sljedećih supstitucijskih reakcija:

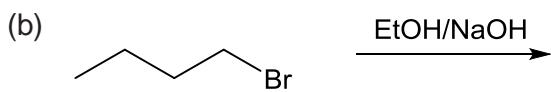
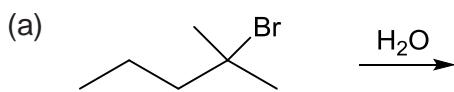
5.6. Objasnite je li potrebno prethodno protoniranje za provođenje S_N1 reakcija na prikazanim substratima.

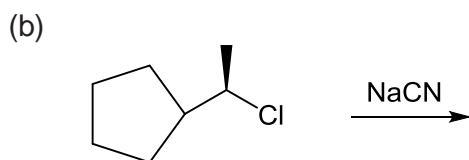
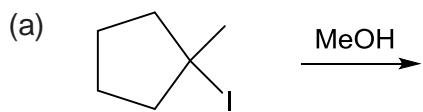
5.7. Favoriziraju li prikazani nukleofili S_N1 ili S_N2 reakciju?

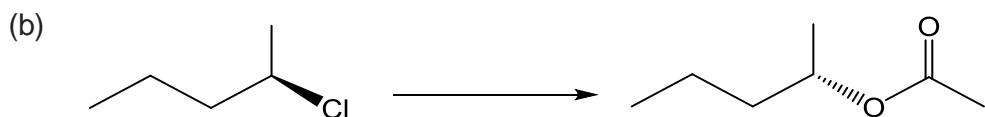
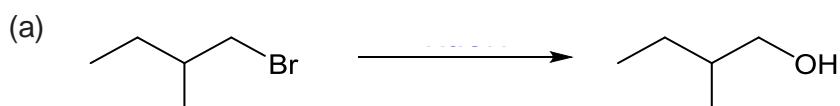
5.8. Predvidite mehanizme sljedećih supstitucijskih reakcija.

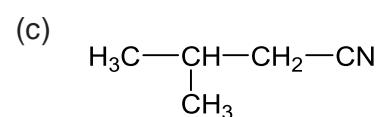
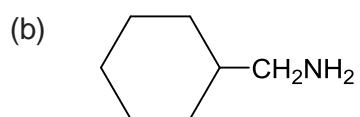
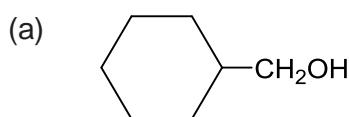
5.9. Objasnite odvijaju li se prikazane reakcije $\text{S}_{\text{N}}1$ ili $\text{S}_{\text{N}}2$ mehanizmom. Prikažite produkte tih reakcija.

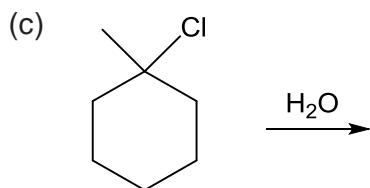
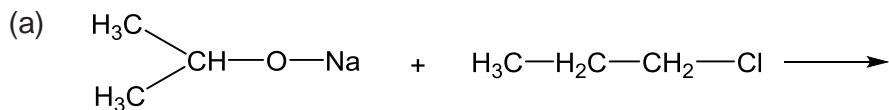
5.10. Napišite reagense potrebne za provođenje sljedećih reakcija:

5.11. Predložite sintezu prikazanih spojeva $\text{S}_{\text{N}}2$ -reakcijom iz odgovarajućih halogenalkana.

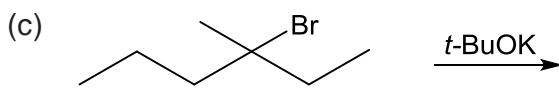
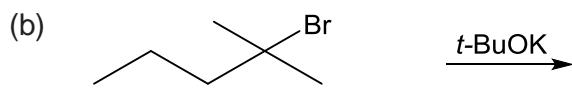
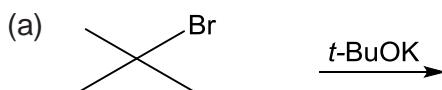
- 5.12. Napišite produkte prikazanih supstitucijskih reakcija. Prepostavite o kojim se mehanizmima radi (S_N1 ili S_N2).

- 5.13. Za svaki od prikazanih spojeva navedite radi li se o jakom ili slabom nukleofilu, odnosno jakoj ili slaboj bazi.

- 5.14. Prikažite sve produkte koji bi mogli nastati u sljedećim E2-reakcijama:

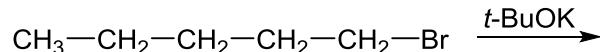

- 5.15. Prepostavite kojim će se mehanizmom odvijati reakcije 1-brompentana sa sljedećim nukleofilima: (a) NaOH , (b) NaSH , (c) $t\text{-BuOK}$.

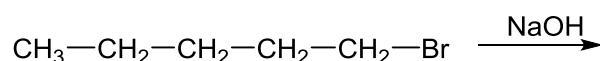
- 5.16. Prepostavite kojim će se mehanizmom odvijati reakcije 3-brom-3-metilheksana sa sljedećim nukleofilima: (a) NaI , (b) NaOH , (c) $t\text{-BuOK}$, (d) NaOEt , (e) EtOH .

5.17. Navedite sve moguće produkte prikazanih reakcija i naznačite njihov udio u nastaloj smjesi (manje ili više):

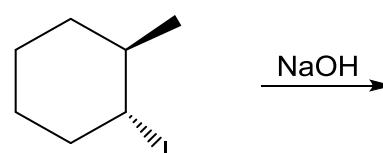
(a)

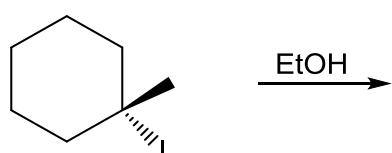
(b)

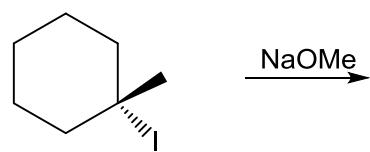
(c)

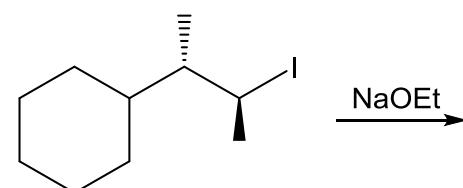
(d)

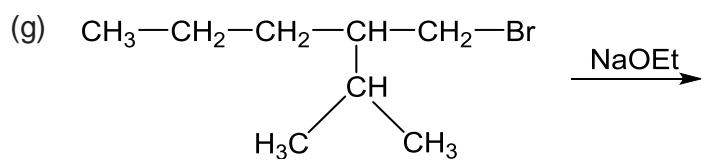
(e)

(f)

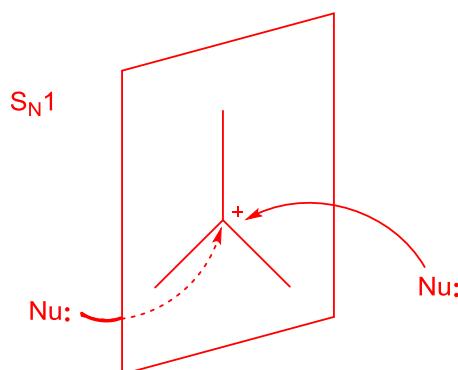

(g)

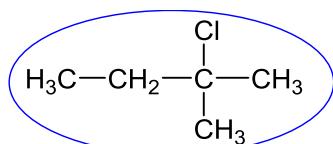

Rješenja

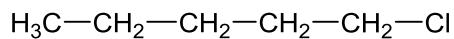
5.1.

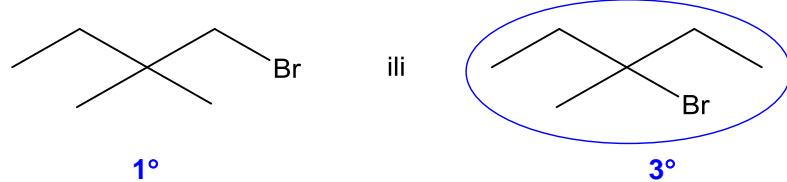
(a)

 3°

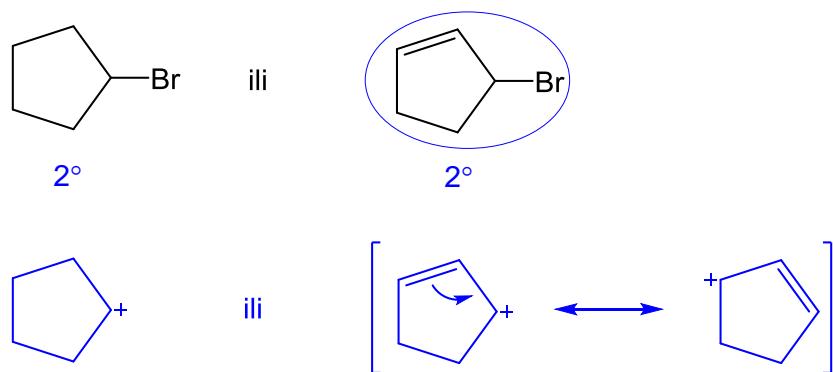
ili

 1°

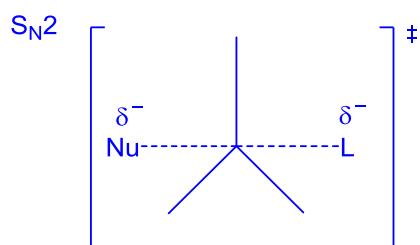
(b)

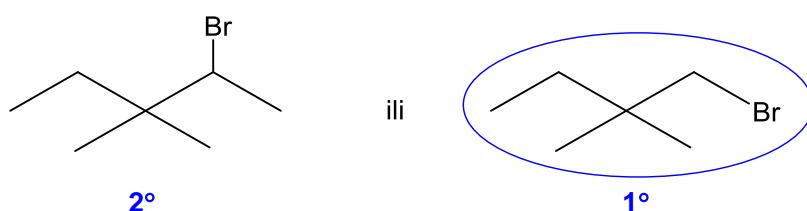
(c)

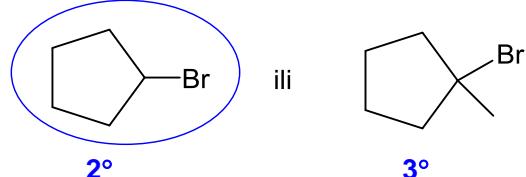
5.2.

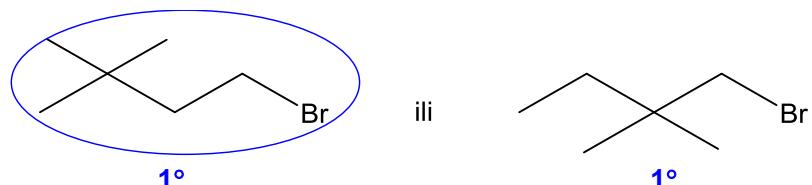
(a)

(b)

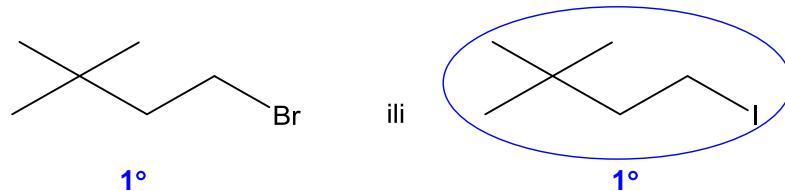

(c)

manje razgranat u blizini
reaktivnog središta

(d)

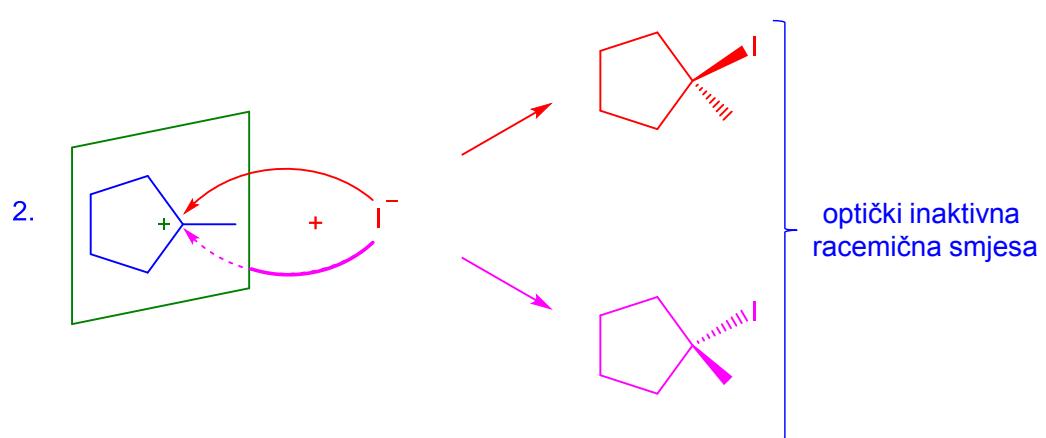
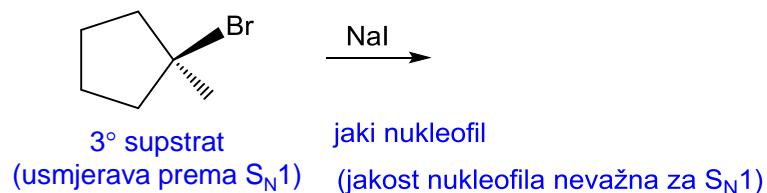
I^- je slabija baza (bolja odlazeća skupina) od Br^-

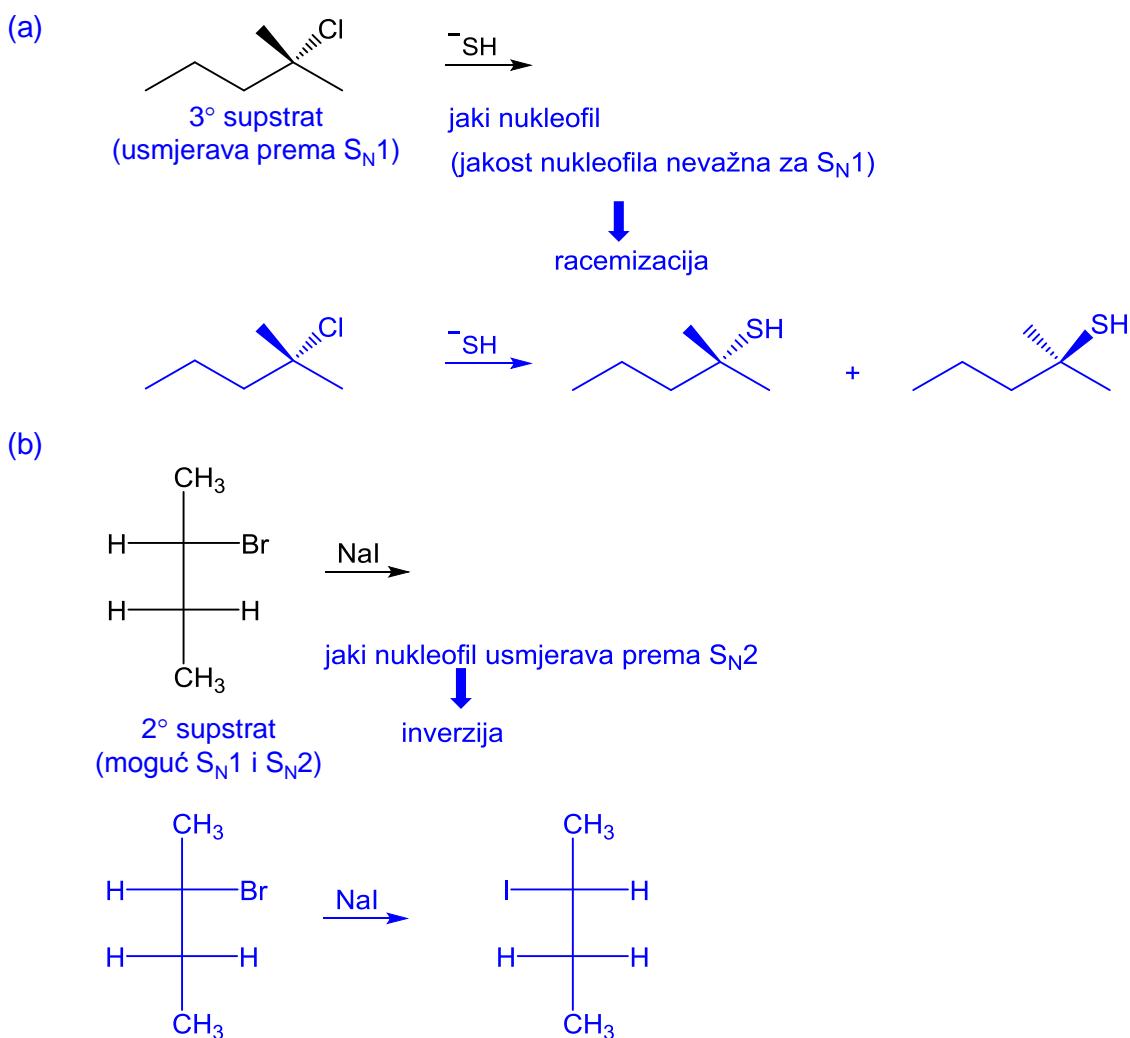
5.3.

otapalo	DMF	DMSO	voda	etanol	amonijak
protično			+	+	+
aprotično	+	+			

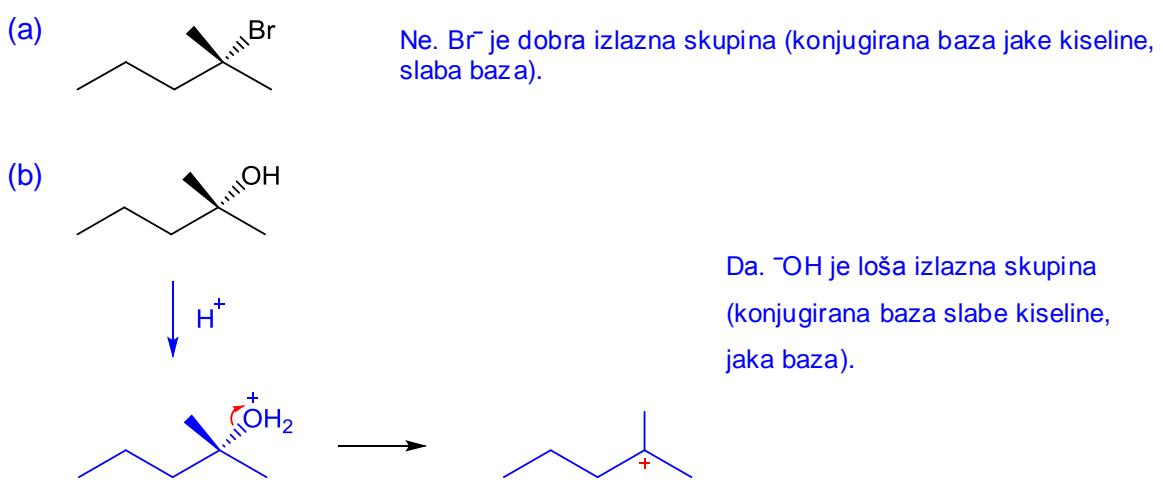
5.4.

5.5.

5.6.

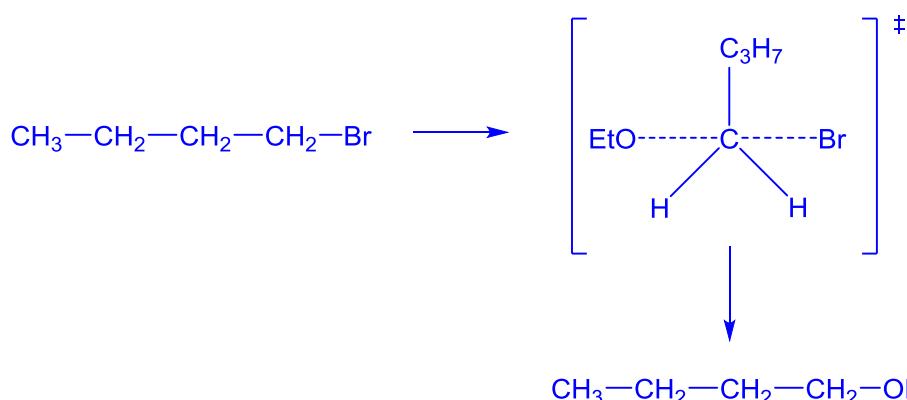
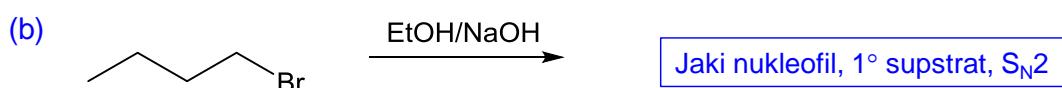
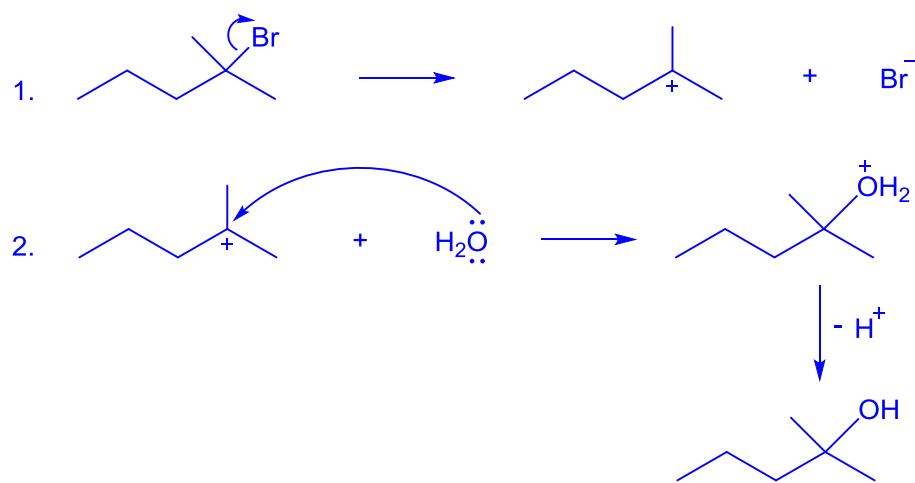
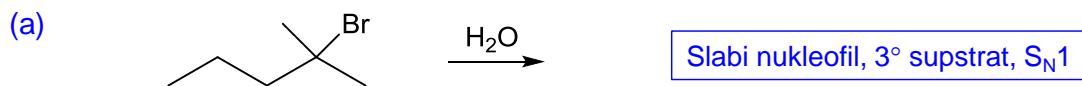

5.7.

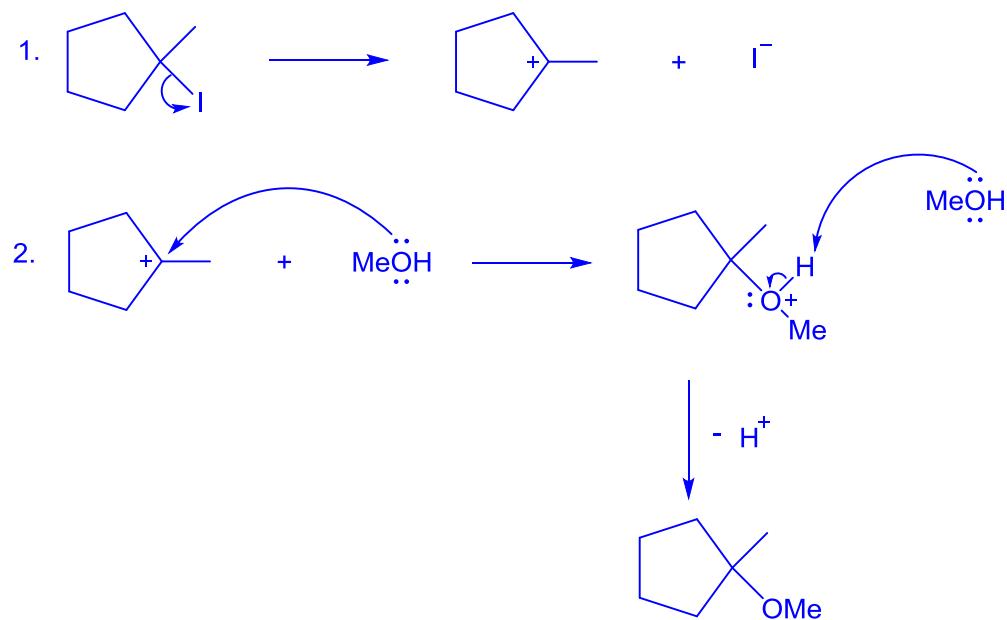
- (b) $\text{CH}_3\text{—CH}_2\text{—SH}$ Jaki nukleofil (polarizabilan zbog veličine S-atoma) $\Rightarrow \text{S}_{\text{N}}2$
- (c) Na—CN Jaki nukleofil (—CN) $\Rightarrow \text{S}_{\text{N}}2$
- (d) Na—OH Jaki nukleofil (—OH) $\Rightarrow \text{S}_{\text{N}}2$
- (e) $\text{CH}_3\text{—}\bar{\text{O}}$ Jaki nukleofil (nabijen) $\Rightarrow \text{S}_{\text{N}}2$

5.8.

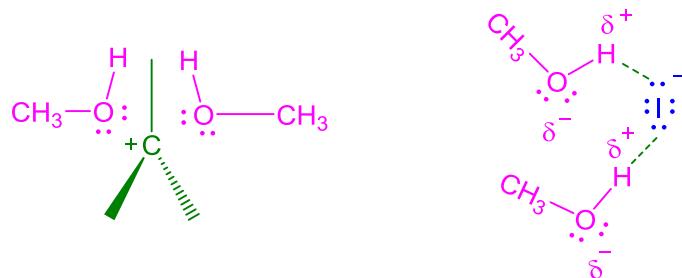

5.9.

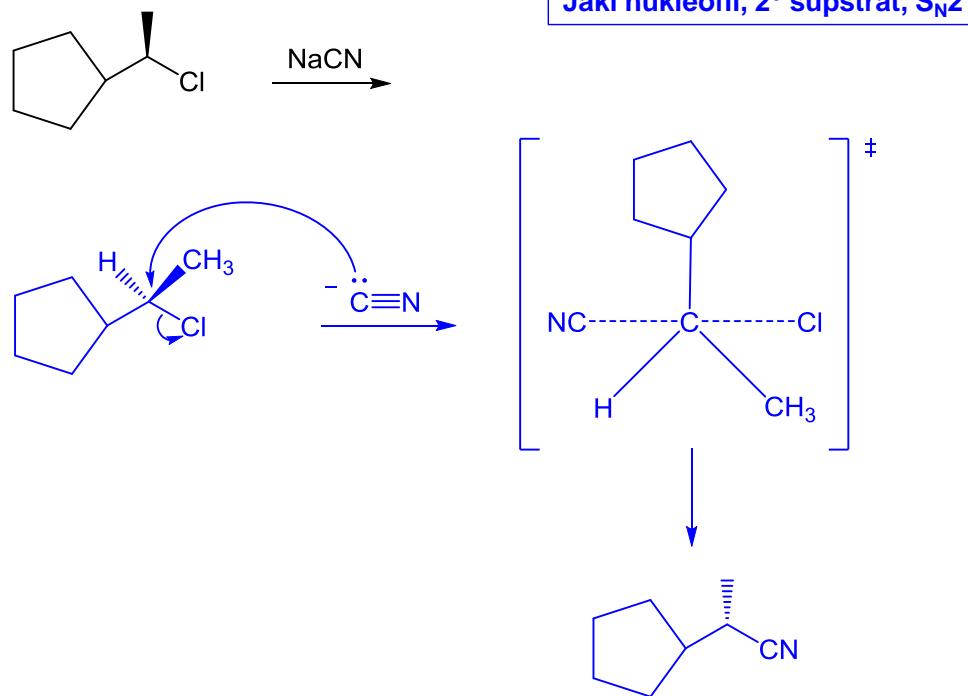

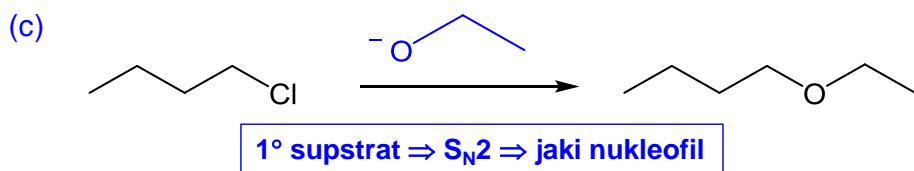
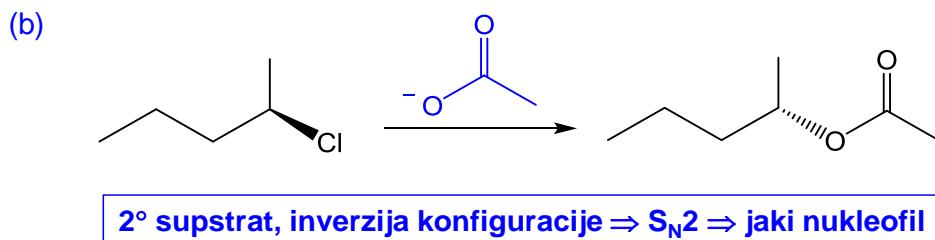
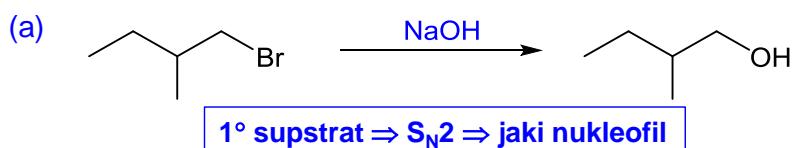
Polarno protično otapalo stabilizira i karbokationski međuprojekt i izlaznu skupinu.

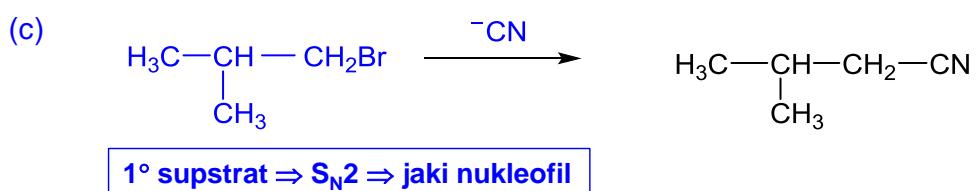
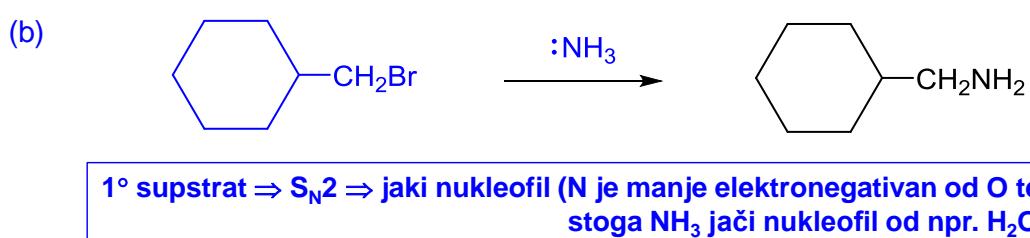
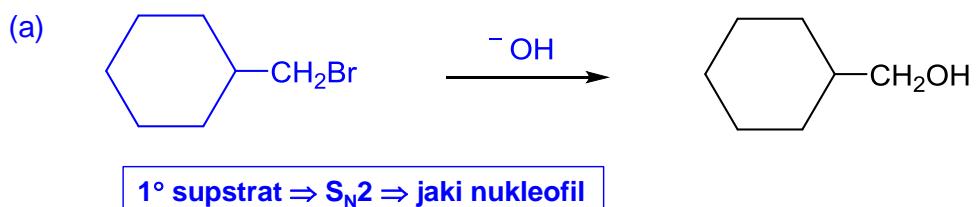
(b)

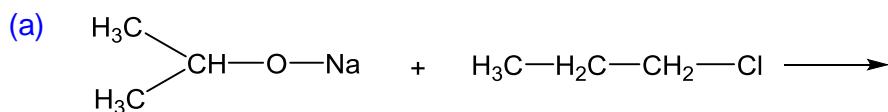
5.10.

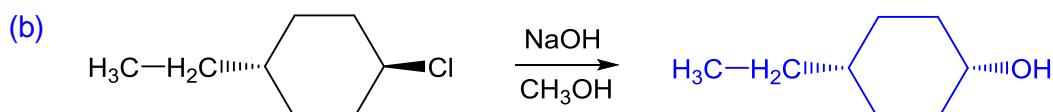
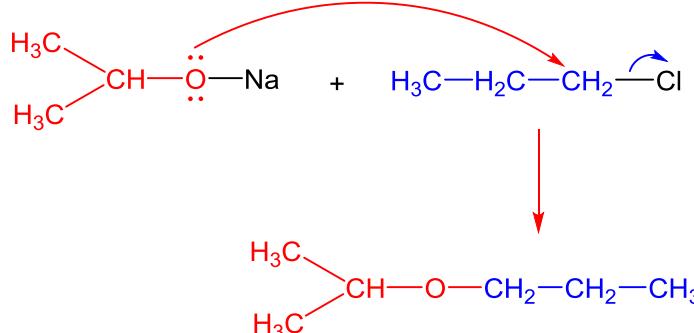
5.11.

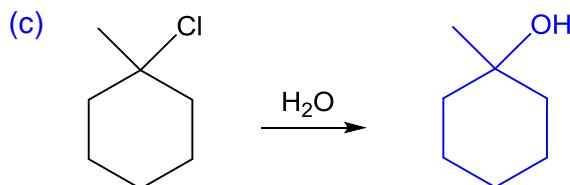
5.12.

1° supstrat, jaki nukleofil $\Rightarrow S_N2$

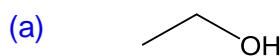

2° supstrat, jaki nukleofil $\Rightarrow S_N2 \Rightarrow$ inverzija konfiguracije

3° supstrat, slabi nukleofil $\Rightarrow S_N1$

5.13.

**slabi nukleofil,
slaba baza**

**jaki nukleofil
(polarizabilnost),
slaba baza**

**jaki nukleofil,
jaka baza**

**jaki nukleofil,
jaka baza**

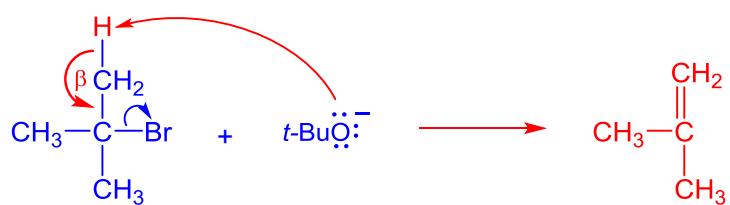
**jaki nukleofil,
jaka baza**

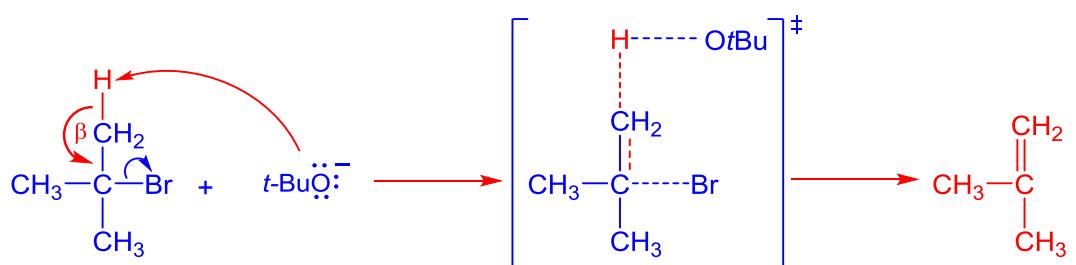
**jaki nukleofil,
slaba baza**

5.14.

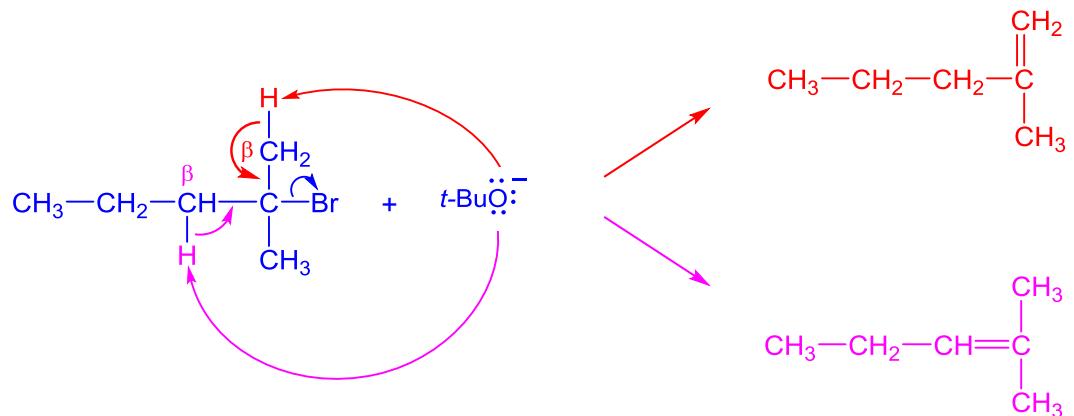
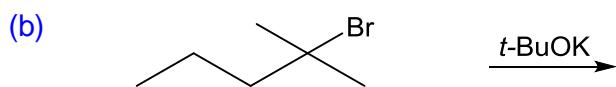
(a)

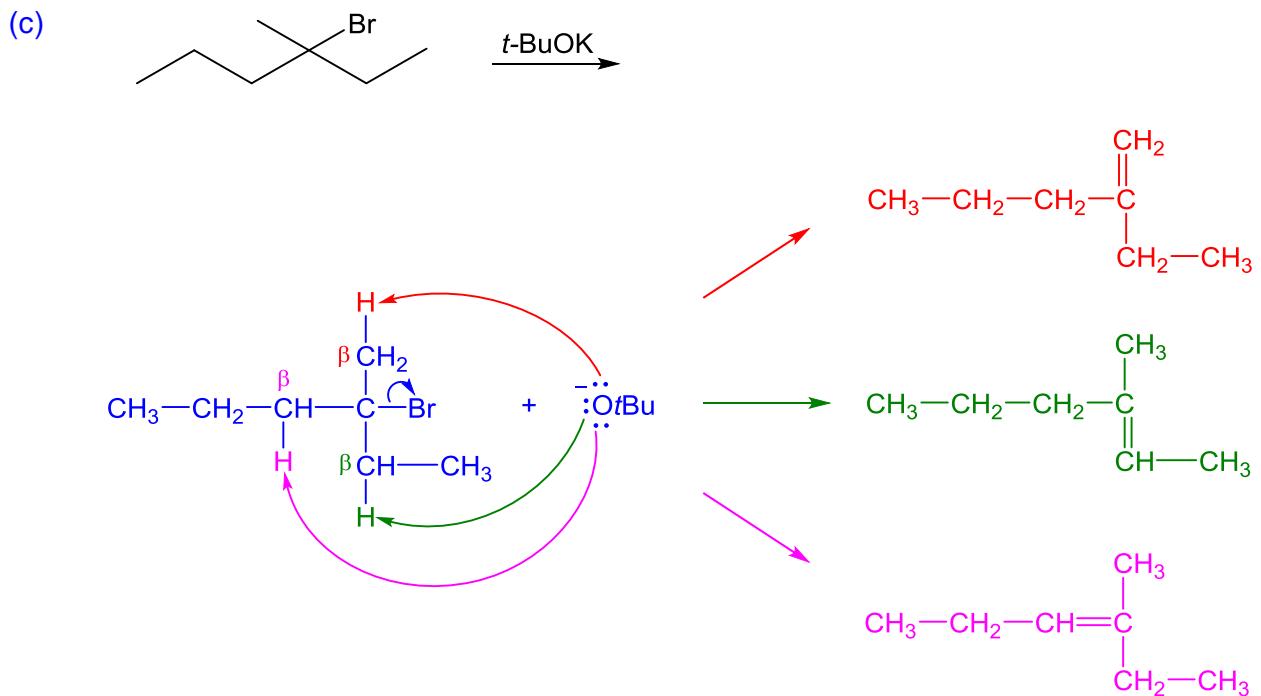

E2-mehanizam

(b)

5.15.

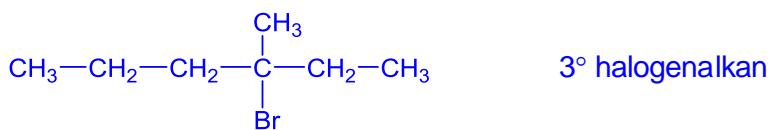
$\text{CH}_3\text{---CH}_2\text{---CH}_2\text{---CH}_2\text{---CH}_2\text{---Br}$ 1° halogenalkan

NaOH Jaka baza, jaki nukleofil $\Rightarrow S_N2$ ili E2. Prevladava S_N2 produkt.

NaSH Slaba baza, jaki nukleofil $\Rightarrow S_N2$. Prevladava S_N2 produkt.

t-BuOK Jaka baza, slabi nukleofil $\Rightarrow E2$. Prevladava E2 produkt.

5.16.

NaI Slaba baza, jaki nukleofil $\Rightarrow S_N1$ ili S_N2 . Prevladava S_N1 produkt.

NaOH Jaka baza, jaki nukleofil $\Rightarrow S_N2$ ili E2. Prevladava E2 produkt.

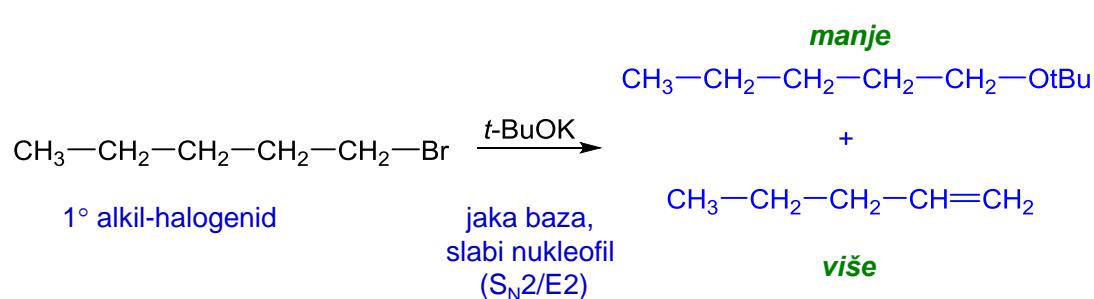
t-BuOK Jaka baza, slabi nukleofil $\Rightarrow E2$. Prevladava E2 produkt.

NaOEt Jaka baza, jaki nukleofil $\Rightarrow S_N2$ ili E2. Prevladava E2 produkt.

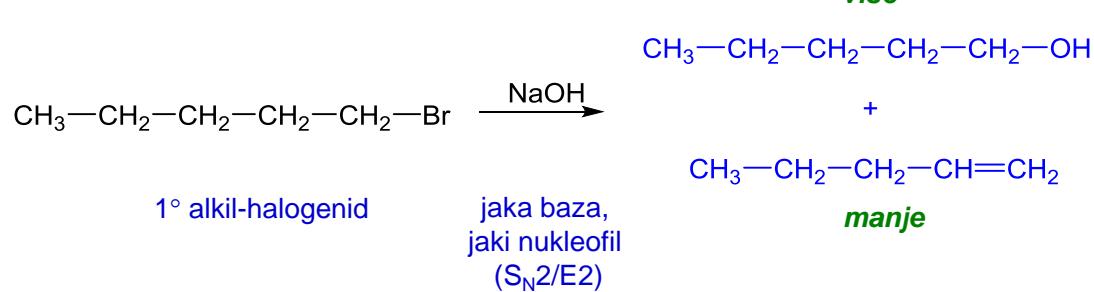
EtOH Slaba baza, slabi nukleofil $\Rightarrow S_N1$ ili E1. Prevladava S_N1 produkt, dok će pri višim temperaturama prevladavati E1 produkt..

5.17.

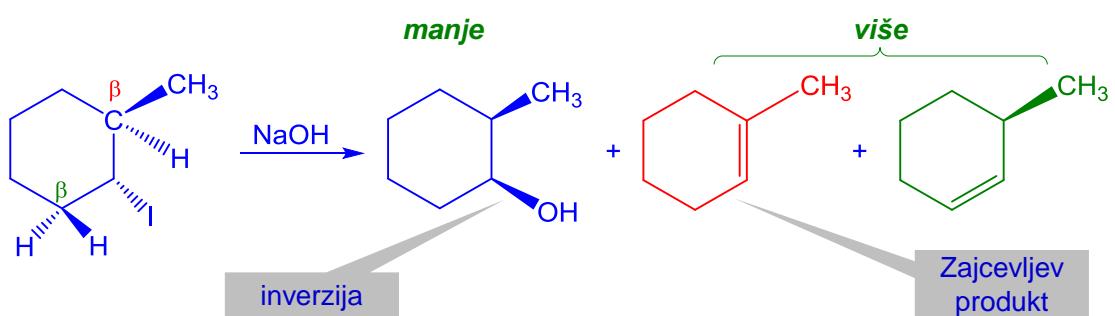
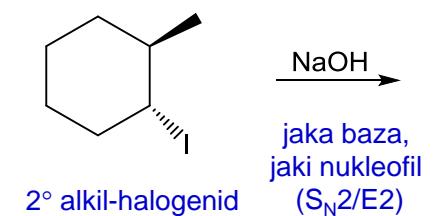
(a)

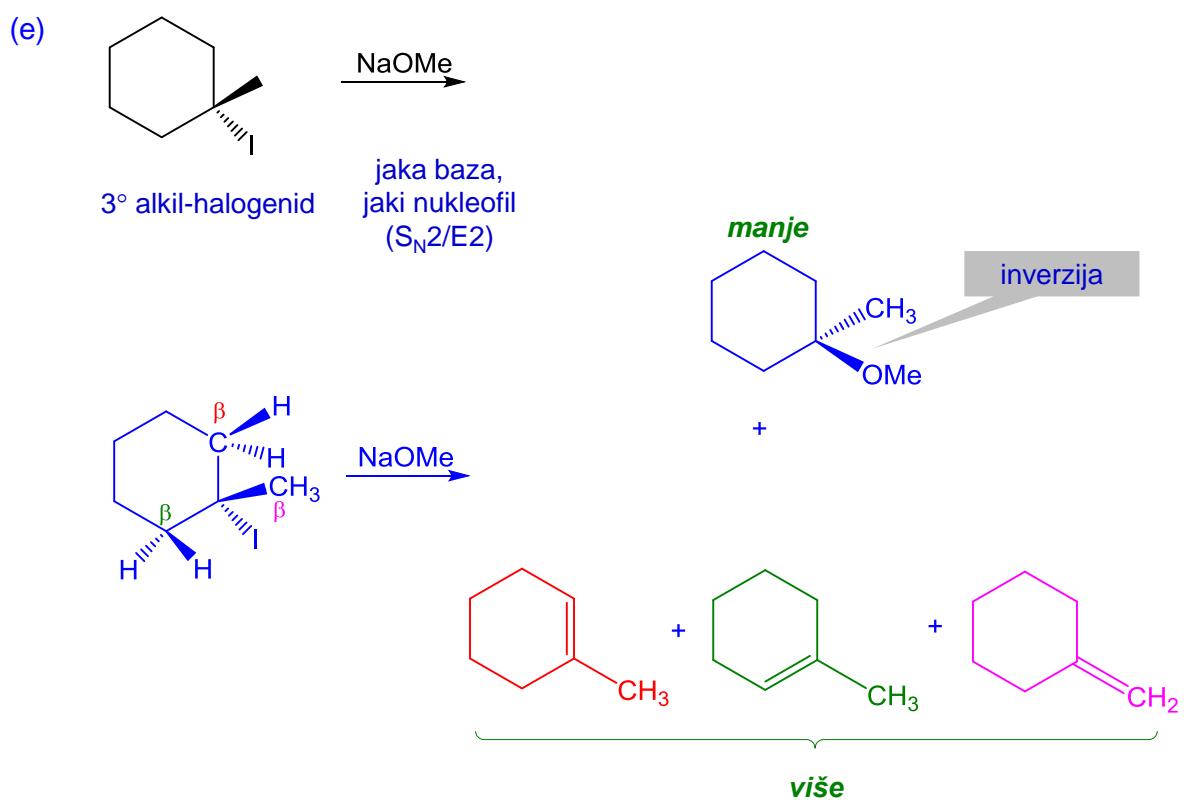
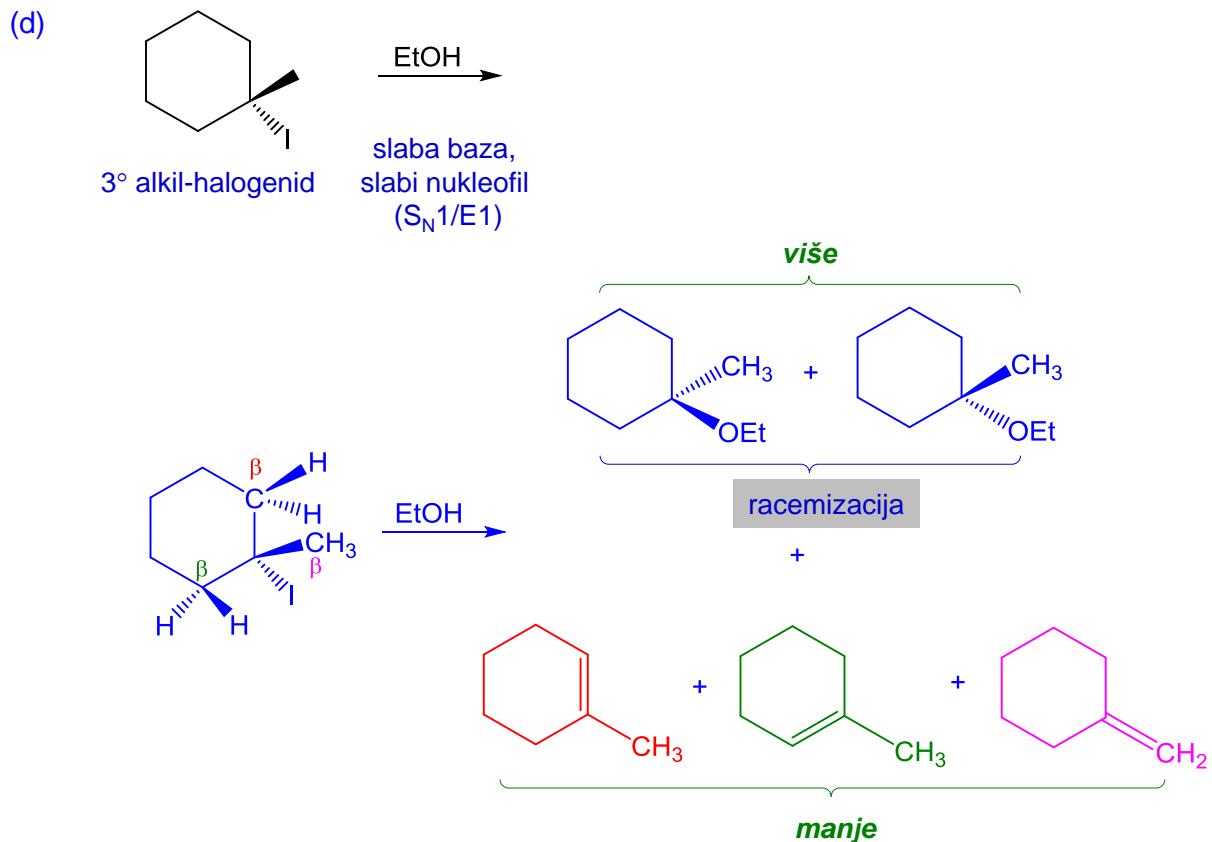

(b)

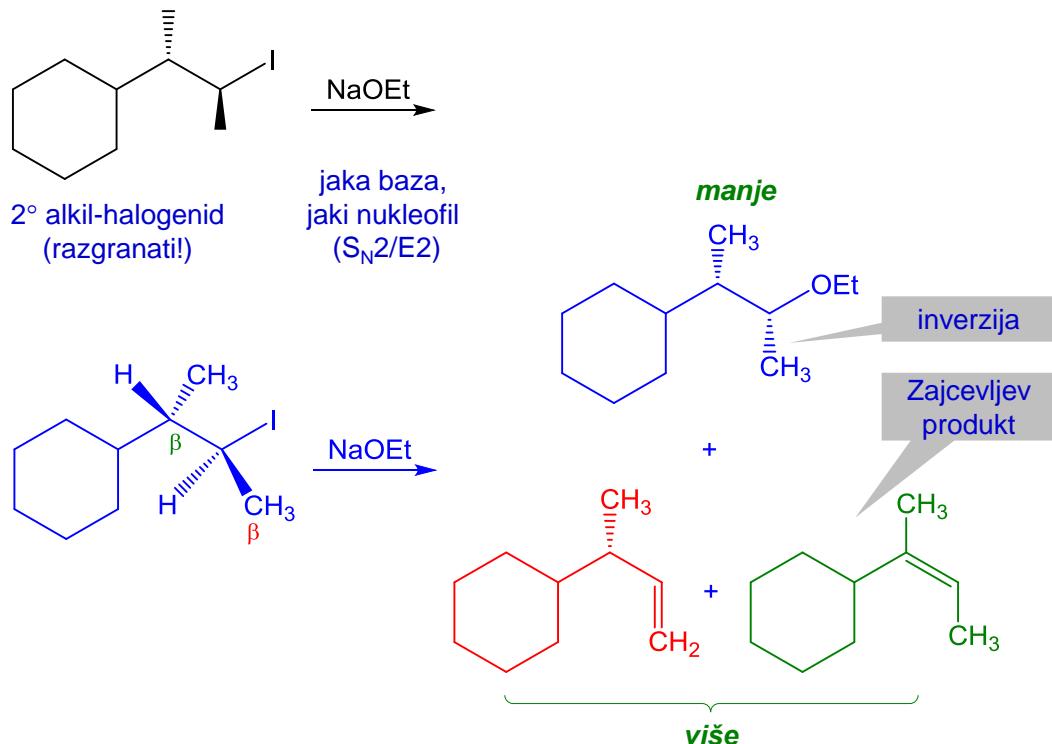

(c)

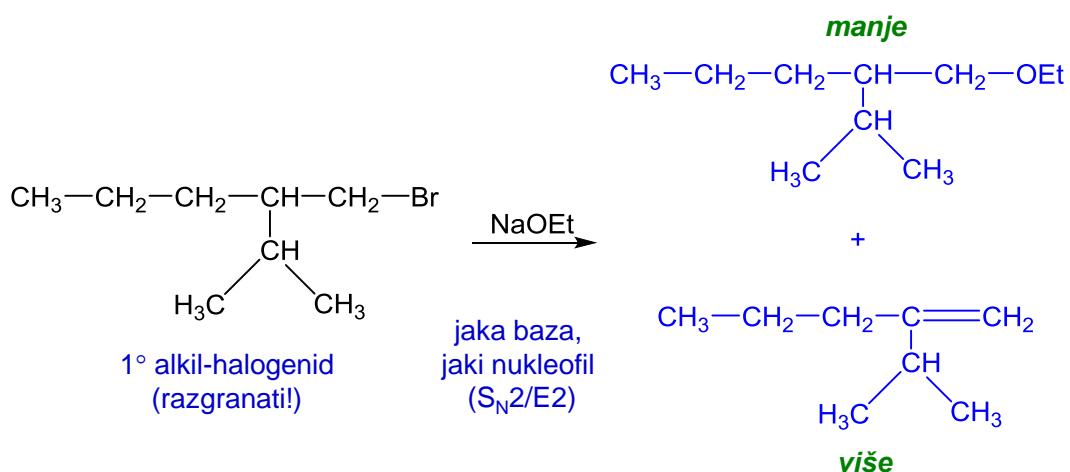

(f)

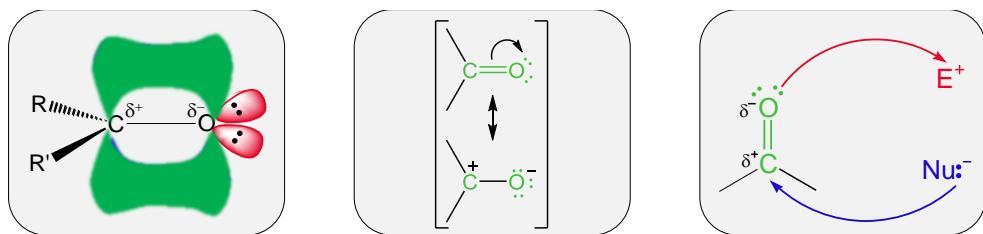

(g)

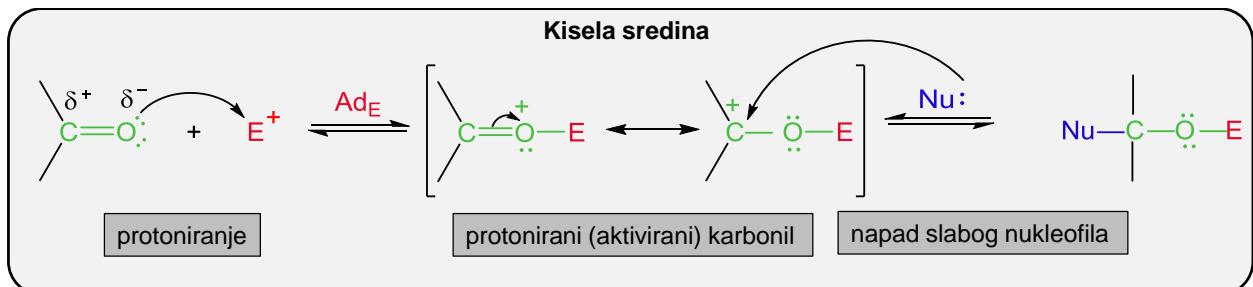
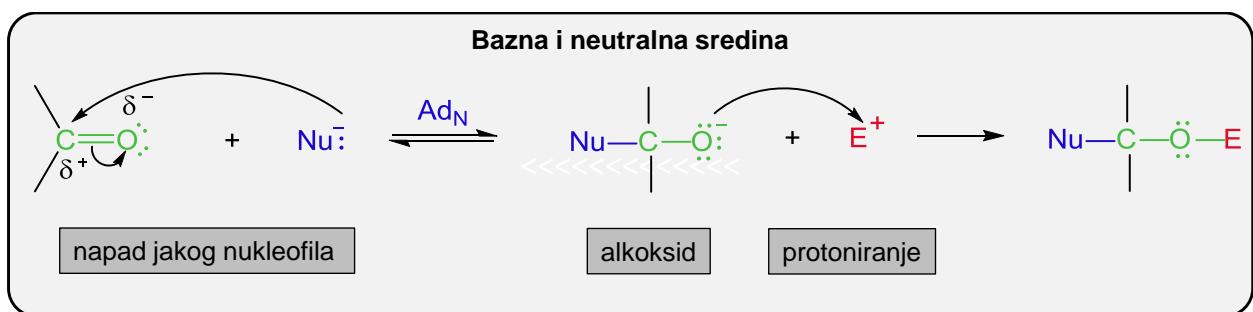

6. Aldehidi i ketoni. Nukleofilna adicija

sp^2 -Hibridizirani karbonilni ugljikov atom tvori tri koplanarne σ -veze, dok se njegova nehibridizirana p -orbitala preklapa s nehibridiziranom p -orbitalom sp^2 -hibridiziranog kisikova atoma tvoreći π -vezu.

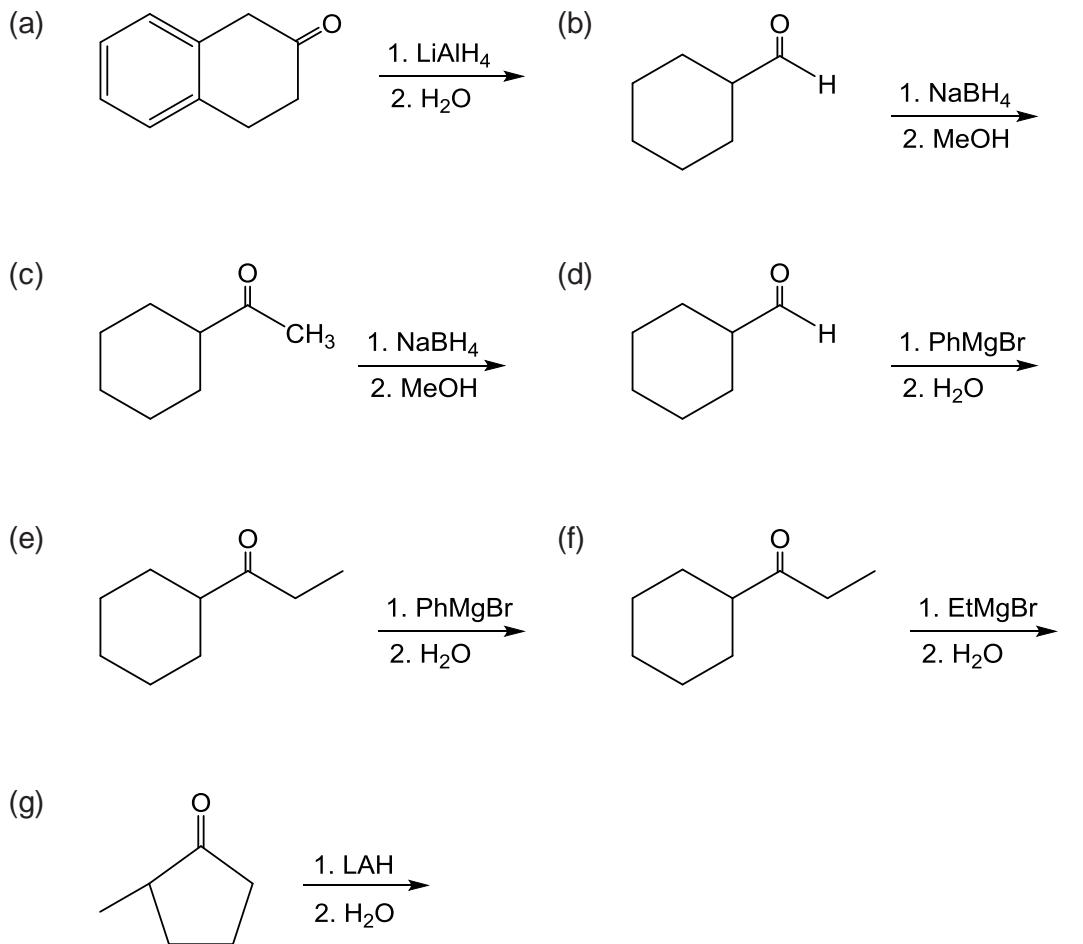

Uslijed veće elektronegativnosti kisikova atoma u odnosu na ugljik, njihovi vezni elektroni nisu simetrično raspoređeni između ta dva atoma. Slabije vezani π -elektroni privučeni su od strane kisikova atoma, uslijed čega se aldehidi i ketoni odlikuju velikim dipolnim momentom. Takva **polarizacija karbonilne skupine određuje njezinu reaktivnost**. **Pozitivno polarizirani ugljikov atom ponaša se kao elektrofil (Lewisova kiselina), dok negativno polarizirani kisikov atom djeluje kao nukleofil (Lewisova baza)**.

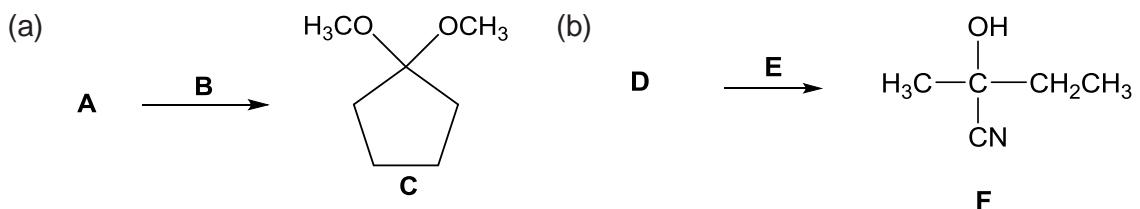
Zadaci

6.1. Predvidite glavne proizvode prikazanih reakcija:

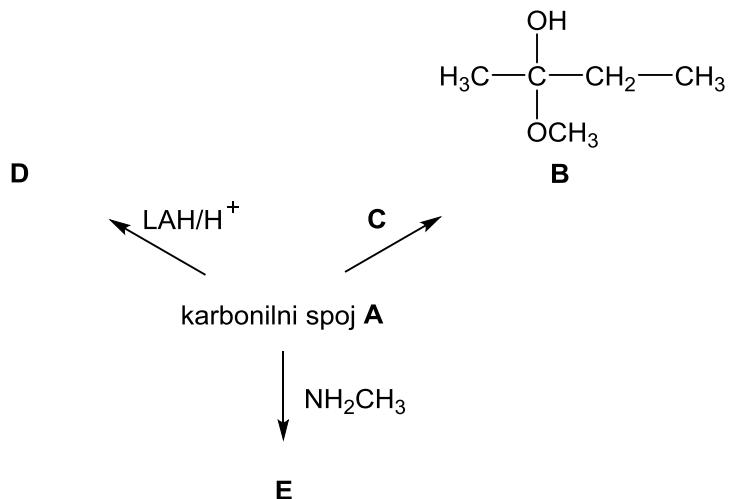

6.2. Prikažite strukture Grignardovih reagensa i ketona potrebnih za pripravu (a) 3-metilpentan-3-ola i (b) 4-fenilnonan-4-ola.

6.3. Predložite sintezu spojeva C i F iz odgovarajućih karbonilnih prekursora i napišite mehanizme tih reakcija.

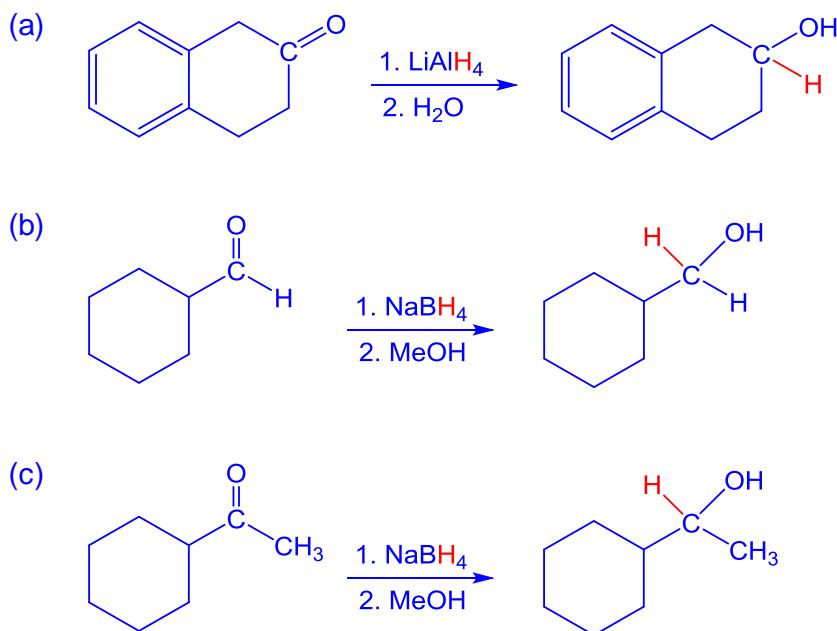
- 6.4. (a) Nacrtajte strukturne formule molekula **A**, **C**, **D** i **E**. (b) Predložite reakcijski mehanizam pretvorbe **A**→**E**.

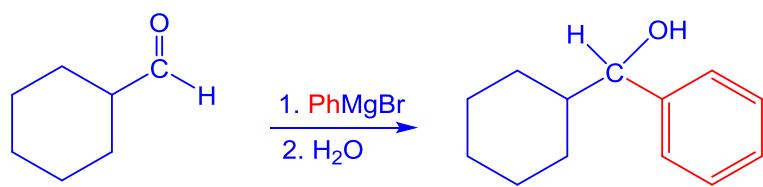
- 6.5. Predložite Grignardove sinteze ravnolančanog sec-alkohola s 5 C-atoma iz odgovarajućih karbonilnih spojeva, te predložite reakcijski mehanizam jedne od prikazanih reakcija.

Rješenja

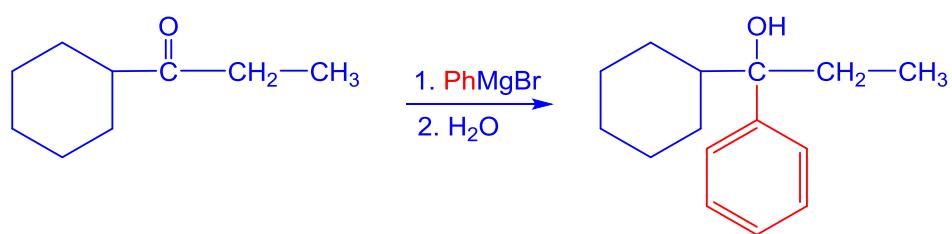
6.1.

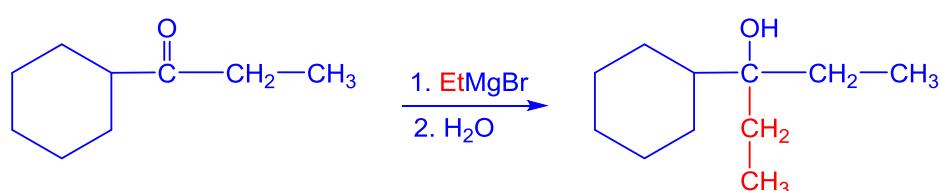
(d)

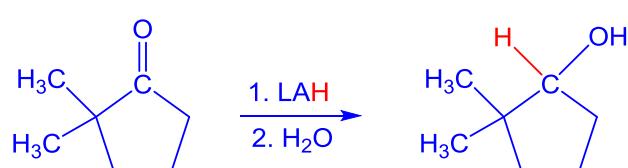
(e)

(f)

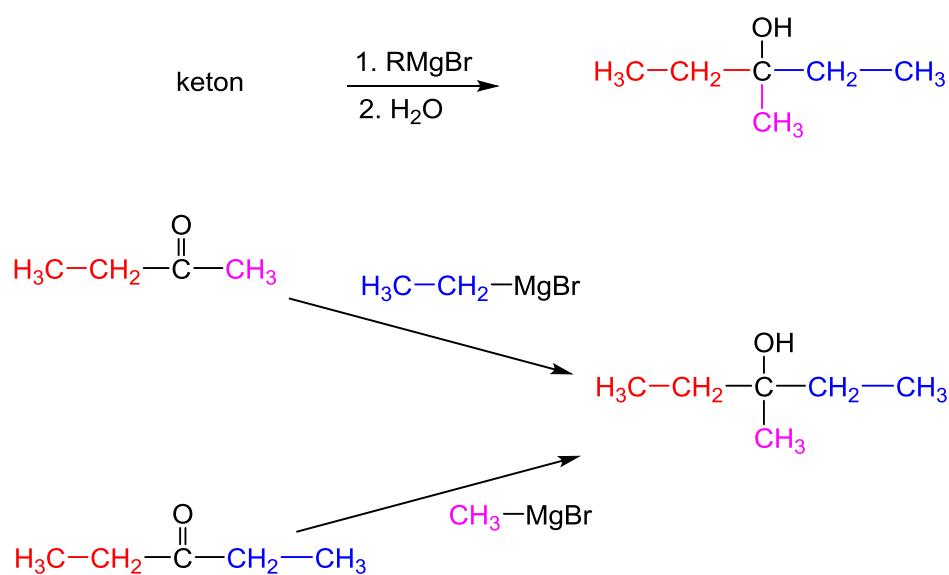

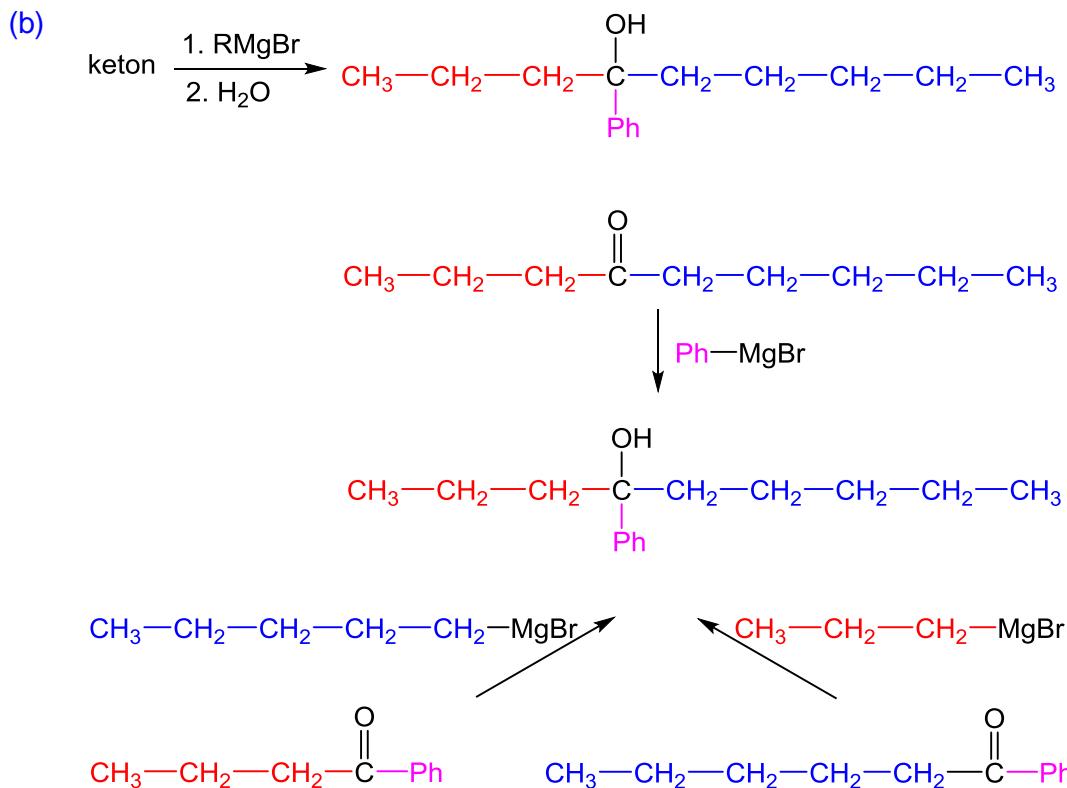
(g)

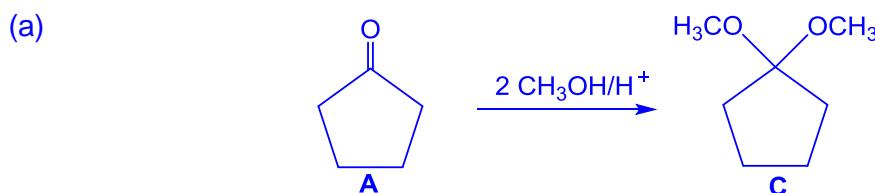
6.2.

(a)

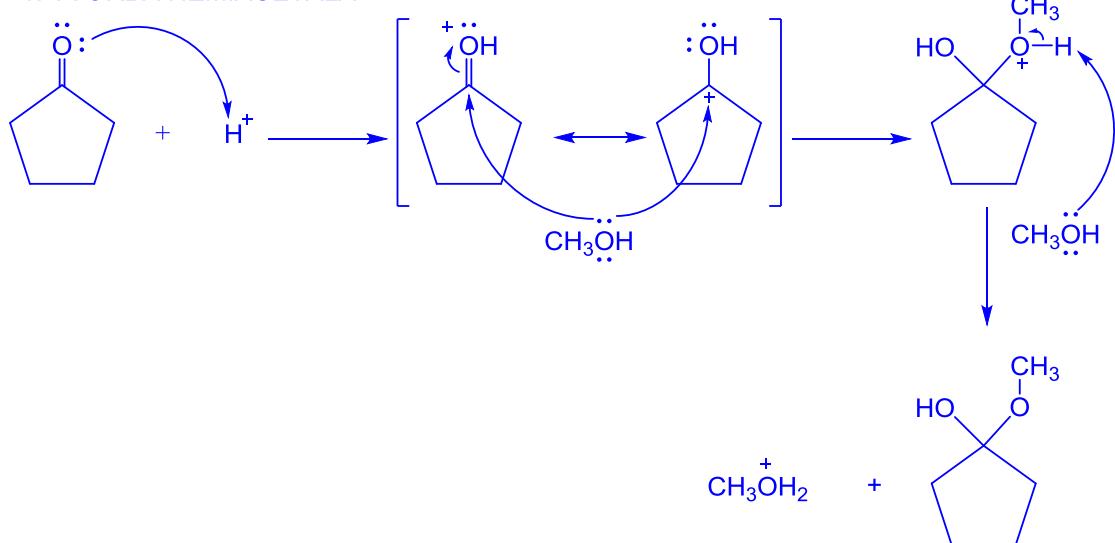

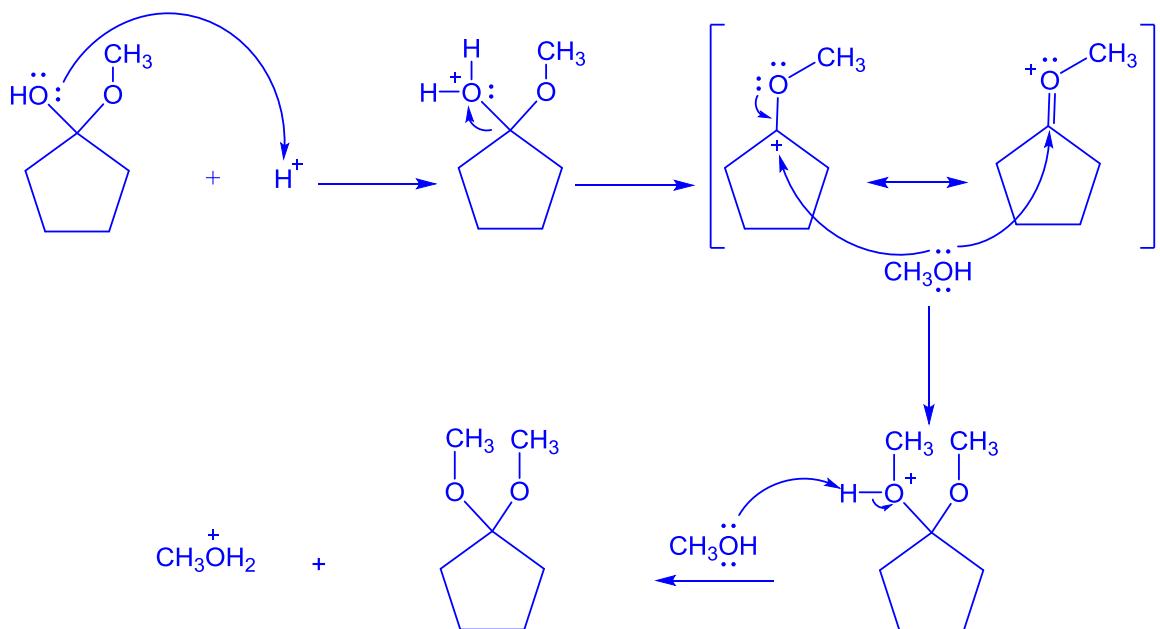
6.3.

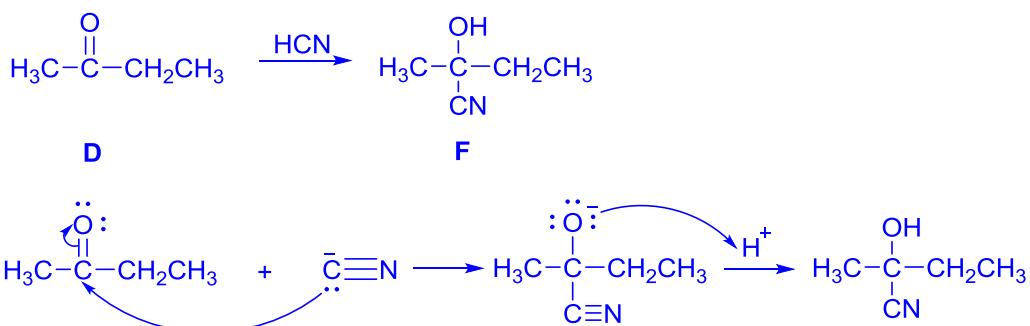
1. TVORBA HEMIACETALA

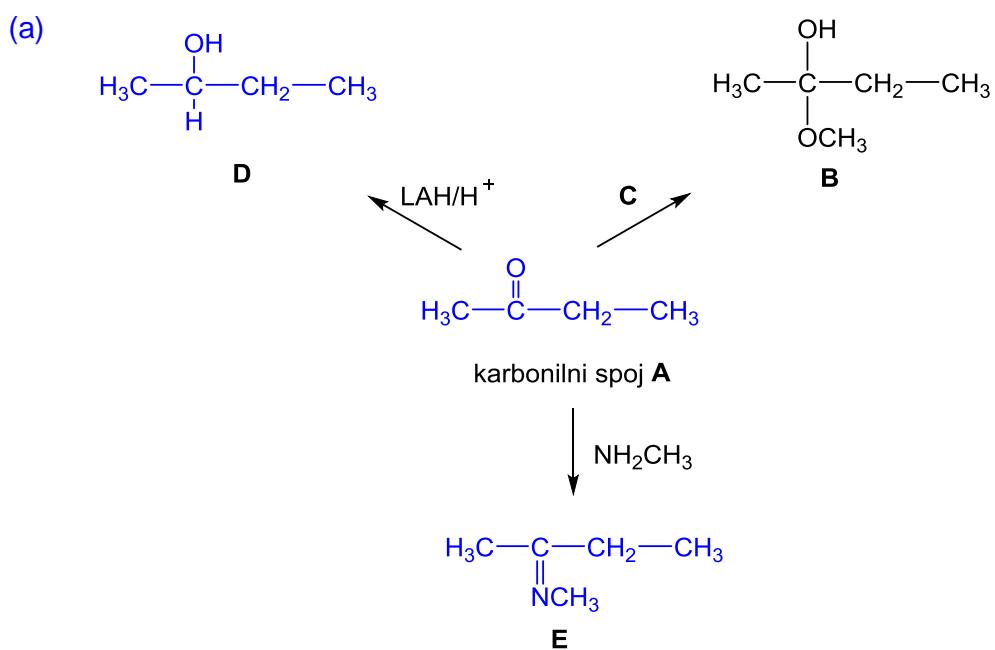
2. TVORBA ACETALA

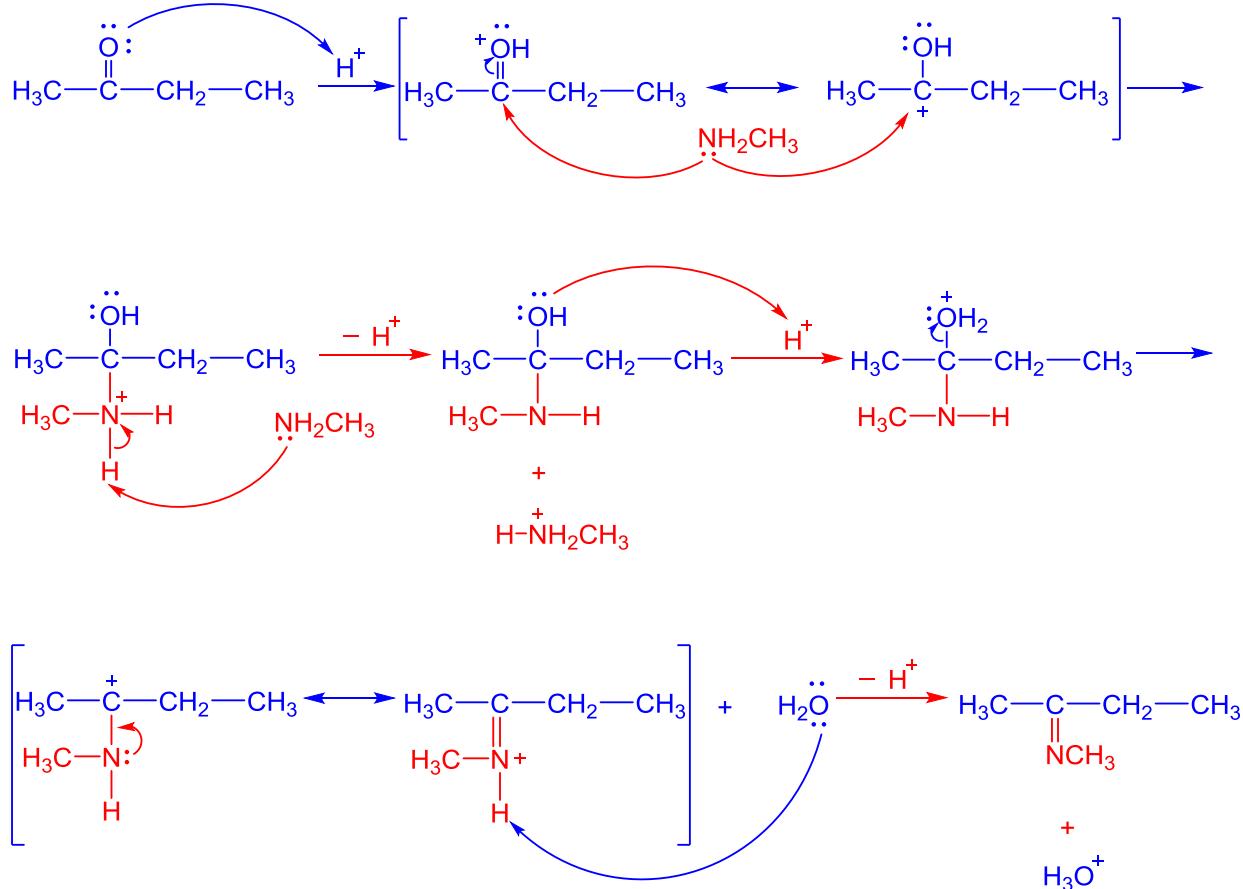
(b)

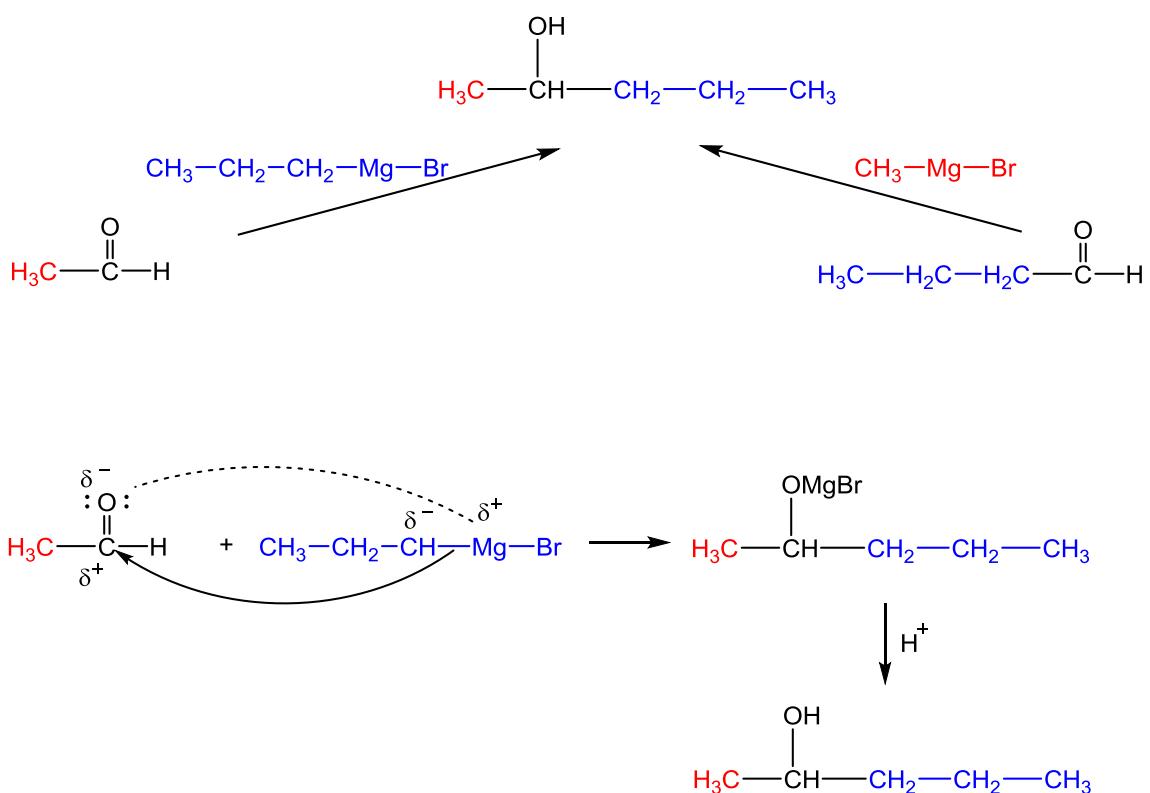
6.4.

(b)

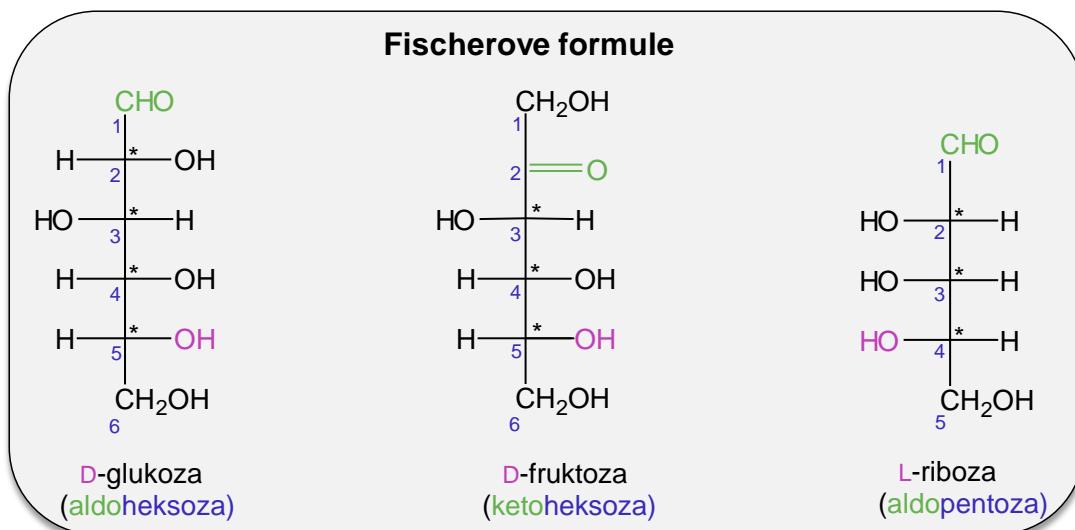

6.5.

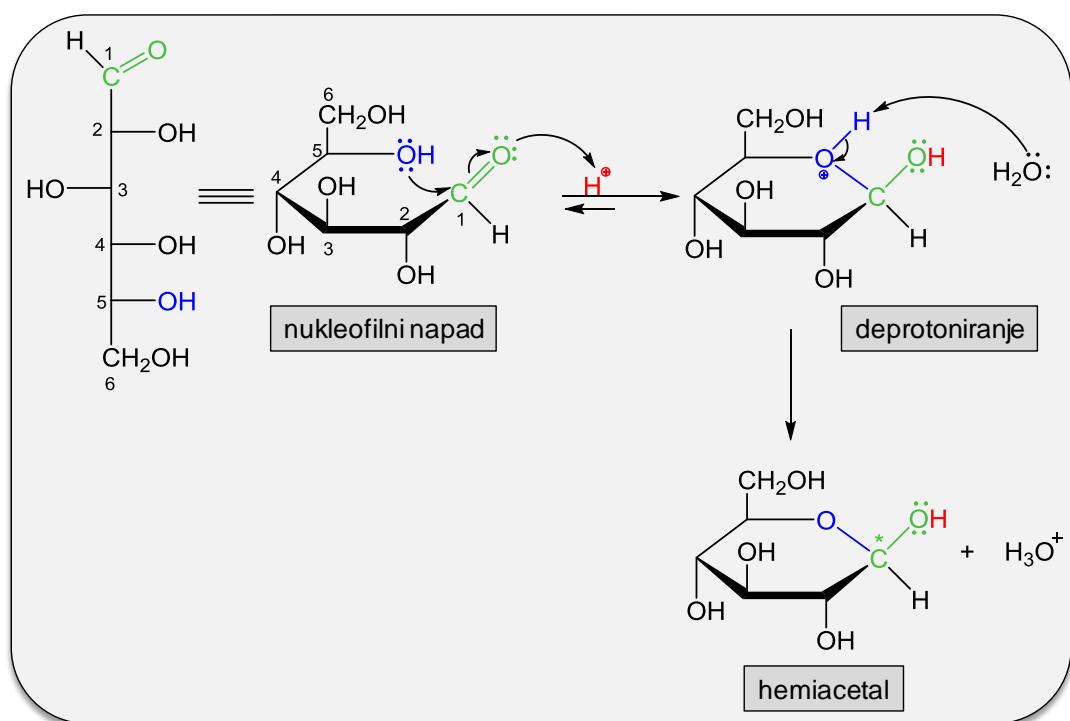

7. Ugljikohidrati

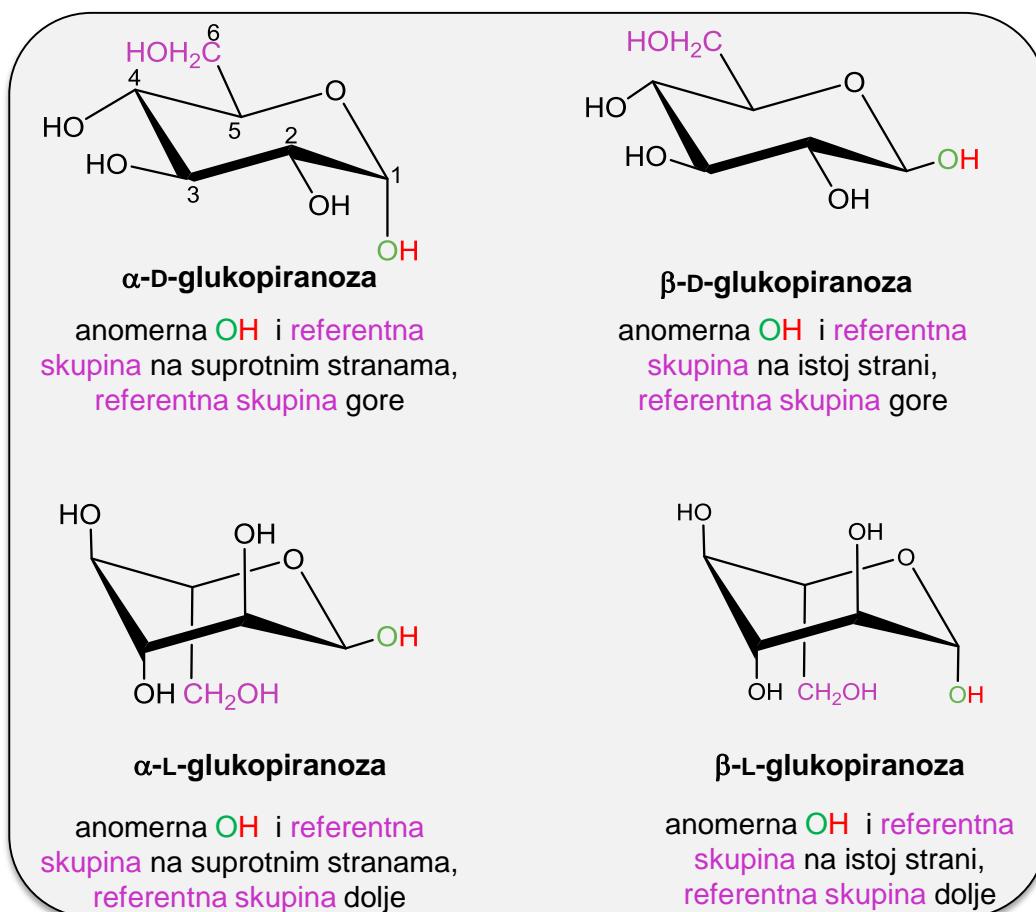
Šećeri D-niza (prirodni šećeri): OH-skupina asimetričnog C-atoma s najvišim rednim brojem (odnosno C-atoma koji je najniži u vertikalnoj Fischerovoj formuli) usmjerenja je udesno.

U čvrstom stanju aldoze se javljaju u obliku cikličkih hemiacetala. U otopini aldoze uspostavljaju ravnotežu između cikličkog i lančastog oblika, s tim da je ravnoteža pomaknuta prema cikličkom obliku.

Glukoza u obliku cikličkog hemiacetala najčešće se prikazuje konformacijama stolca.

Zadaci

- 7.1. Fischerovom formulom prikažite L-galaktozu i njezin C4-epimer. Imenujte prikazani epimer. U kakvom su stereokemijskom odnosu?
- 7.2. Haworthovim formulama prikažite anomere D-ksiloze.
- 7.3. Konformacijskim formulama prikažite i imenujte anomere D-manoze. Označite stabilniji anomer. Prikažite konformacijskom formulom enantiomer stabilnijeg anomera.
- 7.4. Nacrtajte produkte dobivene sljedećim reakcijama:
 - (a) D-ksiloza + H_2/Ni
 - (b) L-manoza + H_2/Ni
 - (c) D-fruktoza + $NaBH_4$
 - (d) D-galaktoza + Br_2
 - (e) L-manoza + Felinghova otopina
 - (f) D-fruktoza + Br_2
 - (g) D-ksiloza + Felinghova otopina

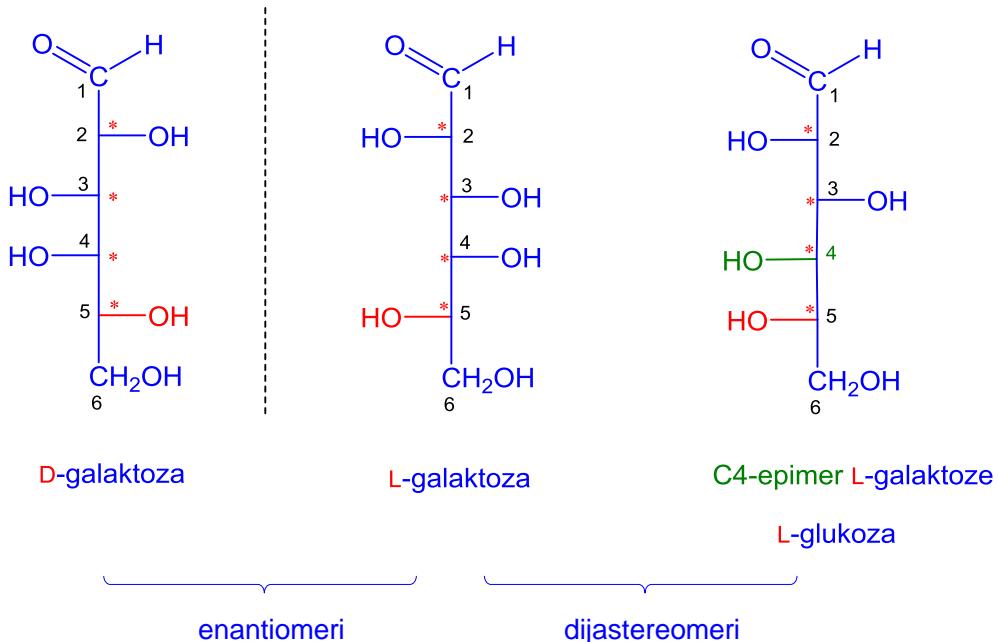
7.5. Konformacijskim formulama prikažite disaharide (a)-(c) i navedite radi li se o reducirajućim ili nereducirajućim šećerima.

- 4-O- α -D-glukopiranozil- β -L-manopiranuzu
- α -D-ksilofuranozil- β -D manopiranozid
- 6-O- β -D-fruktofuranozil- α -L-galaktopiranuzu

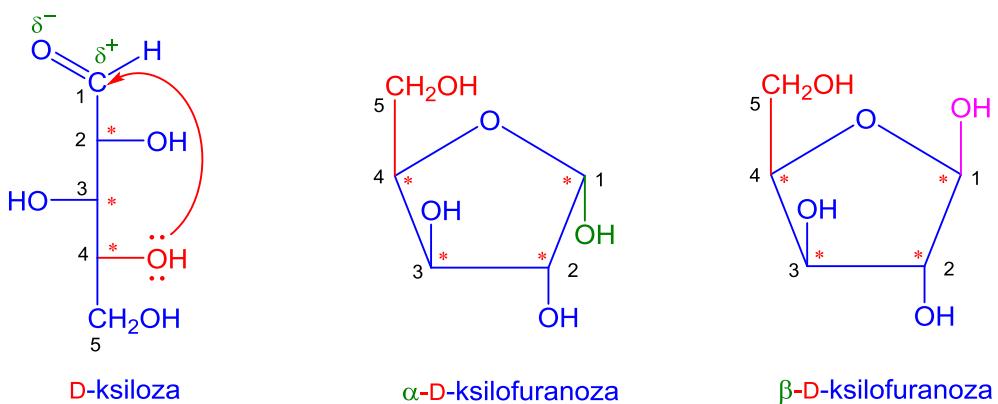
7.6. Konformacijskim formulama prikažite mehanizam nastajanja *tert*-butil- α -D-manopiranozida. Označite glikonski i aglikonski dio u prikazanoj strukturi.

Rješenja

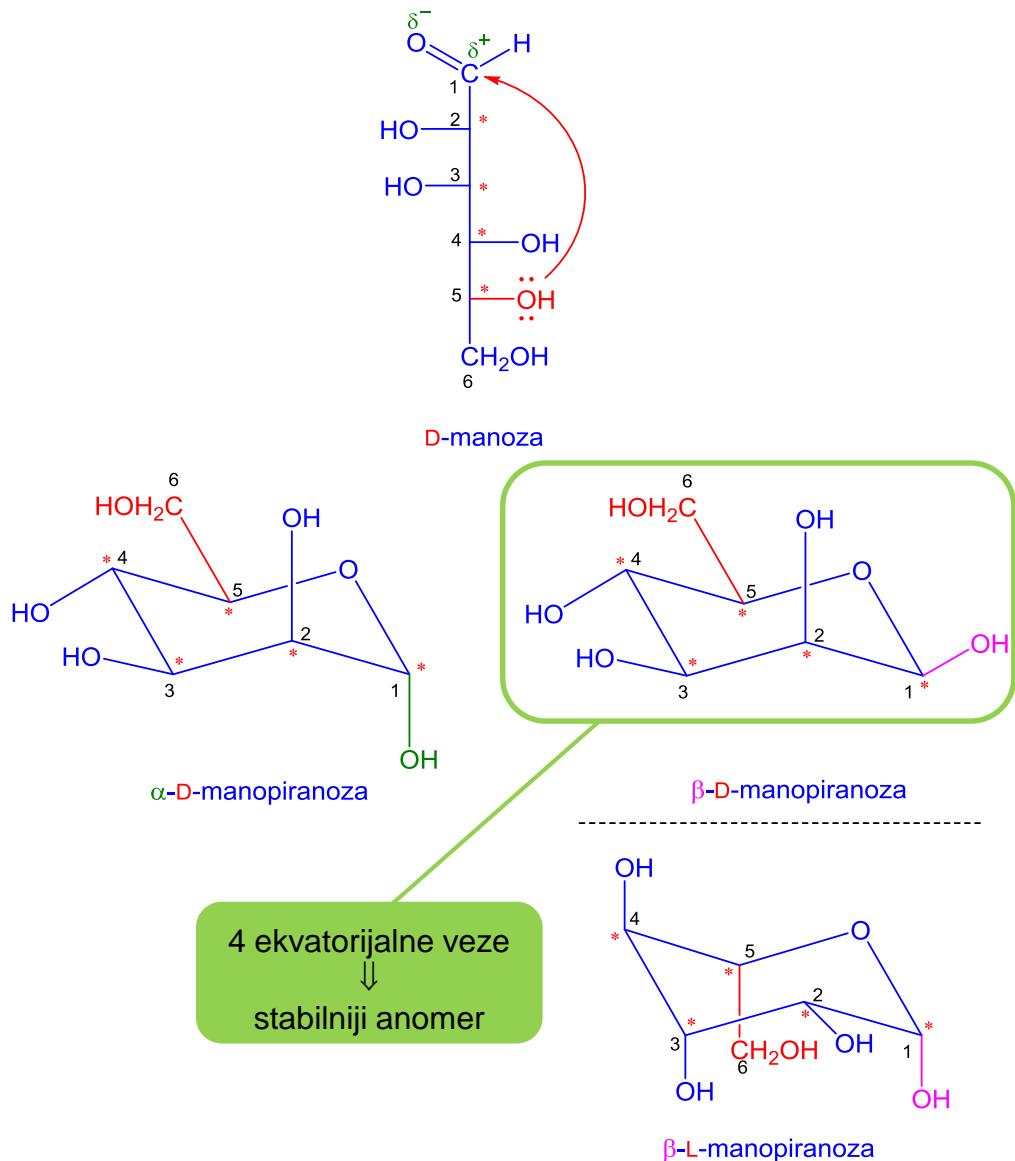
7.1.

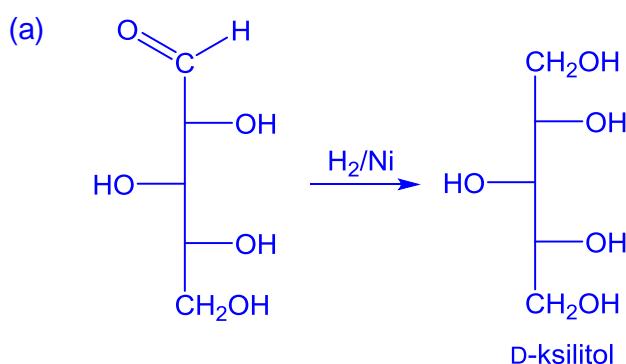
7.2.

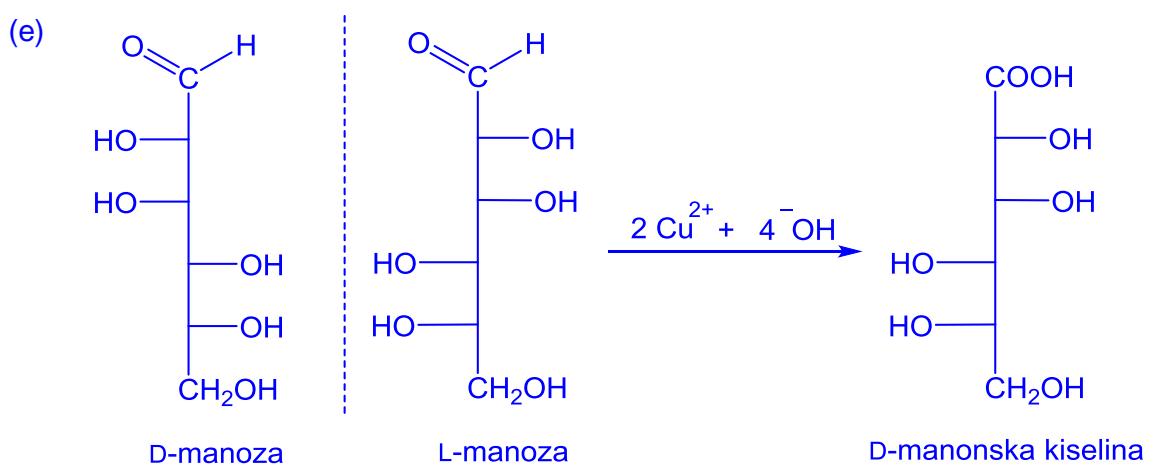
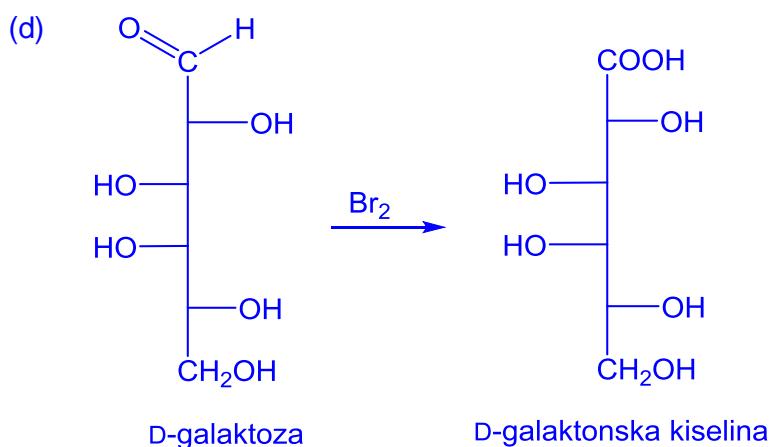
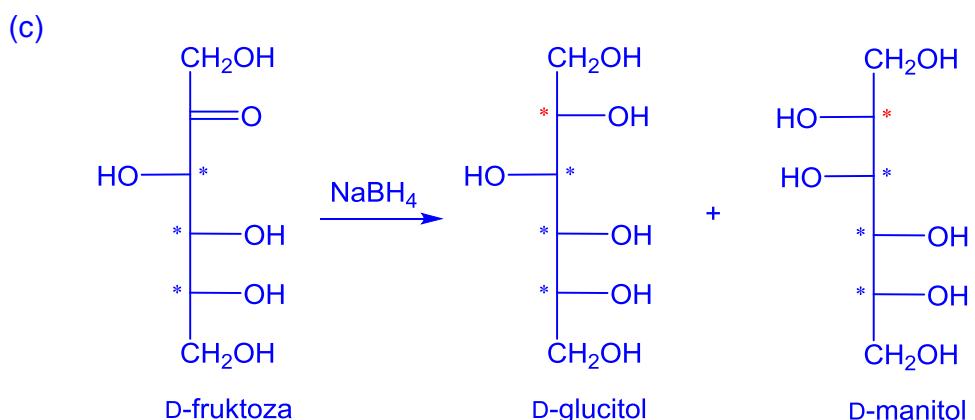
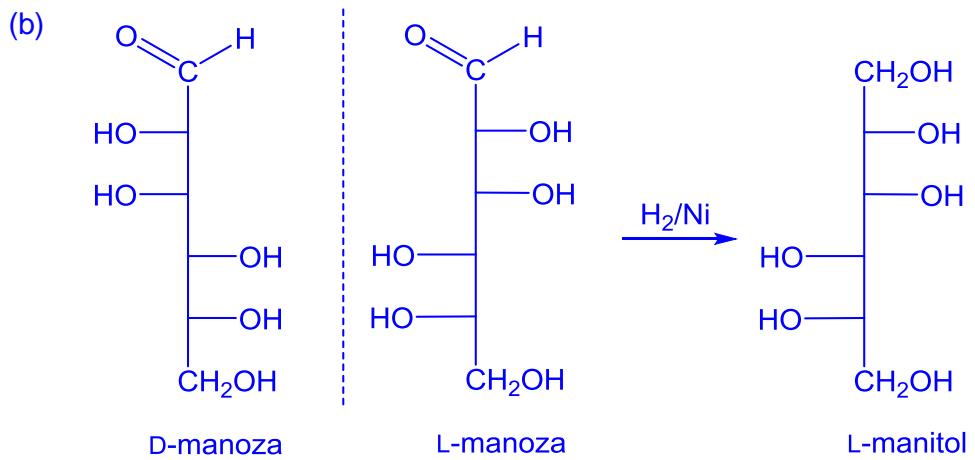

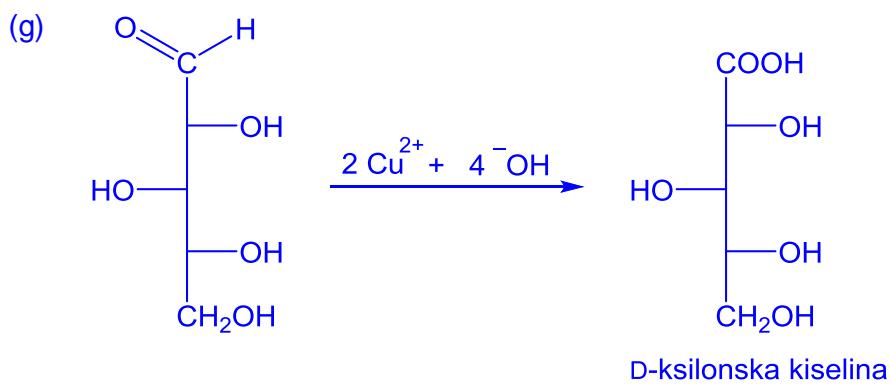
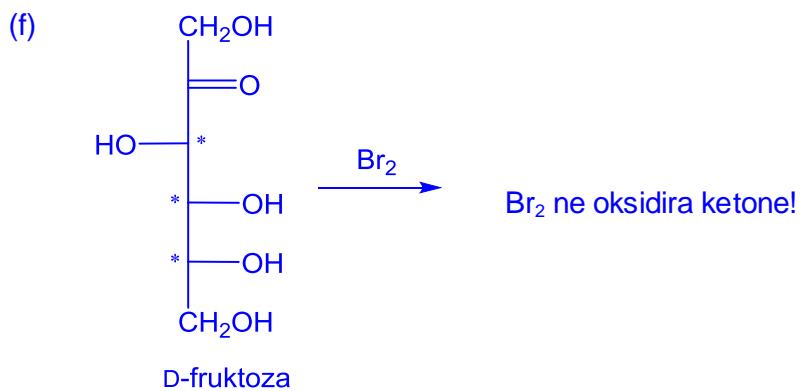
7.3.

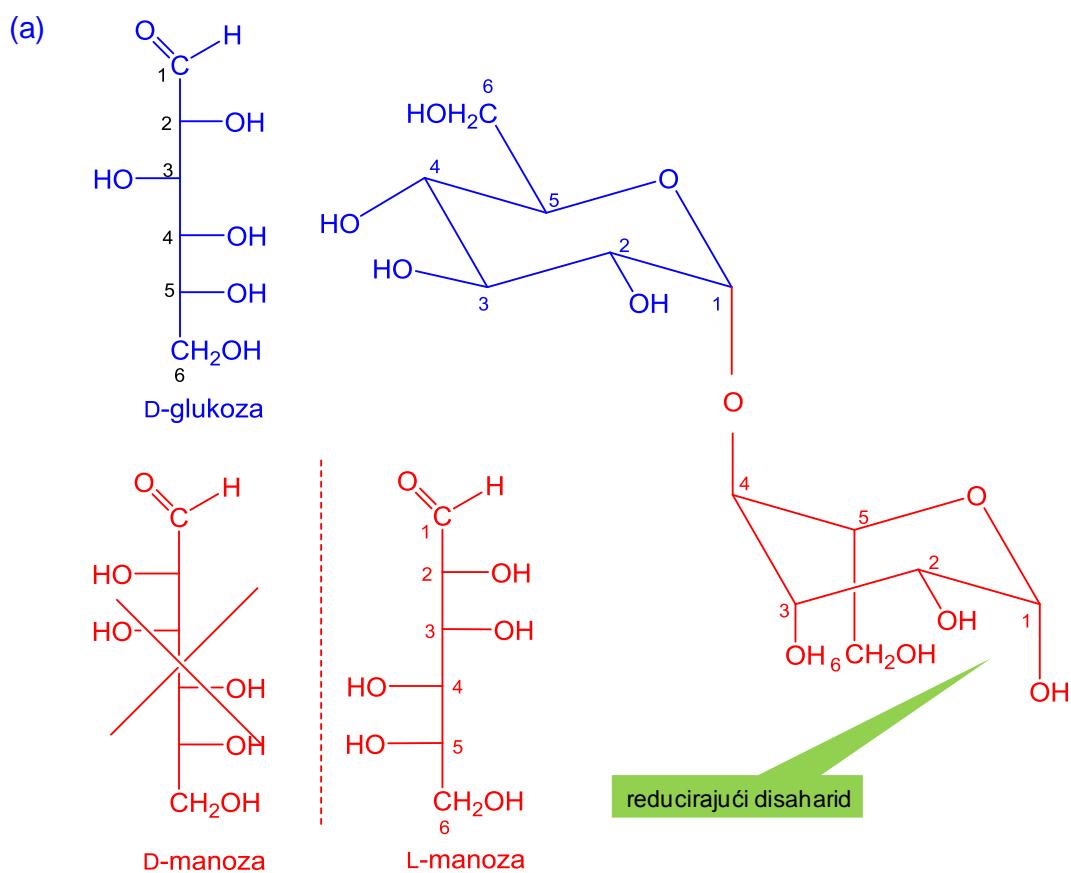
7.4.

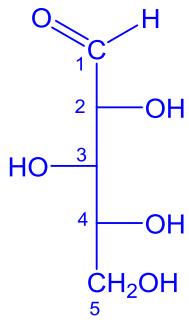

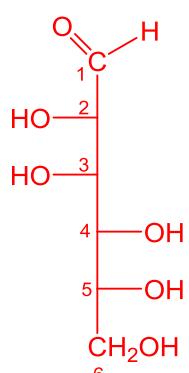
7.5.

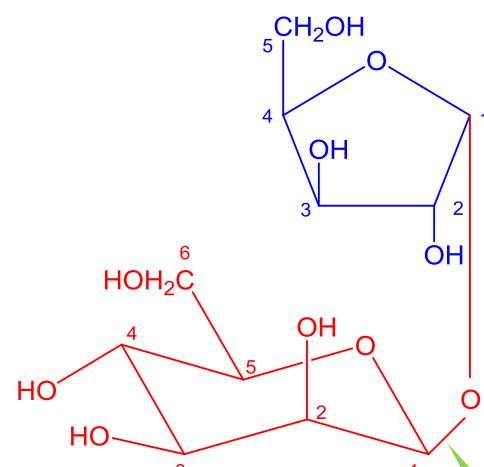
(b)

D-ksiloza

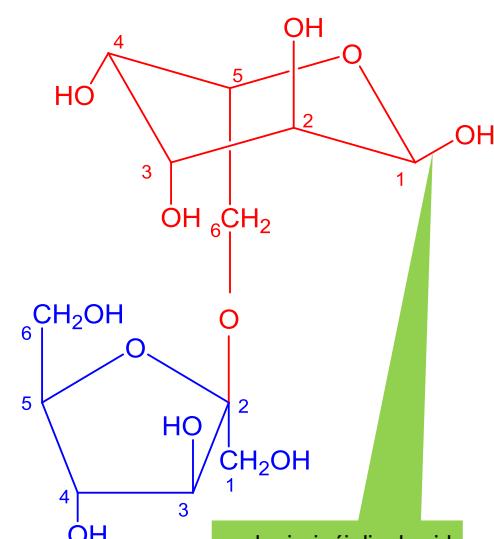
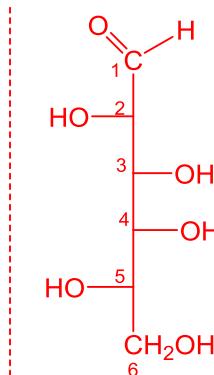
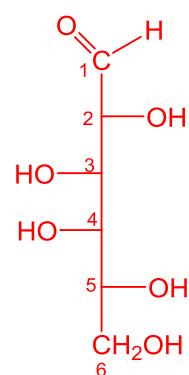
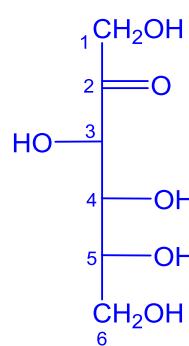

D-manoza

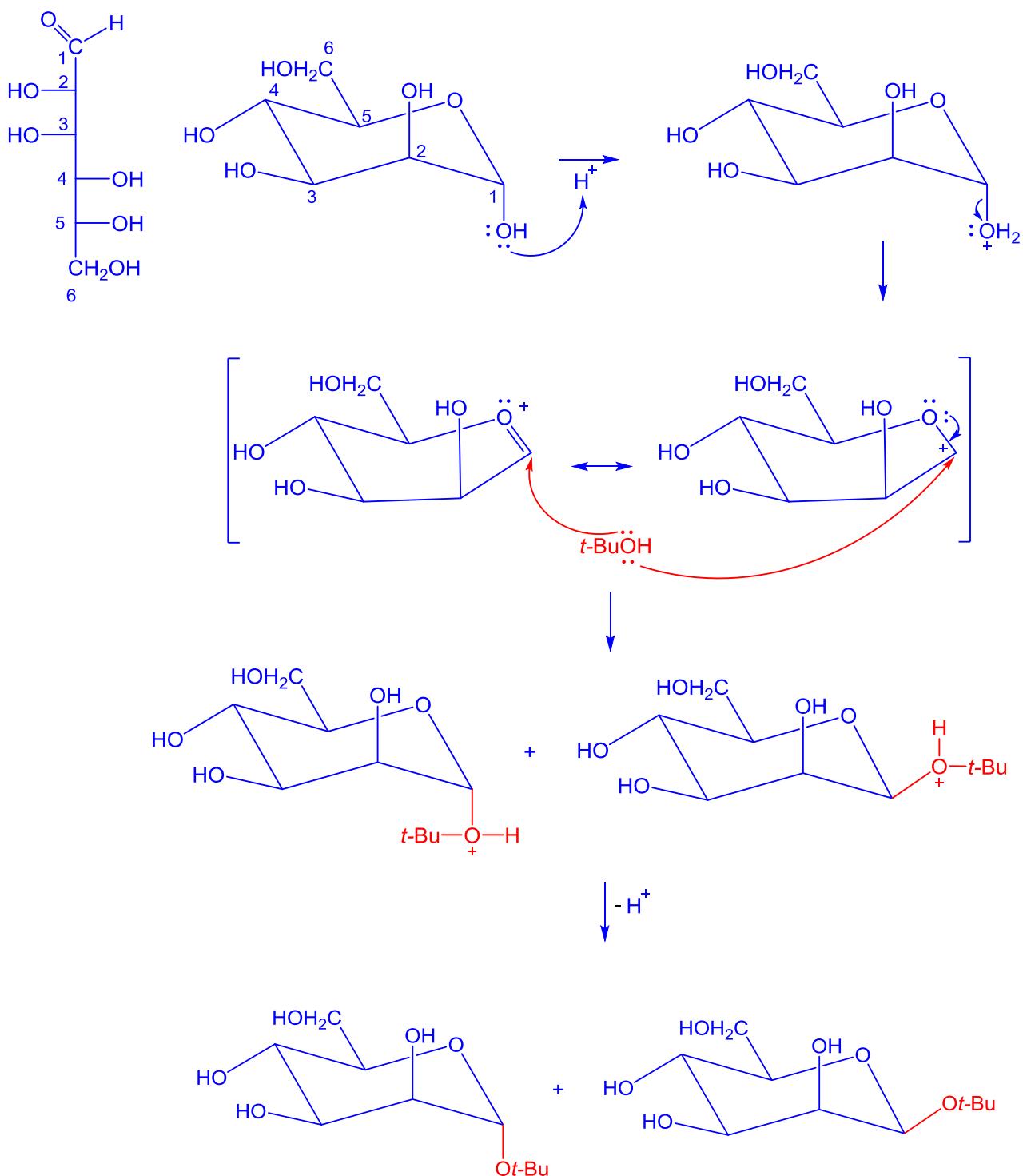
nereduzirajući disaharid

(c)

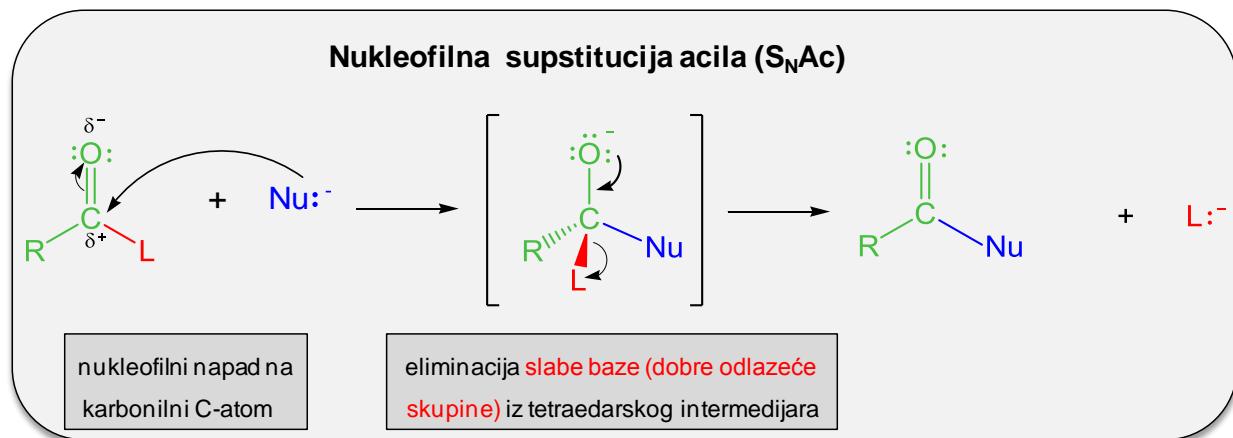
reducirajući disaharid

7.6.

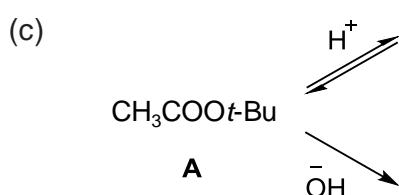
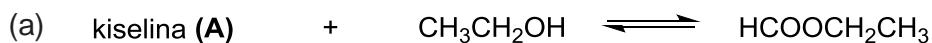
8. Karboksilne kiseline i derivati. Nukleofilna supstitucija

Acilna skupina karboksilnih kiselina i njihovih derivata vezana je za atom ili skupinu koji se mogu supstituirati drugom skupinom [na njihovu acilnu skupinu ($\text{R}-\text{CO}-$) vezan je elektronegativni atom ili supstituent koji će molekulu napustiti kao stabilni anion - odlazeća skupina.

Zadaci

8.1. Napišite strukture produkata i reaktanata u prikazanim reakcijama.

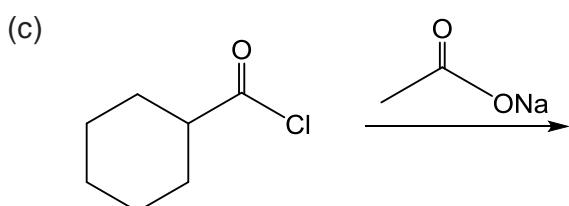
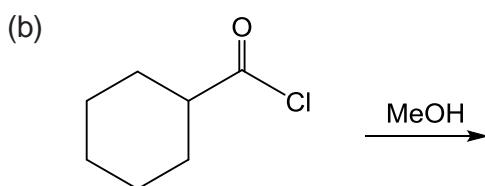
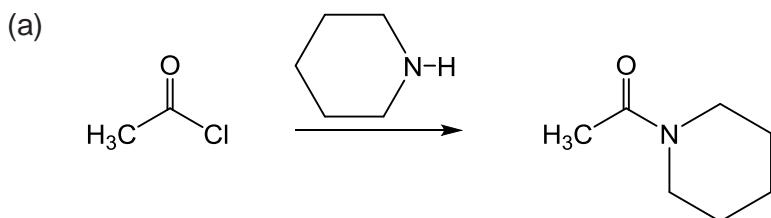

8.2. Predložite mehanizam reakcije kojom se pripravlja etil-metanoat.

8.3. Predložite mehanizam reverzibilne hidrolize *t*-butil-acetata.

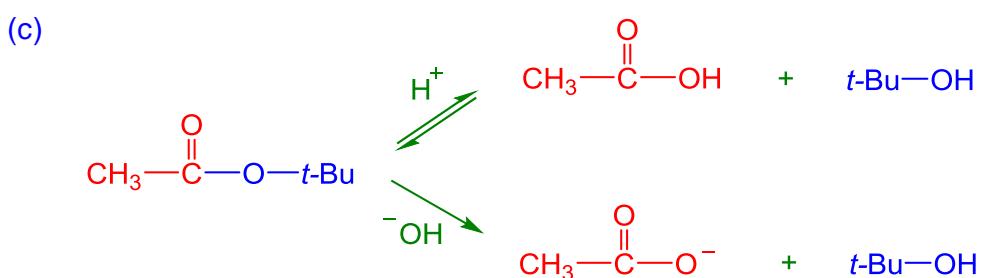
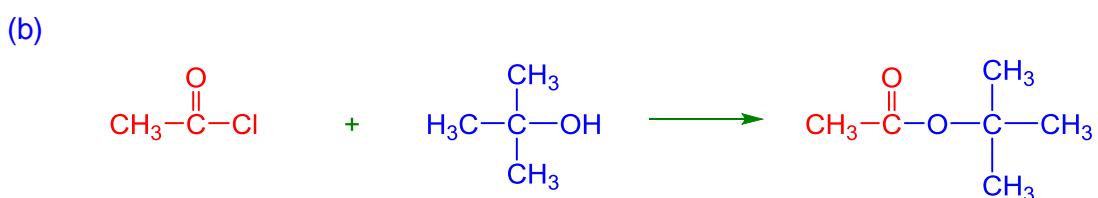
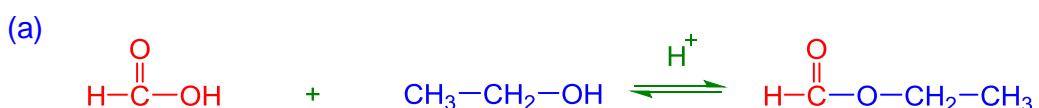
8.4. Predložite mehanizam ireverzibilne hidrolize *t*-butil-acetata.

8.5. Predložite reakcijske mehanizme sljedećih pretvorbi:

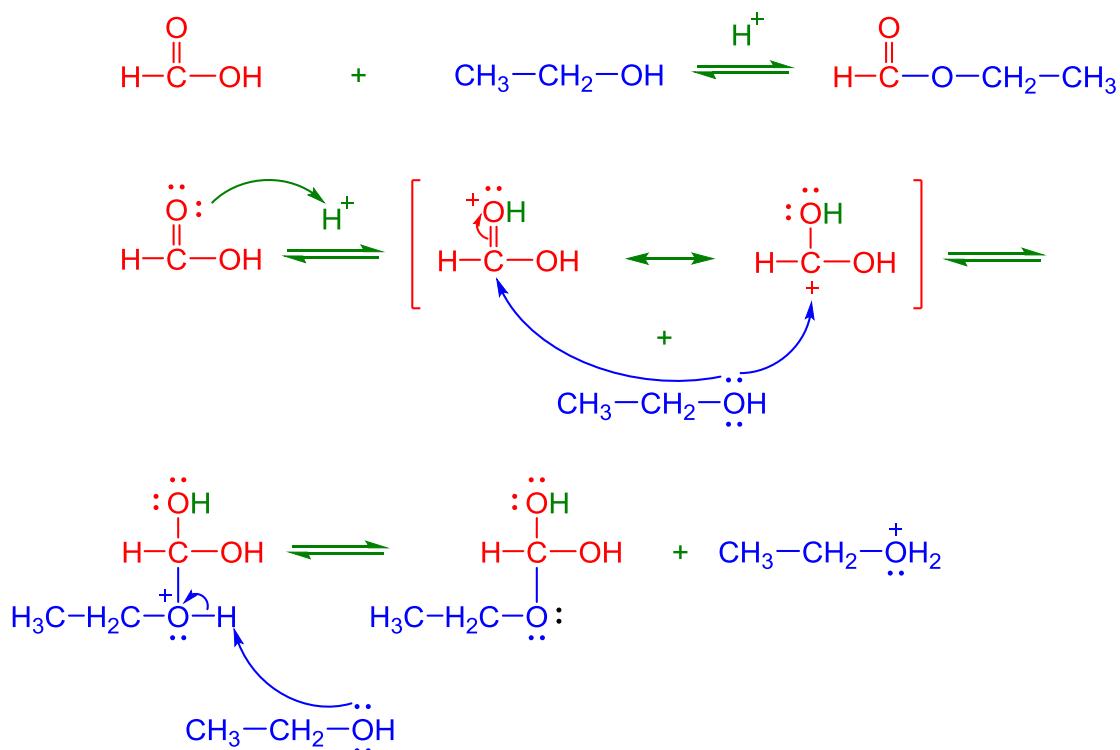
Rješenja

8.1.

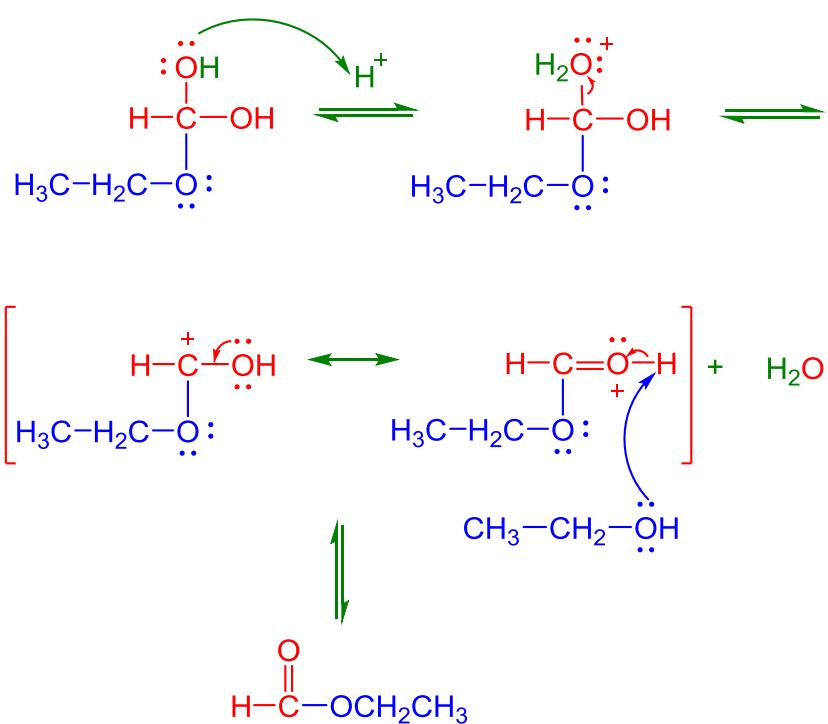

8.2.

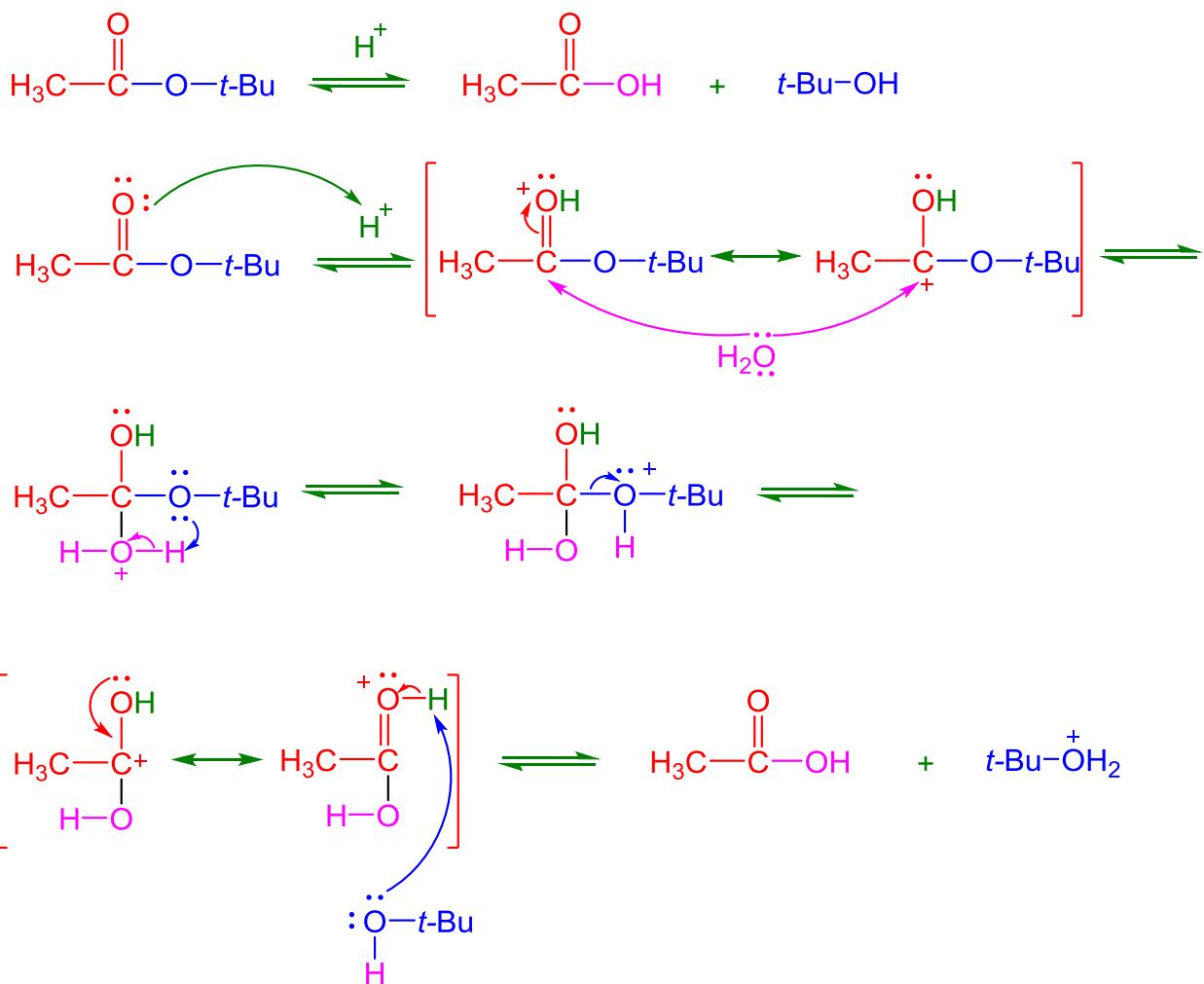
1. Kiselo-katalizirana adicija alkohola na karbonilnu skupinu

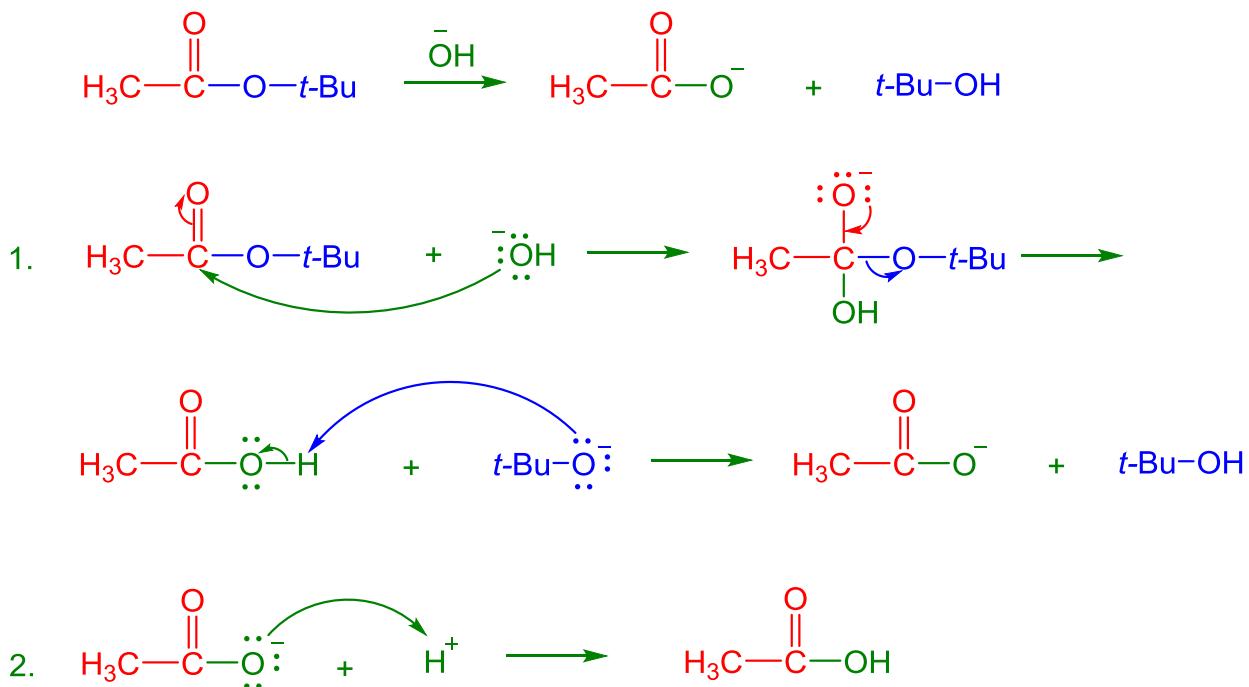
2. Kiselo-katalizirana dehidratacija

8.3.

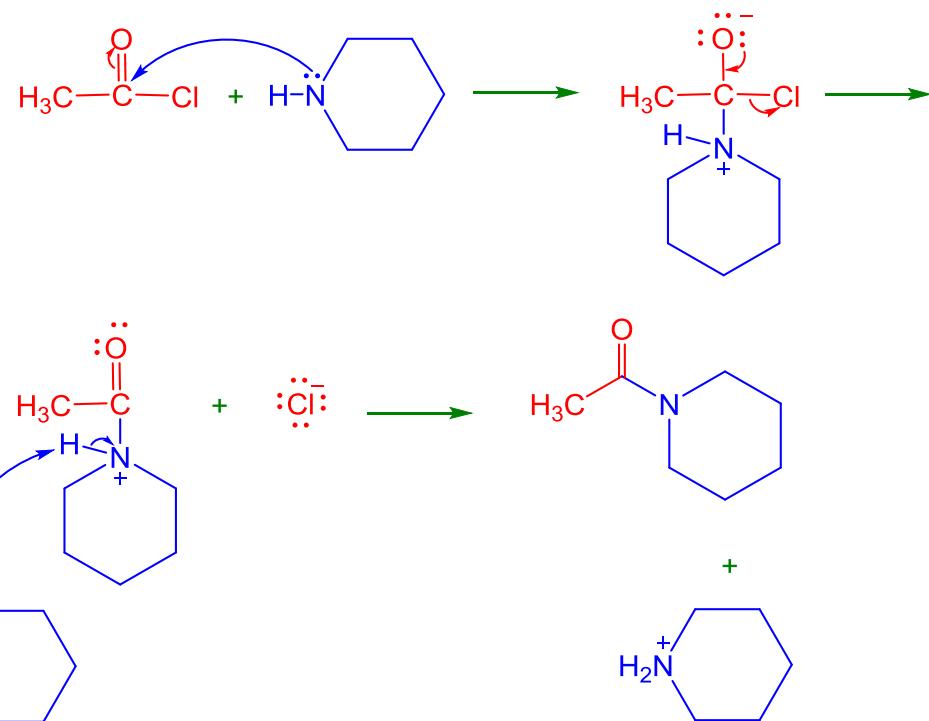

8.4.

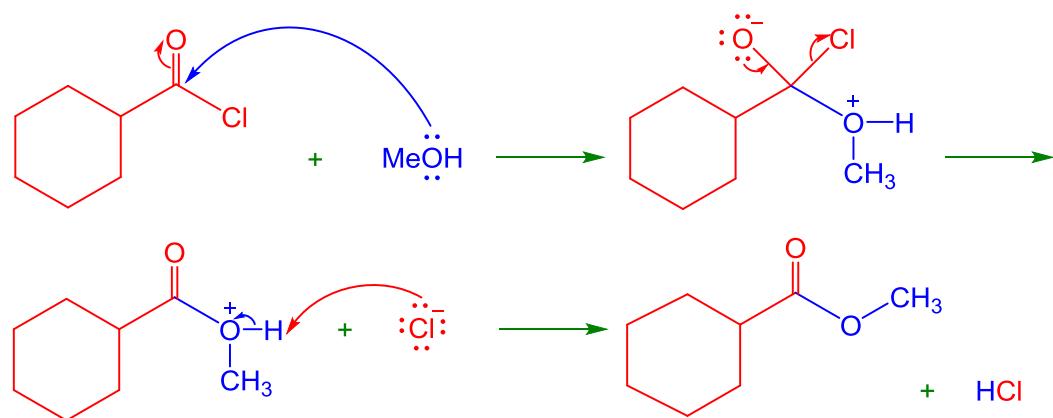

8.5.

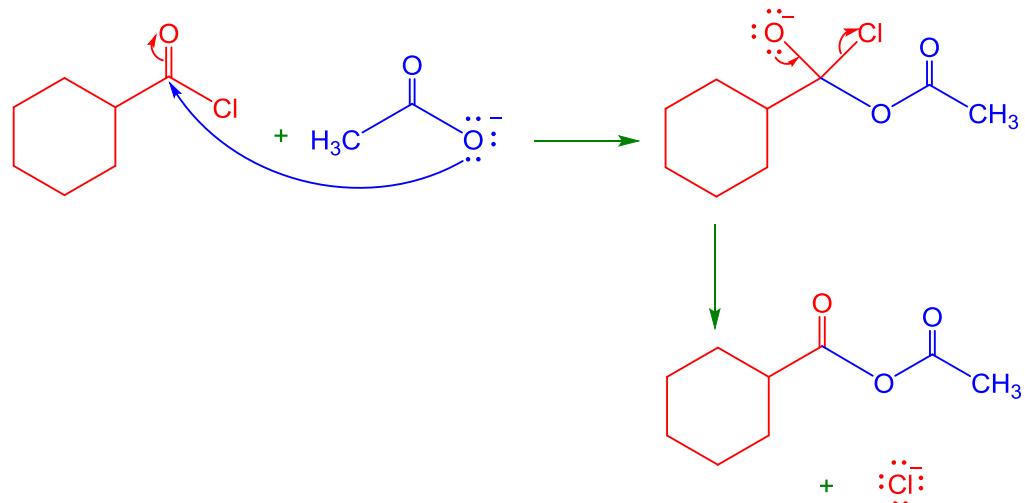
(a)

(b)

(c)

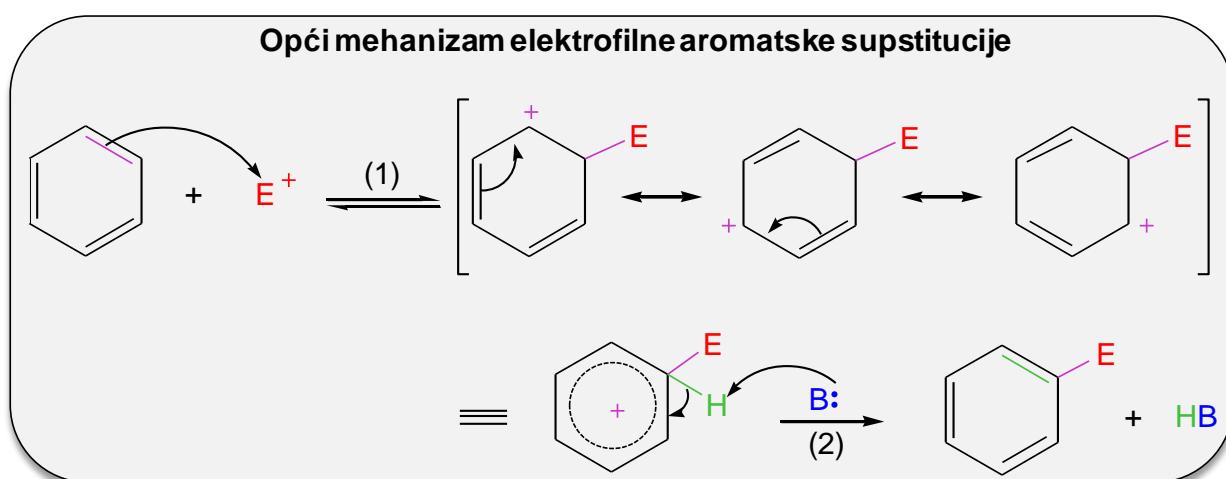
9. Aromatski spojevi. Elektrofilna aromatska supstitucija

Kriteriji koje moraju zadovoljavati aromatski spojevi:

- 1) struktura mora biti *ciklička* i sadržavati *konjugirane π-veze*,
- 2) svaki atom u prstenu mora imati *nehibridiziranu p-orbitalu*,
- 3) nehibridizirane *p*-orbitale moraju se preklapati (*struktura mora biti planarna*),
- 4) delokalizacija π -elektrona mora dovesti do *smanjenja energije*.

Hückelovo pravilo za određivanje aromatičnosti:

- $(4n + 2) \pi$ -elektrona \Rightarrow aromatski spoj
 - $(4n) \pi$ -elektrona \Rightarrow antiaromatski spoj
- $\}$
- $(n = 0, 1, 2, \dots)$

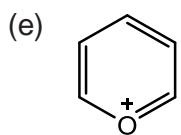
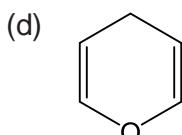
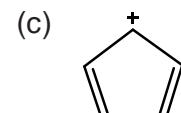
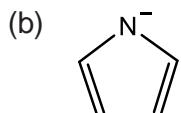
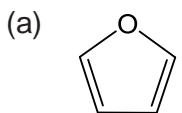

Priroda supstituenta vezanog na benzensku jezgru određuje mjesto daljnje supstitucije. Oni supstituenti koji imaju sposobnost doniranja elektrona karbokationskom međuprojektu stabilizirat će karbokation i ubrzati reakciju – **aktivirajući supstituenti A (usmjeravaju u *ortho* i *para*-položaj)**. Supstituenti koji imaju sposobnost odvlačenja elektrona iz benzenskog prstena destabilizirat će karbokation i smanjiti reaktivnost – **deaktivirajući supstituenti D (usmjeravaju u *meta*-položaj)**.

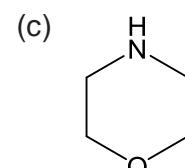
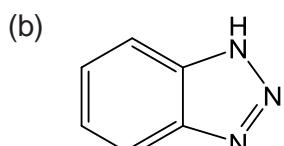
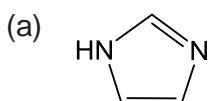

Zadaci

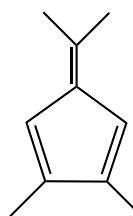
9.1. Označite prikazane molekule iione kao aromatske, antiaromatske i nearomatske.

9.2. Označite dušikove atome kao jake odnosno slabe baze.

9.3. Objasnite neuobičajenu kiselost prikazanog ugljikovodika.

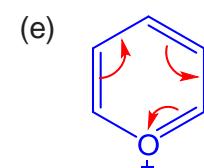
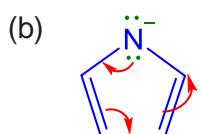
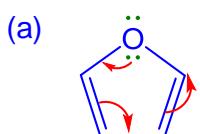
9.3. Predložite reakcijski mehanizam priprave toluena.

9.4. Prikažite sve moguće produkte koji nastaju kloriranjem toluena. Označite njihov udio (manje/više) i objasnite taj omjer.

9.5. Prikažite sve moguće produkte koji nastaju kloriranjem nitrobenzena. Označite njihov udio (manje/više) i objasnite taj omjer.

Rješenja

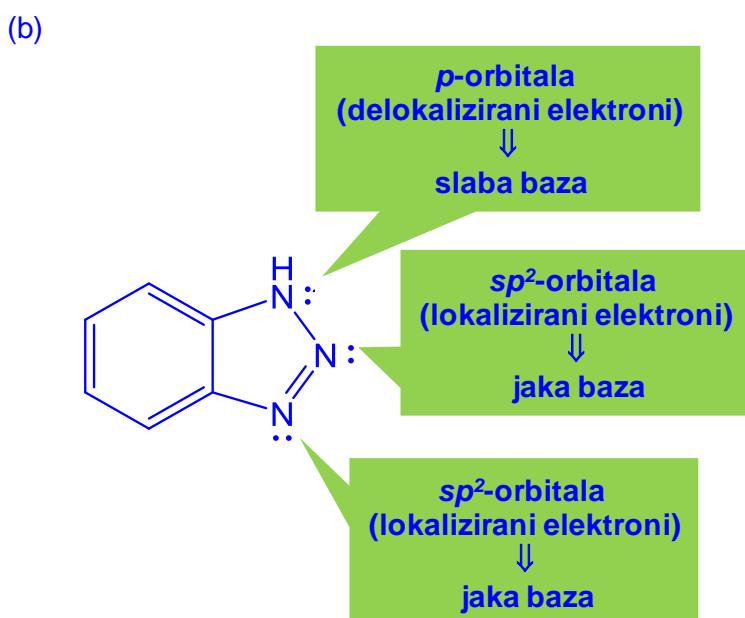
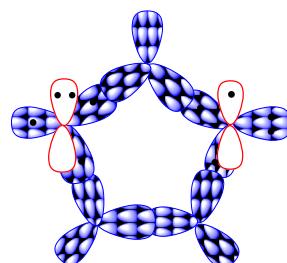
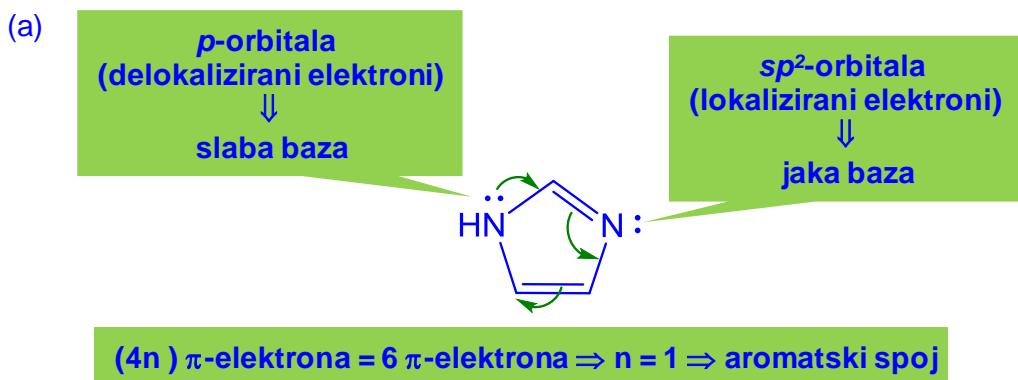
9.1.

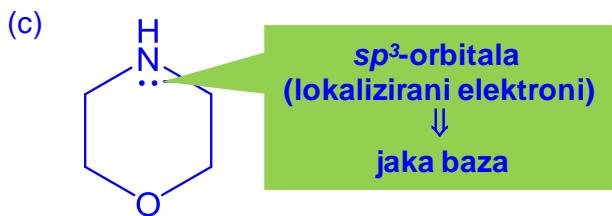

$$(4n + 2) \pi\text{-elektrona} = 6 \pi\text{-elektrona} \Rightarrow n = 1 \Rightarrow \text{aromatski spojevi}$$

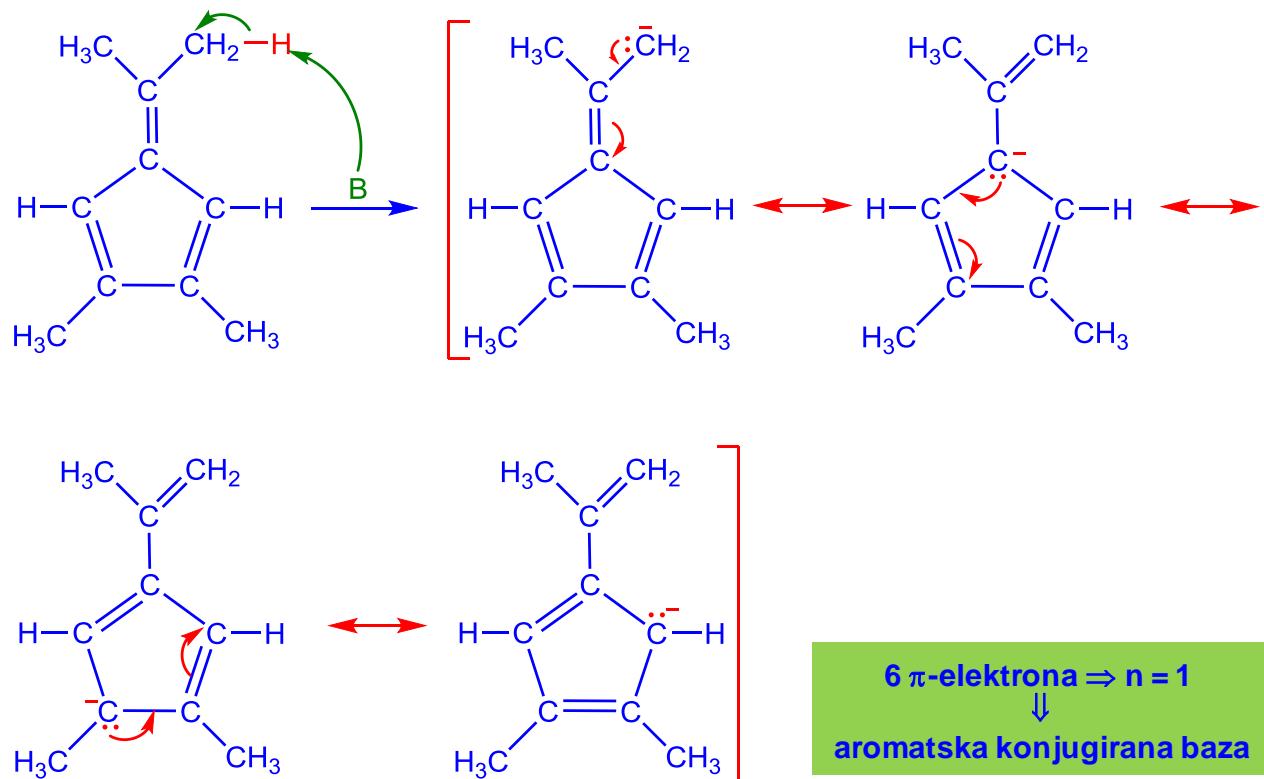

9.2.

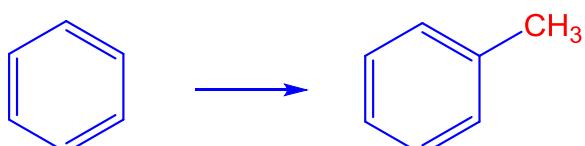

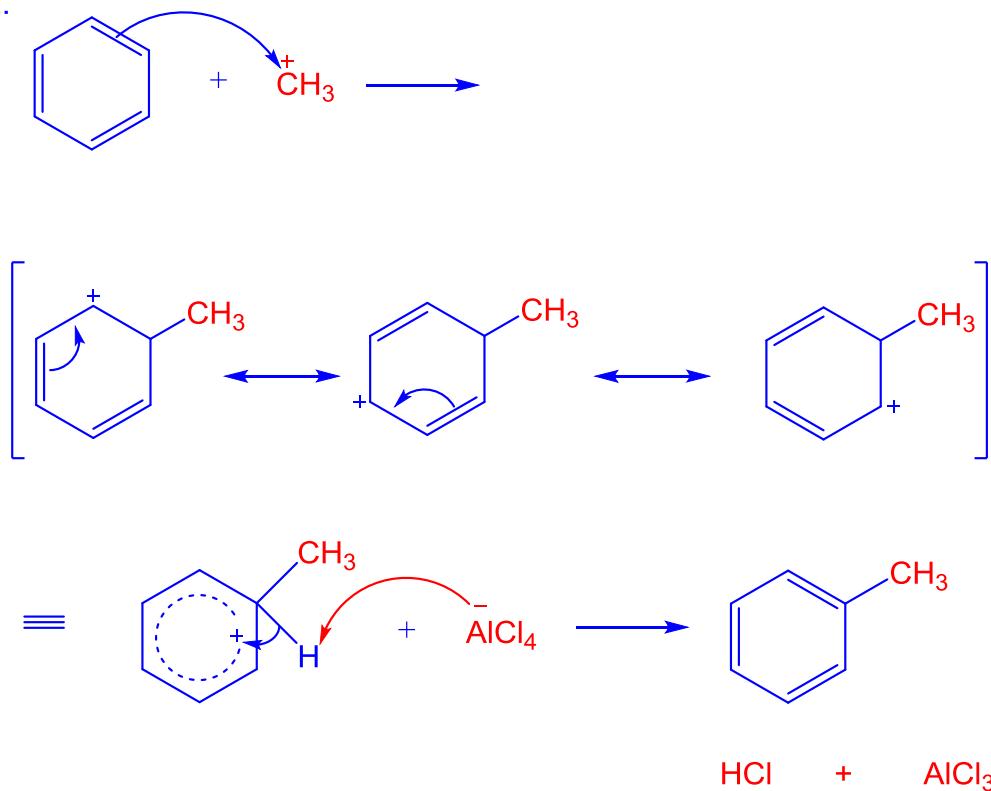
9.3.

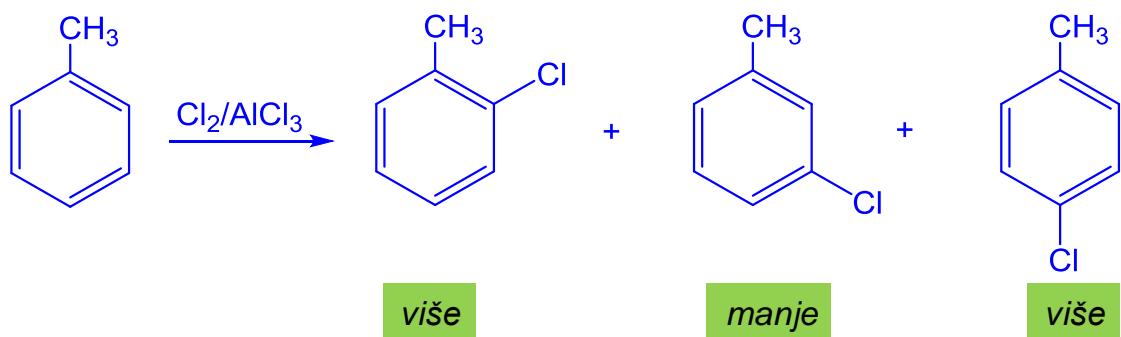
9.6.

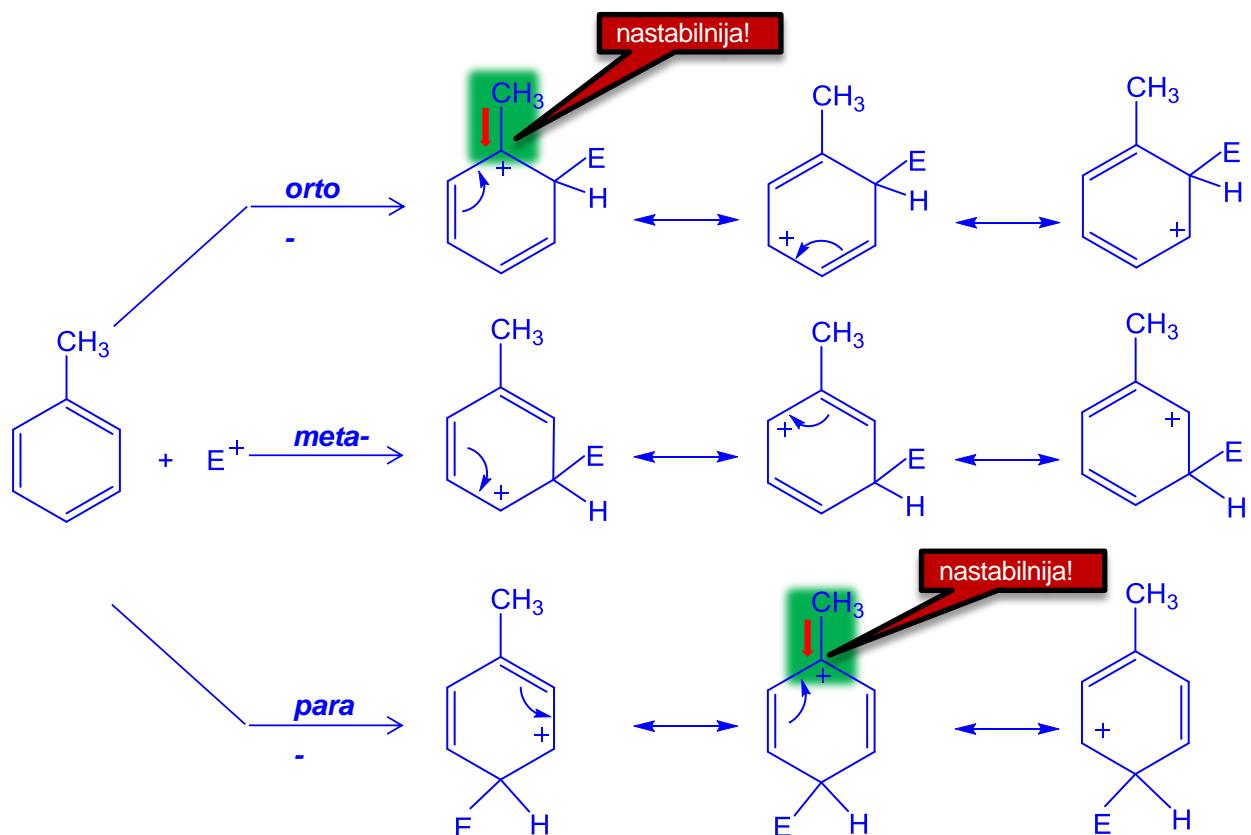
2.

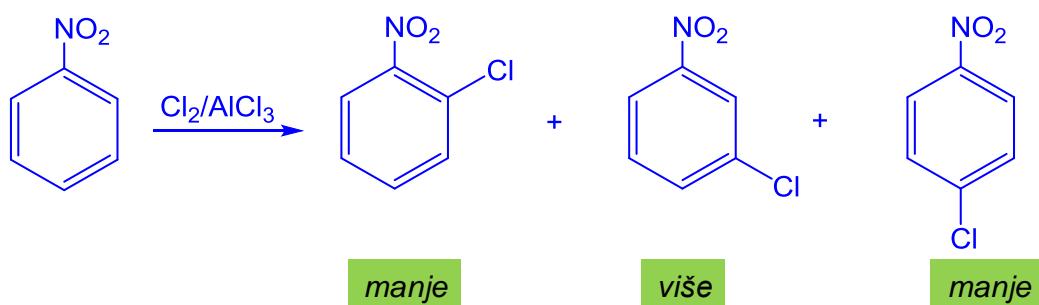
9.7.

Alkilna skupina induktivnim utjecajem stabilizira karbokation nastao vezanjem elektrofilia u *ortho*- odnosno *para*-položaj:

9.8.

Elektron-odvlačeća nitro-skupina induktivnim utjecajem destabilizira karbokation nastao vezanjem elektrofilia u *ortho*- odnosno *para*-položaj. Jedino *meta*-supstitucijom ugljikov atom na koji je vezana nitro-skupina ne sudjeluje u podjeli pozitivnog naboja.

